

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi

WYCHODZI 15 KAŻDEGO MIESIĄCA

WYDAWCA: ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

REDAKCJA i ADMINISTRACJA:

ŁÓDŹ, PLAC WOLNOŚCI NR 14, POKÓJ NR 3, TELEFON 218-03

PRENUMERATA :

kwartalnie	Zł 3,—
półrocznie	„ 6,—
rocznie	„ 12,—
pojedynczy zeszyt	„ 1,—

CENY OGŁOSZEŃ :

1 strona przed tekstem	Zł 150,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 80,—
1 „ za tekstem	„ 100,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 60,—

drobne po 10 groszy za wyraz.

Treść zeszytu 4-go z dnia 15 kwietnia 1939 roku.

	Str.
1. Przemówienie Prezydenta Miasta Jana Kwapińskiego, wygłoszone na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 26 marca rb.	379
2. Łódź na Obronę Przeciwlotniczą Państwa	382
3. Naczelnik Stanisław Kempner — Zdrowie publiczne. Na marginesie budżetu na rok adm. 1939/40	389
4. Dr Franciszek Mikinka — Z badań nad wymieraniem niemowląt w Łodzi	396
5. Stanisław Rachalewski — Pod ratuszową wieżyczką. Burmistrzowie i Prezydenci miasta Łodzi w latach 1908-1914 (Dokończenie)	406
6. Protokół 4 posiedzenia Rady Miejskiej, odbytego w dniu 17 marca 1939 r.	427
7. Protokół Komisji Wyborczej, powołanej przez Radę Miejską w Łodzi w dniu 27 marca 1939 r. dla dokonania wyboru członka Łódzkiej Rady Wojewódzkiej z ramienia miasta wydzielonego Łodzi	444
8. Protokół 5 posiedzenia Rady Miejskiej, odbytego w dniu 28 marca 1939 r.	446
9. Protokół 6 posiedzenia Rady Miejskiej, odbytego w dniu 29 marca 1939 r.	455
10. Protokół 7 posiedzenia Rady Miejskiej, odbytego w dniu 30 marca 1939 r.	465
11. Przegląd ustawodawstwa	484
12. Wykonanie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od 1 IV 1938 r. do 31 III. 1939 r.	486
13. Sprawozdanie finansowe Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od 1.IV. 1938 r. do 31.III. 1939 r.	488
14. Kronika	489
15. Nekrologi	491
16. Ruch służbowy pracowników etatowych Zarządu Miejskiego w Łodzi za miesiąc marzec rb.	492
17. Okólniki	493
18. Obwieszczenia	510
19. Drobne ogłoszenia	514

PRZEMÓWIENIE PREZYDENTA MIASTA JANA KWAPIŃSKIEGO,
wyłoszone na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 26 marca 1939 roku.

Obejmujac zaszczytne stanowisko Prezydenta Miasta Łodzi z woli większości jej mieszkańców, jestem przekonany, że Zarząd Socjalistyczny nie tylko nie zawiedzie ich zaufania, ale swoją gospodarką dla dobra miasta zjedna sobie uznanie jeszcze szerszych rzesz obywateli.

Łódź — drugie miasto po Warszawie — nie posiada, niestety, własnych przedsiębiorstw z wyjątkiem gazowni, co odbija się ujemnie na stanie gospodarczym miasta.

Zadłużenie Łodzi wynosi w okrągłych cyfrach prawie 66 milionów złotych. Wprawdzie wartość majątku miasta wynosi, również w okrągłych cyfrach, ponad 175 milionów złotych, tym niemniej jego sytuacja finansowa nie należy do świetnych.

Uruchomienie większej pożyczki dla wykończenia szeregu koniecznych inwestycji uważać będziemy za warunek nieodzowny. Zdajemy sobie sprawę ze wszystkich trudności, z jakimi się spotkamy. Do najważniejszych z nich zaliczam niesłuchanie wąski zakres uprawnień, pozostawionych przez obowiązujące ustawodawstwo samorządowi, zwłaszcza w dziedzinie podatkowo-finansowej. Fakt ten nie pozwoli na realizację przeobrażeń Łodzi w takich rozmiarach, w jakich byśmy sobie życzyli, zmuszając nas do wyznaczenia programu znacznie skromniejszego.

Tym więcej włożymy wysiłku w to, by w ramach obowiązującego prawa wykorzystać wszelkie możliwości. Nie omieszkamy skorzystać z wszystkich doświadczeń, pożytecznych dla miasta i jego obywateli, jakie były przeprowadzone przez poprzednie zarządy. Zasadniczo zaś będziemy kontynuować naszą pracę w oparciu o doświadczenia Łódzkiego Magistratu, na czele, którego stał prezydent p. Bronisław Ziemięcki.

Łódź ma potrzeb bardzo wiele, a środków na ich zaspokojenie — niesłuchanie mało. Dlatego też sięgnijmy do wszystkich źródeł dopuszczalnego dochodu miasta.

Plan pracy realizować będziemy ostrożnie i oszczędnie, aby zdziałać możliwie najwięcej.

Rozpocznijmy bezwzględnie walkę z obecnym głodem mieszkaniowym ze szczególnym uwzględnieniem pomieszczeń dla szkół i nauczycieli.

Wierzmy, że znajdziemy wspólny język z instytucjami społecznymi, działającymi na terenie miasta Łodzi, co da nam możliwość koordynacji pracy i lepszych jej wyników.

Każda organizacja społeczna, spełniająca dobrowolnie w zastępstwie miasta funkcje pożyteczne dla niego, znajdzie w Zarządzie Socjalistycznym należne poparcie.

Nie wątpię ani na chwilę, że zarówno władze państwowe, jak i instytucje przez Państwo powołane, zechcą nam przyjść z pomocą nie mniejszą, niż przychodzą innym miastom w Polsce, licząc się z ogromem potrzeb naszego miasta.

Nie pogodzilibyśmy się nigdy z tym, by skład osobowy Zarządu miał wpływać na krzywdę miasta w jakiegokolwiek formie, by drugie miasto po Warszawie, miasto o pięknych tradycjach walki wyzwoleniczej narodu, miasto pracy twórczej, było nienależycie honorowane w hierarchii potrzeb ogólnopaństwowych.

Muszę stwierdzić, że nowowybrany Zarząd czuje się reprezentantem ludności Łodzi i w związku z tym uważa za swój obowiązek utrzymywać z nią stały kontakt. Wszelkie zasadnicze poczynania nasze będą omawiane publicznie; w ten sposób osiągniemy stałą kontrolę nad naszą działalnością.

Układając plan pracy dążyć będziemy, by całe miasto traktować równomiernie z tendencją do zaspokojenia potrzeb przede wszystkim tych dzielnic, w których są one najgwałtowniejsze.

Taki sam stosunek zachowamy wobec obywateli miasta. Różnice poglądów, różnice narodowościowe czy wyznaniowe — nie będą miały żadnego wpływu na sposób załatwiania sprawy, z którą obywatel przychodzi do gminy; odmawiając wszelkich przywilejów, nie dopuścimy do niesprawiedliwości.

Zapraszam wszystkie Panie i Panów Radnych do współpracy. Każdą inicjatywę przyjmujemy z radością. Z każdej rzeczowej krytyki nie omieszkamy skorzystać.

Oświadczam, że przewodnicząc na posiedzeniach Rady Miejskiej, będę usiłował kierować obradami z całym obiektywizmem, bez jakichkolwiek uprzedzeń; ściśle jednak przestrzegać będę przepisów Regulaminu Obrad i czuwać będę, by dyskusja nie wykraczała poza ramy Regulaminu i by stała na należyтым poziomie.

Przekonany jestem, że poczucie obowiązku wobec mieszkańców naszego miasta wymagać będzie od wszystkich Pań i Panów Radnych wzajemnej

tolerancji w sprawach, które rozstrzygać będzie Rada i że dyskusję cechować będzie dobra wola Pań i Panów Radnych oraz interes miasta.

Śmiem twierdzić, że samorząd należy do tych zdobyczy w nowoczesnym państwie, które należy pielęgnować bardzo troskliwie. Lekkomyślny stosunek do uprawnień obywateli w zakresie rządzenia sobą — jest niepedagogiczny i deprawujący samopoczucie społeczne obywateli.

Długoletnia niewola i tragiczne przejścia naszego narodu, nauczyły nas brzydzić się metodami gwałtu. Człowiek i jego prawa są podstawą najszerszej pojętej etyki ogólnoludzkiej. Winniśmy dołożyć starań, żeby prawdzie tej dać świadectwo w pracy codziennej dla dobra pracującego społeczeństwa naszego miasta.

Mam niezłomną wiarę, że w oparciu o większość Rady oraz życzliwe poparcie tych Pań i Panów Radnych, którzy mają na względzie wyłącznie troskę o rozwój miasta i dobro jego obywateli — zakreślony plan działalności samorządowej wypełnimy.

ŁÓDŹ NA OBRONĘ PRZECIWLOTNICZĄ PAŃSTWA.

Na posiedzeniu komisji finansowo-budżetowej w dniu 25 marca 1939 r. przy rozpatrywaniu budżetu miasta na rok 1939/1940 Prezydent Jan Kwapiński postawił w imieniu Zarządu Miejskiego wniosek o skreślenie wszystkich subsydiów, z wyjątkiem niektórych o specjalnym charakterze i przeznaczenie całej zaoszczędzonej sumy w związku z obecną sytuacją międzynarodową na obronę przeciwlotniczą państwa. Kwota ta wynosi 250.000.— złotych. Wniosek Prezydenta Kwapińskiego został uchwalony jednogłośnie i bez dyskusji.

Uchwała ta została potwierdzona przez plenum Rady Miejskiej w dniu 30 marca 1939 roku.

* * *

Niezwłocznie po ukonstytuowaniu się w Warszawie na Zamku Królewskim Ogólnopolskiego Komitetu Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej odbyło się w Łodzi w sali Rady Miejskiej w dniu 3 kwietnia 1939 roku zebranie obywatelskie, poświęcone sprawie tej pożyczki.

Zebranie, w którym wzięło udział kilkaset osób reprezentujących wszystkie sfery społeczeństwa łódzkiego, zagał Prezydent miasta Jan Kwapiński, zwracając się do obecnego dowódcy O.K. gen. W. Thommée, J. E. ks. biskupa dr Tomczaka i pozostałych zebranych z następującym przemówieniem:

„Panie Generale, Ekscelencjo, Panie i Panowie!

Ostatnie wydarzenia międzynarodowe odbiły się głośnym i głębokim echem we wszystkich sercach i umysłach naszego kraju. Wydarzenia te postawiły przed całym społeczeństwem pytanie: co dalej mamy czynić, by wolność Ojczyzny, okupioną serdeczną krwią, utrzymać? Oczywiście, świat uznaje tylko te kraje, które umieją wydobyć z własnego społeczeństwa poczucie godności i siły oraz gotowość do należytego oporu wobec każdego, który by ośmielił się targnąć na całość ich ziem.

Zebraliśmy się w chwili przełomowej dla życia Europy i brzemiennej w skutki dla stosunków międzynarodowych. Jeśli chodzi o społeczeństwo polskie, to ono — bez różnicy przekonań i narodowości — stanęło do apelu w sprawie pożyczki na obronę przeciwlotniczą. Apel ten ma głębsze i trwalsze podłoże i nie ograniczy się tylko do udzielenia pożyczki, potrzebnej na dozbrojenie naszych sił lotniczych i na broń przeciwlotniczą. Śmiem twierdzić, że społeczeństwo polskie przygotowane jest do walki bezwzględnej o każdą piędź naszej ziemi, że zapał do tej walki jest tak wielki, iż dyplomaci zdają sobie sprawę, że Polska nie może być łupem najeźdźców, że zbyt drogo okupiliśmy naszą wolność i niepodległość, abyśmy mogli w lekomyślny sposób oddać ją.

Długoletnia niewola nauczyła nas cenić naszą wolność i niezależność. Musimy przede wszystkim pamiętać o jednym, że siły wewnętrzne społeczeństwa polskiego i gotowość do walki jest głównym argumentem pokojowym w polityce międzynarodowej. Nie wybaczone by nam nigdy, gdybyśmy w chwili obecnej okazali jakąkolwiek słabość wobec roszczeń terytorialnych z jakiegokolwiek strony.

Musimy pamiętać, że setki pomordowanych w walce o wolność Ojczyzny nakłada na nas obowiązek wobec poległych, by całość naszych ziem utrzymać i przekazać następnym pokoleniom.

Szlaki syberyjskie, kazamaty carskie towarzyszyły nam przez dziesiątki lat w walce o naszą niezależność polityczną. Niechże w chwili obecnej w obliczu przeobrażeń świata stanie przed sumieniem naszym w całej grozie niebezpieczeństwo i niech ze wszystkich naszych piersi wyjdzie jeden okrzyk, okrzyk, który będzie słyszany, jak Polska długa i szeroka, że nie mamy nic do oddania z naszej ziemi, że w oparciu o siły militarne

Państwa uczynimy wszystko, żeby stać się godnymi tych, którzy w czasach niewoli legli za sprawę wolności i niepodległości.

W tej chwili przełomowej armia polska staje się, jak gdyby serdecznym łańcuchem, wiążącym w jedną nierozzerwalną całość wszystkie dusze, miłujące wolność Ojczyzny i pragnące dać odpór wrogowi.

Dobrze się stało, że w tym historycznym momencie dla życia naszego narodu nastąpiło pojednanie wszystkich partij politycznych i że towarzyszy temu pojednaniu dziarska postawa bitnej naszej armii i jedność narodu.

Zbyt poważne chwile przeżywamy, abyśmy mogli usunąć jakąkolwiek grupę społeczną i polityczną od udziału nie tylko w manifestacji jedności, ale i w zbożnej pracy dla wzmocnienia potęgi i siły militarnej naszej armii, która jest i będzie gwarantką naszej niepodległości.

Oczywiście, że każdy obywatel poczytywać będzie za swój obowiązek złożyć daninę nie tylko materialną, ale i daninę krwi, jeśli zajdzie tego potrzeba, w przekonaniu, że tylko w ten sposób możemy oprzeć się wrogom, zdobyć szacunek przyjaciół.

Wierzę głęboko, że rozpoczęta praca armii polskiej nad zespoleniem wszystkich wysiłków całego narodu da pozytywne rezultaty i że zatriumfuje prawda, która głoszona jest od szeregu lat przez ludzi dobrej woli, że w razie potrzeby armia musi mieć jedność społeczeństwa, bo to jest gwarancja jej triumfu.

Wierzę głęboko, że poczucie odpowiedzialności za losy Rzeczypospolitej w równej mierze obowiązuje wszystkich i że wobec tego pójdziemy zwartą ławą, by pomóc naszej armii w jej usiłowaniach, celem należytego wyposażenia w sprzęt, potrzebny dla niej.

Rzeczpospolita Polska i jej Armia niech żyją!"

Następnie referat o znaczeniu pożyczki wygłosił inż. Stanisław Wrede, powołany na miejskiego komisarza Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej.

Wreszcie gen. Wiktor Thommée w krótkim, żołnierskim przemówieniu podziękował imieniem Armii za obywatelskie stanowisko Łodzi wobec zagadnień obrony Państwa, specjalnie podkreślając znaczenie uchwały Rady Miejskiej o przeznaczeniu 250.000 złotych na obronę przeciwlotniczą, zwracając uwagę, iż uchwała ta powzięta została jeszcze przed ogłoszeniem subskrypcji na P.O.P.

Na zakończenie zebrania na wniosek Prezydenta J. Kwapińskiego uchwalono jednogłośnie rezolucję następującej treści:

„Zgromadzeni w dniu 3 kwietnia 1939 roku przedstawiciele społeczeństwa łódzkiego stwierdzają solidarnie i uroczyście, iż wszyscy mieszkańcy

Łodzi — bez względu na różnice ich dzielące — stają na apel Ogólnopolskiego Komitetu Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej.

W tym doniosłym dla Państwa Polskiego momencie mieszkańcy Łodzi uważają za słuszne i konieczne zademonstrować swą zgodność i jedność w dziele obrony Państwa i wzmocnienia jego armii. Gdy o te sprawy chodzi, nie ma kresu dla poświęcenia Ojczyźnie swego mienia, a gdy trzeba będzie — i życia.

Jeśli armii polskiej, otoczonej szacunkiem i miłością wszystkich obywateli, potrzeba skrzydeł i dział dla obrony polskich miast i wsi przed atakiem wroga — musimy jej dać i te armaty, i te samoloty. Każdy grosz, złożony na ten cel, zwiększa nasze bezpieczeństwo, gwarantuje pokój i możliwość swobodnego rozwoju Państwa, zabezpiecza życie obywateli i ich dzieci przed ogniem bomb wroga i jadem gazów.

W najgłębszym poczuciu miłości Ojczyzny zwracamy się do wszystkich współobywateli, by każdy w miarę swych możliwości przyczynił się do dzieła dobrojenia Polski w powietrzu.

Nabywajmy Pożyczkę Obrony Przeciwlotniczej!”

Wreszcie powołano łódzki Miejski Komitet Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej, który niezwłocznie odbył swe pierwsze posiedzenie, konstituując się w następujący sposób:

S K Ł A D

MIEJSKIEGO KOMITETU POŻYCZKI OBRONY PRZECIWLOTNICZEJ W ŁODZI.

Prezydium.

1. Prezes Jan Kwapiński
2. Wiceprezes inż. Stanisław Wrede
3. Wiceprezes Kazimiera Marczyńska
4. Sekretarz Mieczysław Kalinowski

Członkowie.

1. Samorząd Terytorialny:

1. Jan Kwapiński
2. Antoni Portal
3. Mieczysław Kalinowski

2. Liga Obrony Powietrznej i Przeciwigazowej:

4. inż. Stanisław Wrede
5. Henryk Ostrowski

3. Duchowieństwo:

katolickie

6. Ks. biskup dr Kazimierz Tomczak

ewangelickie

7. Ks. pastor Juliusz Dietrich

prawosławne

8. Ks. mitr. Michał Borecki

Gmina Żydowska

9. Fiszel Liberman

4. Sfery gospodarcze:

Izba Przemysłowo-Handlowa:

Przemysł:

10. Gustaw Geyer
11. dr Juliusz Bornet

Handel:

12. Kazimierz Roszak
13. Mieczysław Hertz

B. Izba Rzemieślnicza:

14. Andrzej Lewandowski
15. Zygmunt Raabe

C. Własność Nieruchoma:

16. Ludwik Neugebauer
17. Władysław Grabowski
18. Józef Chorążak
19. Walenty Walczak

D. Banki:

20. Józef Jabłkowski
21. dr Jerzy Nowak
22. Zygmunt Chudzyński

5. Wolne zawody:

A. Lekarze:

23. dr Antoni Tomaszewski

B. Inżynierowie:

24. inż. Wacław Wojewódzki

C. Adwokaci:

25. Witold Kotowski

6. Świat pracy:

Unia Pracowników Umysłowych:

26. Leon Chodakowski

27. Władysław Kozłowski

Związki Klasowe:

28. Stanisław Goliński

29. Wincenty Stawiński

Związki Z. P. Z. Z.:

30. Ignacy Lewiak

Związki „Praca“:

31. Ludwik Waszkiewicz

Związki Chadeckie:

32. Lucjan Dębczyński

Związki „Praca Polska“:

33. Henryk Szulc

Związki Nauczycielstwa:

34. Edward Dutkiewicz

35. Franciszek Sadowski

36. Rajmund Bromirski

7. Stronnictwa Polityczne:

P. P. S.:

37. Józef Potkański

38. Henryk Wachowicz

39. Kazimierz Hartman

O. Z. N.:

40. inż. Bronisław Michelis

41. Marian Wadowski

Stronnictwo Narodowe:

- 42. Franciszek Sz wajdler
- 43. Leon Grzegorzak
- 44. Antoni Czernik

Stronnictwo Demokratyczne:

- 45. dr Stanisław Więckowski

P. P. S. — Frakcja Rewolucyjna:

- 46. Kazimierz Jaworowski

Związek Niemiecki w Polsce:

- 47. Krzysztof Schiffer

Niemcy Ludowcy:

- 48. Robert Schwem

Bund:

- 49. Szmul Milman

Żydzi Sjonści:

- 50. dr Juliusz Krausz

Żydzi Aguda:

- 51. dr Izaak Lewin

8. Federacja P. Z. O. O.:

- 52. Tadeusz Fornalski
- 53. Modest Słoniowski

9. Prasa i Radio:

- 54. Czesław Gumkowski
- 55. Franciszek Probst
- 56. Czesław Ołtaszewski
- 57. János Urbach
- 58. Stanisław Nowakowski
- 59. ks. Stanisław Nowicki

10. Ugrupowania kobiece:

- 60. Matylda Tomaszewska
- 61. Kazimiera Marczyńska
- 62. Gustawa Moskiewiczówna

STANISŁAW KEMPNER

Naczeinik Wydziału
Zdrowia Publicznego
Zarządu Miejskiego w Łodzi

ZDROWIE PUBLICZNE.

NA MARGINESIE BUDŻETU NA ROK ADMINISTRACYJNY 1939/40.

Projekt ustawy o publicznej służbie zdrowia, uchwalony na posiedzeniu Rady Ministrów w dniu 22 listopada 1938 roku, a przedłożony Sejmowi w grudniu ub. roku w artykule pierwszym mówi, że „publiczna służba zdrowia ma na celu wykonywanie pieczy nad zdrowiem ludności“. Zakres działania musi być więc dość szeroki. I rzeczywiście czynnością objąć wypadnie te wszystkie, a dość liczne zagadnienia, które wniosła w darze nowoczesnej cywilizacji współczesna wiedza lekarska i higiena. Wymieńmy najważniejsze z tych zadań, a więc: zwalczanie chorób i zapobieganie im organizowanie zakładów leczniczych, opieki higieniczno-lekarskiej nad matką i dzieckiem, zaopatrzenie ludności w dobrą wodę do picia i usuwanie nieczystości, dozór sanitarny nad artykułami żywności i przedmiotami użytku itp. Szereg więc różnorodnych czynności składa się na całokształt zadań publicznej służby zdrowia podobnie jak liczne i różnorodne są funkcje życia ludzkiego i jego przejawy. W taki sposób pojęta publiczna służba zdrowia rzeczywiście stoi na straży zdrowia ludności we wszystkich okresach życia człowieka i na każdym odcinku jego życia.

W ostatnich latach sprawy zdrowotne nabrały dużego znaczenia z uwagi na stwierdzony brak opieki lekarskiej i niski stan kultury higienicznej naszej ludności szczególnie na wsi. Jest to odcinek istotnie mocno zaniedbany. Postęp poczyniony przez społeczeństwo polskie w ciągu 20-lecia Niepodległości we wszystkich innych dziedzinach życia publicznego jest znacznie większy niż na odcinku zdrowia. Porównać w Łodzi choćby potężny rozmach z jakim zakładano i rozbudowywano szkolnictwo miejskie w stosunku do może za skromnego — jak na przeszło półmilionowe miasto — szpitalnictwa miejskiego.

Zdrowie publiczne należy do najkosztowniejszych zwykle aparatów i na ogół jest i musi być deficytowym, lecz tylko w ocenie terażniejszości, bo plon z pracy zbiera się w przyszłości. Wówczas dopiero możemy obliczać zaoszczędzone sumy pieniężne, zdać sobie sprawę, ile istnień ludzkich zostało wydartych śmierci, i ile uniknięto strat moralnych.

Ponieważ prace zdrowia publicznego, gdy chodzi o realia i wyniki do-
rażne, na ogół są niewielkie i dopiero w całej pełni ukazują się znacznie

później, a przy tym wszystkim pochłaniają olbrzymie sumy, umieszczano je zwykle na szarym końcu w kolejności zagadnień. Gospodarka nosiła charakter zapychania dziur i usuwania doraźnie chwilowych braków a nie nosiła planów, któreby rozwiązywały choć w pewnym stopniu zagadnienie zdrowia publicznego na najbliższą przyszłość. Potrzeby i niedomogi życia na tym odcinku narastały tak, że zaczęto alarmować i zwracać uwagę na zdrowie dziś więcej niż kiedyindziej.

W Łodzi przed dwudziestu kilku laty, nie było prawie żadnych urządzeń leczniczych czy sanitarnych, odpowiadających nawet minimalnym ówczesnym potrzebom, z niczego prawie zbudowano obecny aparat zdrowia publicznego. Nie uważamy tego za koniec lecz za początek w planowej rozbudowie agend zdrowotnych.

Specyficzne warunki miasta z przewagą ludności robotniczej, socjalny i materialny układ sił czynią z problemu zdrowia publicznego zagadnienie pierwszorzędnej wagi i zmuszają do poczynienia wielkich wysiłków finansowych ze strony Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Pod bezpośrednią opieką Wydziału znajdują się najbiedniejsi z ludności miasta, ci pozbawieni możliwości zarobkowania, starcy i niezdolni do pracy na skutek chorób czy kalectwa. Ograniczenie świadczeń ustawowych przez Ubezpieczalnię Społeczną, ogólna pauperyzacja powiększyła kadry potrzebujących pomocy lekarskiej. W interesie własnym miasta jak i ogólnopanaństwowym trzeba, aby prace były prowadzone tak i w takich warunkach, by możliwie nieliczne były szeregi ludzi niezdolnych do pracy, słabych czy chorowitych. Osiągnąć to można, o ile dysponuje się należycie rozbudowanym lecnictwem oraz posiada się liczne instytucje higieniczno-zapobiegawcze. Po tej linii muszą kroczyć prace i wysiłki Wydziału Zdrowia Publicznego w trosce o zdrowie powierzonej mu ludności miasta Łodzi.

W całokształcie organizacji służby zdrowia niewątpliwie trzonem podstawowym jest szpital, a w pojęciach i zadaniach nowoczesnych obejmujący nie tylko lecnictwo, lecz i tereny pracy społecznej, zagadnienia pogotowia wojennego, pierwszej pomocy, wychowania kadr lekarskich i personelu pielęgniarskiego. Dlatego też rozbudowa szpitalnictwa wysuwa się na czoło zadań państwa i samorządu. W hierarchii zadań w zakresie zdrowia publicznego ono jest najpierwsze. Tempo przyrostu łóżek szpitalnych w Polsce a również i w Łodzi z trudem nadąża powiększaniu się ludności. Posiadamy w Łodzi obecnie 1075 łóżek w szpitalach własnych, podczas gdy przed wojną światową miasto miało łóżek zaledwie 40. Lecz daleko nam jeszcze do stanu normalnego, odpowiadającego potrzebom ludności. To też kardynalną i palącą sprawą staje się kwestia budowy dużego

szpitala, odpowiadającego nowoczesnym wymogom. Dobre szpitale — to zdrowie narodu.

Drugim z kolei zagadnieniem, które domaga się rozbudowy, to dział profilaktyki. Wyniki prac, prowadzonych przez agendy tego działu w dziedzinie zwalczania chorób zakaźnych, są już widoczne. Akcja profilaktyczno-lecznicza ośrodków zdrowia, stanowiących przecież nic innego jak wielkie ogniska promieniowania kultury i higieny wspólnie z akcją dozorów sanitarnych dają rękojmię podniesienia stanu zdrowotnego mieszkańców naszego miasta. Instytucyj tych jest jednak w Łodzi za mało. Ośrodków zdrowia mamy zaledwie dwa, projektuje się w roku bieżącym trzeci, a potrzeba nam przynajmniej pięć w obecnej chwili, by wpływ ich mógł zaznaczyć się w każdej dzielnicy miasta, zwłaszcza wśród ludności zamieszkującej krańce. Tutaj na krańcach Łodzi zbudowało już szkolnictwo swe piękne i potężne gmachy, założono dobre drogi, oświetlono ulice miasta, niechże więc w parze z tymi urządzeniami zjawią się nowe ośrodki zdrowia, pilnujące zdrowia tam zamieszkałej ludności.

Troska o zdrowie obywateli ściśle się łączy z obronnością kraju. Pogotowie sanitarne na wypadek wojny zapewnia dalsze rozbudowanie szpitalnictwa, zaopatrzenie w fachowy personel lekarski i pomocniczy i zaopatrzenie należycie we wszystkie urządzenia oraz środki lecznicze. Im większe będziemy mieli kadry zdrowych obywateli, wtedy armii naszej nie zabraknie dzielnych obrońców, co stanowi gwarancję, że żaden z sąsiadów naszego państwa nie ośmieli się targnąć na naszą własność.

Inne państwa, zwłaszcza tak zwane totalne, naginając swą politykę populacyjną do potrzeb wojennych, dążą do sztucznego zwiększenia rozrodczości na drodze różnych zarządzeń o krótkotrwałej zresztą skuteczności. Starają się wpłynąć przez podniesienie stanu zdrowotnego obywateli na uzyskanie lepszej przeciętnej zdrowia i zmniejszenia śmiertelności. Wrazem tych dążeń są zarządzenia eugeniczne, propaganda upowszechnienia kultury fizycznej, poprawa warunków mieszkaniowych, walka z chorobami społecznymi itp.

W Polsce przyrost naturalny jest ogólnie jeszcze duży*).

Dziś w okresie rozwoju higieny, postępu kultury, warunki zdrowotne miast powinny ulec tak dalece poprawie, że usuwając względnie zmniejszając wpływ czynników ujemnych życia wielkomiejskiego — dać w rezultacie przyrost naturalny większy niż dawniej. Za tym przemawia stan

*) Jeżeli chodzi o śmiertelność niemowląt w Łodzi — to sprawa ta wymaga specjalnego omówienia, ponieważ śmiertelność w Łodzi jest większa niż w innych miastach. Statystyka notuje w Łodzi od 16 do 17 zgonów na 100 urodzeń. W związku z tym powołany został przy Wydziale Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego specjalny referat, który zajmuje się tymi zagadnieniami.

dzisiejszej wiedzy lekarskiej, której wskazówki dają nam możliwość opanowania epidemii, zmniejszenia ilości pewnych chorób, podniesienia stanu zdrowotnego ludności, a co za tym idzie, obniżenie współczynnika śmiertelności ogólnej.

Przyrost ludności w Łodzi
(średnio rocznie)

R o k	Liczba mieszkańców
1933	617.158
1934	626.850
1935	636.249
1936	645.112
1937	653.401

Proporcjonalnie do nagromadzenia się potrzeb muszą rosnać i wydatki na zdrowie publiczne pomyślane tak, aby starczyły na zwalczanie ujemnych zjawisk zachodzących w zakresie zdrowia publicznego, przyczyniając się do osiągnięcia jak najszybszej poprawy w tej dziedzinie. Sytuacja jest taka, że żadne z prac prowadzonych przez Wydział Zdrowia Publicznego nie mogą być zahamowane, lecz przeciwnie, stale i możliwie prędko rozbudowane.

Podział wydatków na zdrowie.

Ażeby zobrazować ile miasto przewiduje w rb. 1939/40 na poszczególne działy służby zdrowia — niech posłużą poniższe dane:

Na leczenie ubogich w szpitalach własnych preliminowano kwotę	— 1.475.606.— zł
co stanowi 35,1 ⁰ / ₀ całego budżetu.	
Na leczenie umysłowo-chorych	— 863.536.— „
co stanowi 20,8 ⁰ / ₀ całego budżetu.	
Na leczenie pozaszpitalne (ambulatoria, pogotowie, stacje opieki lekarskiej)	— 466.263.— „
co stanowi 11,1 ⁰ / ₀ całego budżetu.	
Na leczenie ubogich w szpitalach społecznych	— 351.838.— „
co stanowi 8,3 ⁰ / ₀ całego budżetu.	
Na leczenie położnic	— 108.135.— „
co stanowi 2,5 ⁰ / ₀ całego budżetu.	

Łącznie na lecznictwo — 3.265.378.— zł

W dziale profilaktyki preliminowane wydatki przedstawiają się w sposób następujący:

Na walkę z gruźlicą	— 214.088.—	zł	— 5,1%
„ wychowanie fizyczne	— 210.870.—	„	— 5,0 „
„ higienę osobistą (kąpiele)	— 174.616.—	„	— 4,0 „
„ higienę otoczenia	— 133.450.—	„	— 3,2 „
„ walkę z chorobami zakaźnymi	— 82.513.—	„	— 2,0 „
„ walkę z chorobami wenerycznymi	— 35.390.—	„	— 0,9 „
„ walkę z jaglicą	— 31.490.—	„	— 0,8 „
„ nadzór żywności	— 29.510.—	„	— 0,7 „
„ budowę studzien publicznych	— 18.448.—	„	— 0,5 „
„ walkę z alkoholizmem	— 1.500.—	„	— 0,04 „
„ dokszałcenie personelu	— 1.200.—	„	— 0,03 „
	<hr/>		
Razem	— 933.075.—	zł	— 22,2%

Z zestawienia wydatków widzimy, że naczelné miejsce poza wydatkami na utrzymanie własnych szpitali zajmuje pozycja na leczenie umysłowo-chorych. Wobec braku ustaw, któreby ciężar lecznictwa umysłowo-chorych rozłożyły sprawiedliwie na wszystkie gminy Rzeczypospolitej, odciążając w ten sposób wielkie miasta od niesłusznie ponoszonych ciężarów, — władze miejskie czynią starania o uzyskanie wydatniejszej pomocy od skarbu państwa.

Poważne sumy przeznaczają się również na lecznictwo w szpitalach społecznych. Wydatek ten jest jednak zrozumiały, liczba bowiem własnych łóżek szpitalnych (1.075) nie może zaspokoić potrzeb ludności Łodzi. Z konieczności miasto korzysta ze szpitali społecznych, zwłaszcza zaś ze szpitala Anny-Marii, jedyne go w Łodzi szpitala dziecięcego.

Choroby społeczne (gruźlica, choroby weneryczne, jaglica).

Na akcję przeciwgruźliczą w Łodzi tak szczególnie ważną, prowadzoną w 3 przychodniach profilaktycznych, przewiduje się 214.088.— zł. Nie wyczerpuje to oczywiście całości wydatków na walkę z gruźlicą. Przeważają bowiem w walce tej wydatki szpitalne i sanatoryjne. Na leczenie gruźlików przeznaczono kwotę 703.521.— zł. Łącznie zatem ten odcinek pracy samorządu kosztować będzie 917.609.— zł. co stanowi 21,7% całego budżetu Wydziału Zdrowia Publicznego. W roku ubiegłym na te same cele pre-

liminowano 827.477.— zł. Powiększono więc na ten cel kredyt o sumę złotych 90.000.—. Głównie wzrosły wydatki szpitala św. Teresy (o 27.000.— złotych) i sanatoriów w Chojnach i Łagiewnikach (o 18.000.— zł).

Na walkę z chorobami wenerycznymi (profilaktyka i leczenie) przeznacza się kwotę 231.869.— zł, co stanowi 5,5⁹/₁₀ budżetu Wydziału Zdrowia Publicznego.

Na walkę z jaglicą (profilaktyka) prelinuje się 31.490 złotych, zaledwie 0,7⁰/₁₀ całości budżetu zdrowia. Wydatki miasta na ten dział pracy z roku na rok stale maleją. Jest to jedyna placówka zdrowotna w Łodzi, której potrzeby nie rosną. Dzięki bowiem wytrwałej, długoletniej i uporczywej walce — choroba ta przestaje być groźna dla ludności naszego miasta. W roku 1937/38 wydano na walkę z jaglicą 37.559.— zł, w roku 1938/1939 — 36.600.— zł, na rok 1939/1940 przewidywana jest suma 31.490.— złotych.

Szpitala miejskie.

Preliminarz szpitali miejskich na rok 1939/40 jest wyższy od budżetu na rok administracyjny 1938/39 o 114.119.— zł. Zwiększenie wydatków nastąpiło:

1) W szpitalu w Radogoszczu	o sumę 29.000.— zł
2) „ „ św. Teresy	„ „ 27.015.— „
3) „ „ św. Antoniego	„ „ 23.516.— „
4) „ sanatorium i prewent. w Łagiewnikach	„ „ 10.788.— „
5) „ sanatorium w Chojnach	„ „ 8.100.— „
6) „ szpitalu św. Józefa	„ „ 8.000.— „
7) „ „ Marii-Magdaleny	„ „ 7.700.— „

Uzyskana podwyżka zużyta zostanie na polepszenie warunków bytu szpitali (żywność, instrumentarium, powstanie nowego oddziału laryngologicznego, rozbudowa gabinetów roentgenowskich, radiofonizacja itp.).

Przeciętny koszt dziennego utrzymania chorego w szpitalach miejskich kształtuje się w 1939/40 roku w sposób następujący:

1) W szpitalu św. Józefa	7,45	(w r. 1938/39 — 7,31)
2) „ „ w Radogoszczu	5,66	(„ „ — 5,44)
3) „ „ św. Teresy	5,22	(„ „ — 4,56)
4) „ sanatorium w Chojnach	5,22	(„ „ — 4,99)
5) „ sanatorium w Łagiewnikach	5,00	(„ „ — 4,57)
6) „ szpitalu św. Antoniego	5,00	(„ „ — 4,57)
7) „ szpitalu Marii-Magdaleny	3,46	(„ „ — 3,16)
8) „ prewentorium	2,90	(„ „ — 1,96)

Widzimy, iż przeciętny dzienny koszt utrzymania chorego wzrósł we wszystkich szpitalach. Najwięcej jednak w szpitalu św. Teresy, gdyż utrzymanie chorych gruźliczych pociąga za sobą specjalne wydatki na wzmożone odżywianie. To samo widzimy w sanatorium w Łagiewnikach, gdzie są podobne warunki.

Uwagę naszą należy też skierować na śmiertelność ogólną w Łodzi. Ulega ona stopniowej choć powolnej niżce. W roku 1937 śmiertelność ogólna w Łodzi wynosiła 11,8 (na 1000 mieszkańców), w roku 1936 — 11,2.

Zgony na 1000 mieszkańców w wielkich miastach w 1937 r.

Wilno	— 13,7	Białystok	— 10,6
Częstochowa	— 12,4	Kraków	— 10,5
Lwów	— 12,0	Chorzów	— 10,3
Łódź	— 11,8	Poznań	— 10,3
Bydgoszcz	— 11,8	Katowice	— 10,2
Lublin	— 11,6	Sosnowiec	— 10,0
Warszawa	— 11,3	Gdynia	— 8,7

W śmiertelności ogólnej w roku 1937 na 14 wielkich miast — Łódź zajmuje czwarte miejsce. Przewyższają Łódź wskaźnikami śmiertelności miasta: Wilno, Częstochowa, Lwów.

Z BADAŃ NAD WYMIERANIEM NIEMOWLĄT W ŁODZI.

Wszystkie kraje cywilizowane poświęcają obecnie znacznie więcej uwagi zagadnieniom ludnościowym, niż do niedawna. W połowie zeszłego stulecia zaczęły się ukazywać pierwsze oznaki spadku przyrostu naturalnego i niektóre kraje Europy Zachodniej stoją dziś przed poważnym problemem powolnego wyludniania się.

Zjawisko takie, jak obniżanie się stopy urodzeń, uważane początkowo za właściwość Francji i wielokrotnie uznane za dowód degeneracji francuskiego narodu, staje się po roku 1870 zjawiskiem ogólnoeuropejskim. Jednocześnie z równą prawidłowością i stałością obniżania się stopy urodzeń towarzyszy obniżka zgonów. Oczywiście obniżkę zgonów po części przypisać należy mniejszej liczbie urodzeń, gdyż największą śmiertelność dają noworodki a to wpływa na przeciętną liczbę zgonów. Obniżanie się śmiertelności przypisać też trzeba głównie postępom higieny i lecznictwa.

Niektórzy chcą widzieć w fakcie spadku urodzeń wpływ kultury demokratycznej, która doprowadza do zapanowania w życiu najszerszych warstw świadomej woli, regulującej wszelkie sprawy i ona jest czynnikiem, który zmienił typ przyrostu naturalnego. Obniżka stopy urodzeń jest zatem zjawiskiem powszechnym, związanym z typem współczesnej kultury. Ale fakt powyższy, gdy chodzi o przyszłość narodową, jest bardzo niebezpiecznym zjawiskiem, to też rządy wielu państw zajęły się troskliwie polityką ludnościową, wydając szereg ustaw i zarządzeń, zmierzających do przeciwdziałania powyższemu objawowi.

Problem ludnościowy wchodzi do programów stronnictw politycznych i staje się jednym z najpilniejszych, naczelných zagadnień nowoczesnego państwa.

Polska, tak jak zresztą pozostałe kraje słowiańskie, prócz Czechów — należy do krajów o wysokim poziomie przyrostu naturalnego i nie potrzebuje subwencjami czy ulgami podatkowymi, na wzór powiedzmy francuskich, wynagradzać liczniejsze rodziny. Jeżeli w ogóle podobne ustawy przynoszą rezultaty to minimalne i nie na długi okres czasu, gdyż państwa nie są w stanie obdarzać rodzin większymi zasiłkami, aby wystarczyły na wychowanie i kształcenie znacznej liczby dzieci.

W odniesieniu do tej kwestii dr Zofia Daszyńska-Golińska w swojej książce pt. „Zagadnienia polityki populacyjnej“ (w roku 1927) pisze co następuje: „Polska nie jest tu bezpośrednio zainteresowana, cierpi raczej od nadmiernego przyrostu ludności, która mnoży się z nieopatrzną lekkomyślnością i wiarą, że „komu Pan Bóg da dzieci, temu da na dzieci. Państwo nasze musi zatem myśleć nad powstrzymaniem i ulokowaniem przyrostu, a nie potrzebuje się troszczyć, w jaki sposób go poprzeć“.

Co się od tego czasu zmieniło? Przyrost naturalny stosunkowo wysoki jest jeszcze obecnie; w latach 1925 — 1934 obniżył się o 6,4 na 1000 mieszkańców. W roku 1925 wynosił 18,5, a w roku 1935 — 12,1. Współczynnik przyrostu naturalnego jest wielkością bardzo skomplikowaną, gdyż stanowi wynik dwóch współczynników: śmiertelności ogólnej i rozrodczości ogólnej. Śmiertelność ogólna i rozrodczość wykonują między sobą pewien paralelizm, gdzie liczba urodzeń jest znaczniejsza, tam większa jest śmiertelność i przeciwnie przy małej rozrodczości obserwuje się też małą śmiertelność. Zmniejszenie się śmiertelności dzieci powoduje zwiększenie liczby żyjących dzieci w rodzinach i wskutek tego wywołuje dążenie ku zmniejszeniu nowych urodzeń.

Wracając jeszcze do oceny istotnej wartości przyrostu naturalnego, trzeba się zastanowić, czy rzeczywiście uchodzić on może za bezwzględny wszechstronny miernik ruchu ludnościowego, bo przecież jest on różnicą między ilością urodzeń, a ilością zgonów i ścisłej korelacji między urodzeniami, a zgonami nie ma. Ilość zgonów nie musi pozostawać w korelacji z ilością urodzeń, gdyż po największej części uzależniona jest od tak zwanych czynników zewnętrznych i osiąga wówczas mniejszą lub większą liczebność np. w czasie wojen, czy epidemii ilość zgonów będzie różna.

Bezwzględny za to miernikiem regulacji ruchu ludnościowego jest liczba urodzeń z roku na rok i daje nam dokładny obraz przyrostu ludnościowego wyrażonego w odsetkach.

Spadek rozrodczości w Polsce rozpoczął się około roku 1903. Stosunkowo niską rozrodczość mamy w zachodnich województwach kraju, wynosi ona 27,30/00, a wysoką we wschodnich połaciach kraju gdzie cyfra rozrodczości osiąga 33⁰/00.

Na wysoki stosunkowo jeszcze u nas stan rozrodczości, w porównaniu z krajami zachodnimi Europy, wpływa rolniczy charakter kraju z dużym odsetkiem ludności wiejskiej. Rozrodczość wsi jest większa od miast, gdzie wielkość rozrodczości spada im większe jest osiedle miejskie; w roku 1931/32 dla wsi współczynnik urodzeń wynosił 33 dla miast wielkich 17,5.

Porównując dane powyższe ze śmiertelnością w Polsce zauważymy, że umieralność na wsi jest wyższa niż w miastach, chociaż różnice nie są tu tak jaskrawe jak w rozrodczości.

Przyrost naturalny jest wyraźnie wyższy na wsi w porównaniu z miastami, w których zależy znów od wielkości osiedla, to znaczy jest mniejszy im większa liczebność miasta. W roku 1935 przy ogólnym przyroście naturalnym dla całego państwa $12,1\text{‰}$, przyrost naturalny w Łodzi wynosił $0,1\text{‰}$, w Warszawie $2,1\text{‰}$; najwyższą cyfrę przyrostu naturalnego w roku 1935 wykazały miasta na zachodzie kraju — Poznań $6,9\text{‰}$, Bydgoszcz $7,6\text{‰}$.

O ile w latach 1931 — 1935 przeciętna roczna przyrostu naturalnego dla Łodzi dawała cyfrę $1,6\text{‰}$, to w roku 1937 wykazuje ona ubytek w przyroście naturalnym dając cyfrę — $0,6$. Zaznaczyć trzeba, że Łódź w latach 1931 — 1936 wykazuje najniższy przyrost naturalny spośród dwunastu wielkich miast Polski.

Te cyfry malejącego stale przyrostu naturalnego w Łodzi, a ostatnio wykazujące ubytek przyrostu naturalnego, wywołały wśród lekarzy zastrzeżenia co do istotnej wartości danych statystycznych. Że materiał statystyczny jest niezbyt dokładny z tym musimy się zgodzić.

W każdym bądź razie będąc ostrożnym w ocenianiu przyrostu naturalnego i mając na uwadze zastrzeżenia, które na początku omawiałem co do wartości przyrostu naturalnego w ocenie ruchu ludnościowego, trzeba przyjąć, że przyrost naturalny, o ile dotyczy wielkich miast musi być niewielki, a w odniesieniu do Łodzi, miasta rozwijającego się rzeczywiście w iście amerykańskim tempie, ale w warunkach kolosalnego zaniedbania sanitarno-higienicznego, którego braki dopiero w ostatnich latach z trudem są wyrównywane — to jasna rzecz, że przyrost ten będzie minimalny.

Bezwzględny warunkiem ruchu ludnościowego jest rozrodczość, która wykazuje stały spadek. Wprawdzie wraz ze spadkiem rozrodczości idzie powolne obniżanie się śmiertelności. Współczynnik śmiertelności wyniósł w Polsce w latach 1931/32 przeciętnie rocznie $15,4$ a w roku 1937 — 14 .

Zastanawiając się jeszcze nad rozrodczością, wykazującą w Polsce szybszy spadek niż śmiertelność, trzeba poruszyć kwestię poronień i spędzeń płodu. W wielkich miastach spędzenie płodu jest prawdopodobnie bardzo duże. W Niemczech w wielkich miastach po wojnie spędzanie płodu obejmowało 25 — 40% ilości urodzeń. Likwidacja poradni świadomego macierzyństwa, stłumienie ruchu głoszącego hasła regulacji urodzeń, utrudnianie sprzedaży środków antykoncepcyjnych, jak świadczą enuncjacje oficjalnych czynników lekarskich w Niemczech, zakazy te wpłynęły w pewnym procencie na wzrost liczby urodzeń i jako dowód przytoczyć można fakt, że w roku 1934 miasta, liczące ponad 15 tysięcy mieszkańców, wykazały znacznie wyższy przyrost urodzeń niż wsie, gdzie przyrost nadal odpowiadał w przybliżeniu normalnym stosunkom przyrostu po wsiach.

W Łodzi, Biuro Kwalifikacyj Szpitalnych Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego, w ciągu roku 1937 wydało 241 skierowań do szpitali celem dokonania przerwania ciąży. W roku 1938 do 1 października wydano około 300 skierowań szpitalnych celem dokonania przerwania ciąży.

Trzysta samych już przerwów ciąży stanowi mniej więcej 5% urodzeń. Są to oficjalne dane dotyczące wyłącznie przerwów ciąży tej części ludności, która korzysta z lecznictwa i szpitalnictwa miejskiego, a więc ludności ubogiej. Dla całej Łodzi liczba przerwów ciąży w szpitalach — optymistycznie patrząc — wyniesie chyba cztery razy tyle, co daje 20% wszystkich urodzeń.

Prócz tej kwestii, mającej niewątpliwie wpływ na rozrodczość i na przyrost naturalny w Łodzi, z wielu jeszcze przyczyn bardziej uchwytnych — to przede wszystkim wysoka śmiertelność wśród niemowląt.

W Polsce, w porównaniu z krajami zachodnimi, śmiertelność wśród niemowląt jest stosunkowo jeszcze duża. A z czternastu wielkich miast w Polsce największy odsetek zgonów niemowląt np. w roku 1937 przypada na Łódź, bo 19% na 100 urodzeń żywych. Inspektor dr Ładyński w artykule pt. „O centrali adopcyjnej w Dreźnie“ w roku 1930, podając zestawienia zgonów niemowląt w niektórych miastach Europy pisze w ten sposób: „liczby powyżej dane ujawniają, że umieralność niemowląt w Łodzi zbliża się do umieralności w miastach azjatyckich i przekracza umieralność prawie wszystkich miast europejskich. W tej dziedzinie jest, jak widzimy wiele do zrobienia i jeżeli nie dane jest jeszcze Łodzi wysunąć się na czoło, to niechże nasz polski Manchester postara się bronić przed nielitościwą kostuchą najmłodszych swoich obywateli choćby to z takim sukcesem, jak czyni to Manchester angielski lub wielkie miasta nasze: Lwów, Kraków i stołeczne miasto Warszawa“. Od podania tej ponurej statystyki upłynęło 8 lat; w ciągu tego czasu procentowo liczba zgonów wśród niemowląt nie wykazała tendencji do obniżenia się, przeciwnie, liczba zgonów niemowląt z 16,5% w roku 1930 podniosła się do 19% w roku 1937.

Z grup wyznaniowych największy odsetek śmiertelności w roku 1937 przypada na wyznanie rzymsko-katolickie, drugie miejsce zajmują żydzi, z kolei ewangelicy.

Chłopców umiera więcej niż dziewcząt we wszystkich trzech największych grup wyznaniowych.

Z pór roku największa ilość zgonów przypada na lato i jesień. Do liczb zmarłych niemowląt nie wliczono urodzeń martwych, stanowią one dużą cyfrę jak np. w roku 1935 — 389 urodzeń martwych, a w roku 1936 — 349, stanowi to $\frac{1}{20}$ ogólnej liczby urodzeń. Oczywiście, spadek śmiertelności niemowląt na Zachodzie nie nastąpił od razu. Trzeba było czekać szereg

lat, aby drogą szeregu ustaw i zarządzeń higieniczno-sanitarnych i opiekuńczo-społecznych osiągnąć powyższe wyniki.

Wyniki spadku śmiertelności wśród niemowląt w krajach zachodnich w pierwszym rządzie należy przypisać stacjom opieki nad matką i dzieckiem; przez roztoczenie racjonalnej opieki nad kobietą ciężarną, a następnie propagowanie właściwych zasad karmienia i pielęgnowania dziecka.

Do walki ze śmiertelnością niemowląt powstały i powstają w Polsce wzorem krajów zachodnich specjalne instytucje i stosuje się szereg środków zapobiegawczych, to jednak mimo dużych wysiłków organizacyj pracujących w Łodzi na tym polu, od roku 1930 spadku śmiertelności nie otrzymaliśmy.

Liczbowe dane odnośnie urodzeń i zgonów podaje rocznik statystyczny m. Łodzi. Są tam dwa źródła, na których oparte zostały odpowiednie zestawienia: jedne dane pochodzą z biur meldunkowych Wydziału Ewidencji Ludności, drugie zestawienia oparte są na wykazach parafialnych i Urzędu Stanu Cywilnego. Dwa te źródła dają zestawienia różne tak co do liczby zgonów jak i urodzeń.

Pierwsze źródło (biuro meldunkowe Wydziału Ewidencji Ludności) daje cyfry raczej optymistyczne, gdyż według tych danych liczba urodzeń jest większa, liczba zgonów mniejsza w porównaniu z danymi pochodzącymi z urzędów parafialnych. W rezultacie daje to nam stopniowy wzrost przyrostu naturalnego, nawet nieprawdopodobnie duży np. dwa razy większy w 1935 roku niż w Warszawie. Źródło powyższe operuje więc materiałem statystycznym bardzo niedokładnym.

W rozważaniach oparłem się na danych z drugiego źródła dla nas bardziej pesymistycznych, opartych na wykazach parafialnych i Urzędu Stanu Cywilnego — źródło to daje liczbę urodzeń mniejszą, a liczbę zgonów większą czyli odwrotnie do tamtych danych, co w rezultacie daje minimalny przyrost naturalny. Zrozumiałe, że różnice wynikają z trudności w zbieraniu materiału statystycznego i wskazują na jego niedokładność. Znany jest fakt np. późniejszych meldowań urodzeń, co już stwarza duże błędy. I dlatego też liczby urodzeń obu źródeł wykazują znacznie większe różnice, podczas gdy liczby zgonów mają niewielkie odchylenia, zwłaszcza w ostatnich latach. Można się spodziewać po ostatnim, że materiał statystyczny będzie coraz dokładniejszy tak co do liczby urodzeń, jak i zgonów.

W każdym bądź razie stwierdzić trzeba, że śmiertelność wśród niemowląt w Łodzi jest znaczna, a liczby zgonów niemowląt w Łodzi mają swoją wymowę. Wskazują one, że ginie duża liczba istnień, na których urodzenie i wychowanie trzeba wielkiego kapitału, a przedwczesna śmierć tych stanowi poważny uszczerbek w ogólnym kapitale narodowym.

Z przyczyn śmiertelności w życiu płodowym i w pierwszych dwóch tygodniach po urodzeniu wymienia się zatrucia i zakażenia przewlekłe rodziców — syfilis i alkoholizm. Zwiększa również śmiertelność niemowląt tzw. wydolność porodowa, dalej gruźlica, choroby zakaźne i warunki pracy matki. Ma wpływ na śmiertelność stopień fachowej pomocy lekarskiej i akuszerskiej. Tak zwana wåtłość wrodzona i poród przedwczesny są najczęściej wynikiem niedostatecznej opieki nad ciężarną. W dużym stopniu przyczyniają się do zgonów niemowlę zaburzenia w odżywianiu, choroby żołądkowo-kiszkowe, spowodowane niemożnośc karmienia dziecka przez matkę. Są to więc przyczyny w zasadzie znane dobrze nauce. W odniesieniu do poszczególnych krajów, miejscowości, różnorodnośc tych przyczyn wymaga w tym kierunku specjalnych poszukiwań i badań, które pozwol dopiero na wysnuwanie konkretnych wniosków, a te na opracowanie jak najwłaściwszych metod walki ze śmiertelnośc, czy to przez wynalezienie nowych sposobów względnie rozbudow już istniejących placówek.

Przy Wydziale Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w Łodzi powstał referat do walki ze śmiertelnośc niemowlę. Nakreślony został jednocześnie zakres prac i zagadnień, które należało by przestudiowa i zbada bliżej. Boć zdawało by się sprawa na pozór jasna i nie wymaga żadnych dociekań i żadnej dyskusji, jak tylko wzię się do pracy, rozbudowa sieć ośrodków, żłobków, poprawi warunki mieszkaniowe, warunki pracy, usun inne czynniki znane nauce, a mające ujemny wpływ na zdrowie. Takie postawienie sprawy było by niezgodne z rolą sumiennego badacza kwestii zdrowotnych, jakim jest każdy lekarz służyby zdrowia i wskazywało by na powierzchowne traktowanie zagadnienia.

Prace referatu składały by się z dwóch działów jeden: to studia teoretyczno-badawcze; drugi — to akcja czynna, zmierzająca do złagodzenia tej klęski o znaczeniu ogólnopoaństwowym.

W zakres prac referatu wchodzi następujące kwestie:

- 1) Szczegółowa ewidencja świadectw zgonów niemowlę,
- 2) badanie indywidualne przyczynowości śmierci niemowlę,
- 3) współpraca z Wydziałem Statystycznym na polu statystyki śmiertelności niemowlę,
- 4) wnioski w sprawie pogłębiania i rozszerzania istniejącej już w Łodzi opieki nad matką i dzieckiem,
- 5) wnioski w sprawie walki z chorobami społecznymi i zakaźnymi,
- 6) rozwinięcie akcji higieniczno-propagandowej,
- 7) powołanie do życia miejskiej Komisji Pediatrycznej,
- 8) współpraca z Inspekcj Pracy,
- 9) zagadnienie śmiertelności nieślubnych niemowlę.

Z szeregu tych kwestyj pozwolę sobie omówić nieco szerzej trzy, oddające istotę prac referatu. Pierwsza, to badanie przyczynowości zgonów niemowląt. Ścisłych zestawień przyczynowości zgonów niemowląt żywo urodzonych, a szczególnie przyczynowości martwo urodzonych z terenu Łodzi nie mamy. Nie wiemy więc, w jakiej mierze, jako przyczynę na naszym terenie należy obwinić choroby weneryczne, w jakim stopniu rozpowszechniony wśród proletariatu alkoholizm, dalej ostre zakażenia zarówno tła infekcyjnego jak może najbardziej ważne, bo związane z charakterem miasta — zatrucia wywołane pracą kobiet w przemyśle, względnie wpływem tej pracy na śmiertelność niemowląt.

Dla wyjaśnienia powyższego został opracowany plan „wywiadu domowego“, zbieranego każdorazowo w przypadku zgonu niemowlęcia. Materiał zebrany na podstawie wywiadu ma odpowiedzieć, w jakich warunkach dziecko przyszło na świat, czy była opieka lekarska względnie akuszeryjna podczas porodu, dalej jaki jest stan zdrowia rodziców, jakie warunki pracy, materialne, mieszkaniowe, odżywianie niemowlęcia, a wreszcie zdać sobie sprawę z opieki lekarskiej już podczas samej choroby.

Opieka lekarska w Łodzi dla dzieci — o jej udostępnienie dla szerokich mas zwłaszcza dla ludności biednej rozprawia się w Polsce w ostatnich czasach dużo — jest zapewniona można śmiało powiedzieć dla wszystkich ubogich, istotnie potrzebujących pomocy lekarskiej. W przeciwieństwie do ludności wiejskiej, o której się słyszy, że nie leczy się — nie wchodzi już w powody — ludność miast leczy się chętnie.

Jak daleko wpływa na liczbę zgonów opieka akuszeryjna, której nie mamy dotąd zorganizowanej dla ludności ubogiej poza możliwością odbywania porodów w szpitalu, w tej chwili nie można jeszcze ustalić. Podobnie byłoby też z opieką nad ciężarną, która w zasadzie należała by do Tow. „Kropki Mleka“ w Łodzi. Towarzystwo to utrzymuje właściwie na terenie Łodzi dwie poradnie dla kobiet ciężarnych, trzecią na terenie powiatu łódzkiego.

Zrozumiałe, że dwie poradnie nie dają rękojmi zapewniającej opiekę ciężarnym, szczególnie tym, które nie mają pomocy lekarskiej ze strony Ubezpieczalni Społecznej — to jest najuboższym.

Z kolei omówić należy to, co może jest istotą sprawy robotniczej Łodzi, o której nie wiemy nic, a niewątpliwie ma wpływ na śmiertelność niemowląt: to praca kobiet w przemyśle i wpływ jej na śmiertelność niemowląt.

Troska o zdrowie kobiety datuje się od chwili zainteresowania innymi sprawami: przemysłowymi i społecznymi, z którymi jest ona w związku. W roku 1842 w Anglii zabroniono kobietom pracować w kopalniach, a później nieco zjawiają się pierwsze starania w kierunku unormowania pracy

kobiet. Pojawiają się głosy, że matki niemowląt powinny być czasowo zwalniane od pracy, albo zatrudnione tylko przez pół dnia. Na międzynarodowej konferencji pracy zwołanej w roku 1890 ustalono, że kobiety powinny być zwalniane z pracy przez 4 tygodnie po urodzeniu dziecka. W naszym ustawodawstwie szczególną opieką otacza inspekcja pracy kobiety. W celu ułatwienia karmienia niemowląt matkom pracującym, nakłada ustawa obowiązek na fabryki, które zatrudniają ponad 100 kobiet — zakładanie „Żłobków“ przeznaczonych dla dzieci do 1 roku.

Spoleczne znaczenie żłobków — to zwalczanie śmiertelności wśród niemowląt. Badania wykazały, że do najbardziej upośledzonych i zaniedbanych należy grupa dzieci nieślubnych i grupa dzieci pracujących poza domem.

Statystyka niemiecka d-ra Teleky wykazuje, że z chwilą, gdy matka zaczyna pracować zarobkowo nawet w domu, warunki zdrowia dziecka wyraźnie pogarszają się. Praca matki w fabryce stwarza jak najfatalniejsze warunki przede wszystkim w odżywianiu dziecka. Temu zaradzić ma i w istocie zaradza żłobek fabryczny.

Jak się ta sprawa przedstawia faktycznie w Łodzi? Przemysł włókienniczy zatrudnia sporą liczbę kobiet, ale zorganizowane żłobki ma jedynie fabryka monopolu spirytusowego i tytoniowego. Pięćdziesiąt pięć większych firm przemysłowych zawarło w roku 1937/38 umowę z Towarzystwem „Kropla Mleka“ w Łodzi o zastępcze wykonywanie opieki nad matką i dzieckiem na zasadzie instrukcji Ministerstwa Opieki Społecznej. W konsekwencji mamy to, że dziecko matki pracującej bardzo wcześnie skazane jest na dokarmianie sztuczne albo w ogóle tylko na sztuczny pokarm. Spotkawszy się dość często z oświadczeniami matek pracujących w fabrykach, że wcześnie utraciły pokarm — jeszcze przed dwoma laty byłem skłonny odnosić to w dużej mierze jako skutek alkoholizmu rodziców — zgodnie z zapatrywaniami i obserwacjami prof. Bunge.

Obecnie można twierdzić, zresztą i tego zdania są niektórzy doświadczeni lekarze służby zdrowia, że łatwość uzyskiwania mleka czy mieszanek sztucznych, skądinąd mających pełną gwarancję najlepszej jakości, stwarza dla matek pracujących dogodną sposobność do przejścia na odżywianie sztuczne.

W sprawie tej po jeszcze gruntowniejszym jej zbadaniu świat lekarski łódzki powinien zabrać głos i wypowiedzieć się.

Zastanawiając się nad możliwością powstawania żłobków fabrycznych w Łodzi, stanowiących przecież bezsporny i faktyczny czynnik zmniejszający śmiertelność wśród niemowląt, trzeba stwierdzić, że piętrzą się tutaj olbrzymie trudności już widoczne chociażby z tego, że ustawa dotychczas nie została zaopatrzona w moc wykonawczą.

Trudności wynikają z kosztowności tych urządzeń, to znów niejednokrotnie z braku odpowiednich miejsc w pobliżu zakładów, nie mówię już o samym terenie fabryki, który często nie nadaje się na podobne urządzenia. Trudności istnieją również i ze strofy samych matek. Wielką przeszkodę stanowi odległość miejsc zamieszkiwania matek od miejsc pracy. I rzeczywiście, z jednego krańca miasta na drugi odległy czasami o kilka kilometrów, w dni niepogody, niełatwym jest matce przynieść niemowlę do żłobka fabrycznego. Tak więc wiele czynników utrudnia załatwienie tej kwestii w myśl ustawy.

Czy istotnie sama praca podczas ciąży powoduje jakieś odchylenia rozwojowe u dzieci; na to odpowiada Murk Jansen w ten sposób: „ciężka praca, obojętne w zasadzie schorzenia przebyte w czasie ciąży odbijały się zawsze niepomyślnie na dalszym rozwoju dziecka nie w sensie powstawania wad rozwojowych, lecz w znaczeniu upośledzenia ogólnego, słabowitości, a również wzmożonej gotowości tkanek do odczynów nieprawidłowych na wplywy normalne“.

Zrozumiałe, że niemowlęta te powiększą liczbę zgonów.

W prowadzeniu prac, zmierzających do zmniejszenia śmiertelności wśród niemowląt nie można pominąć lub zlekceważyć znaczenia propagandy zasad higieny wśród najszerzych mas. Łatwym to może nie jest, ale łatwiejsze niż stworzenie całego aparatu instytucyj leczniczo-zapobiegawczych. Zresztą bez akcji higieniczno-propagandowej nie można sobie wyobrazić dziś skutecznej akcji profilaktycznej, czy to przychodni przeciwgruźliczej, czy też Stacji Opieki nad matką i dzieckiem. Zabiegi, szczepienia ochronne, nie mogą zastąpić działalności tych instytucyj lecz mają uzupełnić ich działalność higieniczno-społeczną.

Znajomość zasad higieny odnośnie do karmienia i pielęgnowania dziecka, jak również znajomość postępowania podczas ciąży i porodu w dużej mierze chroni przed błędami i przyczynia się do zmniejszania śmiertelności wśród niemowląt.

Propagandę tego rodzaju rozpoczniemy na terenie organizacyj kobiecych, tzw. uniwersytetów społecznych, gdzie organizując kursy dla matek poruszymy najistotniejsze zagadnienia.

Problem walki ze śmiertelnością jest problemem olbrzymim. Walka ze śmiertelnością, jak nie łatwą jest sprawą, tak również wymaga olbrzymich wysiłków, a przede wszystkim wielkich kapitałów. Żłobki, stacje opieki nad matką i dzieckiem, ośrodki zdrowia, szpitale — wszystko to wymaga już kolosalnych wkładów pieniężnych. Porównując rozwój szpitalnictwa miejskiego łódzkiego z rozwojem szkolnictwa, słusznie zauważo-

no, że Zarząd Miejski pomyślnie rozwiązał problem szkolnictwa mimo napotykaných trudności. Z kolei sądzę, że czeka na siebie i rozwiązany będzie podobnie pomyślnie problem przeze mnie omawiany.

Piśmiennictwo:

Zofia Daszyńska-Golińska	— Zagadnienia polityki populacyjnej,
Karaffa-Korbutt	— Higiena,
Gromski	— Stacje opieki nad matką i dzieckiem
Gromski	— Żłobki dzienne dla niemowląt
Adamowiczowa	— Rozrodczość na wsi i w mieście — Nowiny Społeczno-Lekarskie 1937 nr 8-9,
Czortkower	— Z polityki ludnościowej Niemiec — Nowiny Społeczno-Lekarskie 1936,
Mały Rocznik Statystyczny m. Łodzi 1938 roku,	
Bunge	— Zatrucia alkoholem i zwyrodnienie,
Ładyński	— O centrali adopcyjnej w Dreźnie — Zdrowie.
Kacprzak	— Fakty i poglądy — Nowiny Społeczno-Lekarskie 1937 r. nr 8—9.
-

POD RATUSZOWĄ WIEŻYCZKĄ.

Burmistrzowie i Prezydenci miasta Łodzi w latach 1808 — 1914.

(Dokończenie).

W zarzucie nieprawego przywłaszczenia sobie sukna własnością St. Beneta będącego, zważając, iż odłożenie po zakwestionowaniu towaru rewizji do dnia następnego, niezabezpieczenia całości onego... (tekst nieczytelny) Upomnienia żony Burmistrza, dane pisarkowi Jego Jeżewiczowi, a szczególnie uznana przez prowadzącego śledztwo i krawca jednakowości sukna na tużurkę Burmistrza i spodniach Jeżewicza dowodne prawie podają przekonania współnictwa Burmistrza w zarzucanym czynie. Gdy okoliczności te tym bardziej uważają zły zamiar w Poborze zł. 60 od Cieśli Bryze przez Burmistrza niezaprzeczoną i rzucają zarazem mocne domniemania, iż opłaty podobne były upowszechnione i tylko dla braku świadectw i dowodów wnoszonemi być nie mogą, iak to przykład z Młynarzem Wende i z Kaczyńskim Kowalem przekonywa.

Wszystkie zaś powyższe okoliczności podwójne zamierzanie w likwidacya wydatku na plomby — może być nie samey tylko pomyłce przypisane.

Nadto mając na uwadze, iż postępowaniu Burmistrza przy rewizji Kassy mało dowodzi przystoyności i przez wyrzucanie do kassiera wyrazu — Głupiś — podciąga pod wyobrażenie obelgi w Urzędowaniu.

Dla tych powodów Komissya Woiewódzka z mocy Atrybucyi, uznając zastępcę Burmistrza Czarkowskiego niegodnym zaufania Rządu i usuwa go od dotychczasowych obowiązków i załączoną Dymissyę doręczyć mu nakazuje⁴.

W dalszym ciągu dokument stwierdza, że zobowiązuje się Czarkowskiego do zwrotu sum, pobranych bezprawnie oraz wylicza się wszystkie te sumy. Jednocześnie komisja wojewódzka wkłada na Czarkowskiego tylko i wyłącznie ten obowiązek wypełnienia sześciu warunków w dokumencie wskazanych, grożąc, że w innym wypadku będzie zmuszona zając stanowisko bardziej bezwzględne i stanowcze.

Z całej tej przykrej historii wyłania się jeszcze fragmencik dość charakterystyczny, a mianowicie sprawa zatargu między burmistrzem Czarkowskim, a kasjerem miejskim, Gozdowskim. Czarkowski ponoć ubliżył Gozdowskiemu w czasie pełnienia przezeń obowiązków służbowych. Najwidoczniej działa się to, jak można przypuszczać, w tym czasie, kiedy grunt pod nogami usuwał się już w Łodzi Czarkowskiemu. Chodziło mianowicie niewątpliwie o rewizję kasy. Mógł tego domagać się sam kasjer, jak należy

przypuszczać na podstawie dowodów. Domaganie się kasjera wyprowadziło burmistrza z równowagi. Odpowiedzią tedy na żądanie kasjera było jedno tylko słowo:

— „Głupiś!“.

Kasjer Gozdowski, czując się dotkniętym taką zniewagą, nie pozostał dłużny burmistrzowi, bo, jak stwierdzają znów dokumenty, odparował obelgę słowami: — „nie wiem, kto z nas dwóch iest głupiem...“

Komisja wojewódzka stanęła na wysokości zadania. Zganiła mianowicie surowo nieprzystojność obejścia się kasjera z burmistrzem.

Cały swój wywód komisja zakończyła wreszcie upomnieniem komisarza obwodu łęczyckiego o dopilnowanie przede wszystkim „zwrotu Summy z Defektowanych i należności skarbowych“.

Dalej czytamy:

„Pozostawiając zaś przy dotychczasowych położeniu obowiązków Burmistrza Ławnika Tangermana, zavezwie go Kommissarz Obwodu, aby dowody swoyey kwalifikacyi i przypadającą Kaucyą bezzwłocznie złożył, poczem uzyskać może Nominacyą.

Sekretarz

Radca Stanu Prezes

(—) Jerzy Filipecki.

w zastępstwie (—) Korzuchowski“.

Znacznie wyraźniej i jaśniej przedstawiona została już sprawa burmistrza Czarkowskiego w dokumencie, omawiającym instalację Tangermana na stanowisko burmistrza w Łodzi. Relacja adiunkta dozorczy miast wprowadza nas głęboko w tę sprawę.

W roku 1826 w miesiącu sierpniu przysłany został do Łodzi w kwestii zlikwidowania sprawy Czarkowskiego adiunkt dozorczy miast, by zasuspendować Czarkowskiego w pełnieniu przezeń obowiązków burmistrza, a po wykonaniu suspensy, powołać na to stanowisko Tangermana jako pełniącego obowiązki burmistrza. Mówi nam o tym dokument, treści następującej:

„Protokół Instalacyi J.P. Tangermana na Zastępcę Burmistrza Miasta Łodzi w miejsce zasuspendowanego Burmistrza rzonego Miasta J.P. Czarkowskiego.

Działo się w mieście Łodzi dnia 10 sierpnia 1826 roku.

Kommisya Woiewództwa Mazowieckiego Reskryptem swym z dnia 11 sierpnia r.b. N. 46,992 wydanem poleciła Kommissarzowi Obwodu, ażeby Adiunkta Dozorczy miast zesłał do Miasta Łodzi i J.P. Czarkowskiego w obowiązkach Burmistrza zasuspendował, po wykonaniu zaś suspensy, aby powołał J.P. Tangermana onemu pełnienie tymczasowe obowiązków polecił, wynadgradzając go polową pensyi Burmistrzowskiej za nowe czynności.

Następnie zastrzegła Komisya Woiewódzka, ażeby w odebraniu Archiwum, w przeyrzeniu szczegółowych Expedycyi niemniej wszelkich do Urzędu Uten-syliów, miar wag, narzędzi ogniowych zachował wszelki porządek służbowy.

W wykonaniu przeto rzezonego Reskryptu Kommissy Woiewódzkiej, podpisa-ny ziechawszy na grónt Miasta Łodzi przybył do Biura Burmistrza, a powo-ławszy tak J.P. Czarkowskiego Burmistrza, J.P. Tangermana Czynnego Ławnika oraz Ławników do Składu Urzędu mieyskiego należących, delegowany wyzey Reskrypt co do słowa odczytał i zawiadomił, iż J.P. Czarkowski w obowiazkach Burmistrza został zasuspendowany, a tem samem od dnia dzisieyszego aż do dalszey Decyzyi Władzy Wyższej wykonywać Obowiazki Burmistrza przestaie, mieysce zaś iego J.P. Tangerman zastępować ma i będzie...“

Załatwiwszy tego rodzaju wstępne formalności, adiunkt dozorczy miast przystąpił do zaprzysiężenia nowego zastępcy burmistrza w osobie Tan-germana. Dokument przytacza rotę składanej przez Tangermana przysię-gi. Oto jej treść:

„Ja, Karol Tangerman, przekonany przysięgam Panu Bogu Wszechmogące-mu, w Trójcy Świętey Iedynemu, iż powołany do sprawowania Obowiazków Zastępcy Burmistrza Miasta tuteyszego, iako Zastępcy wszelkie powierzone mi Urzędowe czynności z należną służbową gorliwością wykonywać będę, nie przestępując z granic wierności tak w względzie dobra Skarbu iak też dobra Publicznego, że działając we wszystkim zgodnie do istniejących iuż i uzyskac się mających Urządzeń Władzy Wyższej nie zeydę z drogi Akuratności, nie wydam Sekretu tam, gdzie takowego postępowania wymagać będzie zgoła sto-sując się we wszystkim do przepisów Władzy Zwierzchniej z pośpiechem przywoitem wykonywać będę i bronić tak całości grosza Publicznego, iako też całości własności Gminney, tak mnie Panie Boże dopomóż i niewinna Syna Iego Męka“.

Po odebraniu przysięgi od burmistrza Tangermana, adiunkt dozorczy miast zabrał się do przeprowadzania kontroli gospodarki miejskiej w Łodzi z cza-sów burmistrza Czarkowskiego, a więc do zrewidowania Księgi Gminnej Ludności, Księgi Spisowej z dowodami wyłączeń od służby wojskowej, Księgi Ludności Starego Miasta, którą znalazł utrzymaną w dobrym stanie i zapełnioną aż do czasu delegacji spisowej. Adiunkt stwierdził, że po de-legacji tej nie wciągano do księgi ani jednej osoby. Burmistrz zaś twier-dził, że do Gminy w tym czasie nie przybywał nikt oraz nikt nie składał świadectw spośród krajowców.

„Zastąłem, mówi w swym raporcie adiunkt dozorczy miast, księgę założoną Ludności co do nowej Osady Sukienniczey w 3 Exemplarzach lecz do akowych żadna osoba zamieszkałych iuż fabrykantów Zagranicznych nie iest zapisana“.

„Toż samo, co do Osady Płócienniczo-bawelnianey i przadniczey Łódką zwa-ney-Księga Ludności w 3 Exemplarzach Oprawną znajduie się le z nikt z osób iuż zamieszkałych zapisanym nie iest. W podobnem więc położeniu rzeczy po-ciągnąłem Burmistrza do wytłumaczenia się następnego“.

W momencie tym następuje swego rodzaju indagacja burmistrza Czarkowskiego. Padają pytania ze strony adiunkta i padają odpowiedzi burmistrza Czarkowskiego. Ta słowna szermierka przedstawiciela władzy wyższej na ratuszu łódzkim z gospodarzem miasta rzuca jaskrawe światło i na stosunki panujące w Magistracie ówczesnej Łodzi i, co jest w tym wypadku najważniejsze dla nas, na samą osobę burmistrza Czarkowskiego.

Odnośnie więc spisu ludności miasta rzucił adiunkt pytanie pod adresem Czarkowskiego:

„— Dlaczego do dziś dnia nie jest spisana Ludność nowej Osady Sukienicznej i Płociennicznej bawelnianey Łódką zwaney, kiedy podobny porządek Służby jest pierwszym udziałem urzędnika?

— Z powodu braku Druków Ksiąg Ludności wcześniej uformować nie byłem w stanie, właśnie dla uregulowania tej części Służby pod dniem 5 grudnia zrobiłem r. z. wniosek do Kommissarza o zaasygnowanie mnie funduszu zł. 88 gr. 18 wskutek czego pod dniem 19 Grudnia uzyskałem upoważnienia żądanej kwoty, a następnie Druki zakupiwszy, Księgi stosowne już oprawne urządziłem na teraz tylko wypada Ludność zapisać okazanych zszytych dwóch Woluminów świadectw przesiedlenia.

— Jakimże sposobem stan Ludności przez Delegacją spisowych był sprawdzony, kiedy Księgi Ludności nie są uformowane czyli tem sposobem spisowi pomimo wolnie nie zostali ukrytemi?

— Lubo Księgi Ludności nie były uformowanemi, jednak stosownie do posiadanych świadectw przesiedlenia ogólna Ludność obrachowaną była, a spisowi, jeżeli który nie był zagranicznym lub niepodlegającym prawnej obronie został przedstawionem Delegacyi.

— Czyli co do wykupienia Konsensów Skarbowych i Administracyjnych stan rzetel. ogólny Ludności zastosowany Ksiąg Ludności nie zaprowadzono?

— Tem samym sposobem Stan Ogólny Ludności rzetelnie wykorzystanem był ze świadectw legalnych Ludność obrachowaną została. Ludność zatem takowa istotna posłużyła do wykupowania Konsensów Skarbowych i Administracyjnych (wyłączając Łódkę“.

Po przyjęciu powyższego tłumaczenia się burmistrza Czarkowskiego, adiunkt dozorca miast przystąpił do obrachowania ludności Łodzi tak według ksiąg ludności jak i świadectw przesiedlenia. Po sprawdzeniu i obliczeniu adiunkt dozorca miast stwierdził, że ludność Łodzi w tym czasie wynosiła 1226 mieszkańców, zaś podług kontrolki biura komisarza obwodu Łódź posiadać powinna 1517 mieszkańców „i w stosunku takowej Ludności do opłaty Konsensów Skarbowych starozakonni pociągnięci zostali“. Jednocześnie adiunkt dozorca miast polecił zastępcy burmistrza Tangermanowi, „żeby natychmiast zajął się spisem Ludności tak Nowej Osady Sukienicznej iako też Płocienniczo-bawelnianey, Łódką zwaney, przynajm-

niew w jednym Exemplarzu ułożył". Adiunkt zbadał i inne jeszcze dokumenty, które „znayduią się w krzynie osobney na ten cel sprawionej”.

Spełniając dalej swe powinności rewizora adiunkt „wedle Tradycyi Służby odbył rewizyą wszelkich Utensyliów tak Biurowych iako też i innych dla użytku miasta służących, a pod Dozorem Burmistrza zostających, które z Inwentarzem sprawdziwszy względem brakujących szczegółów zamieścił do Protokółu”.

Protokół ten stwierdza, że miasto wówczas posiadało 2 siekiery, jedną kwartę blaszaną, 50 taczek. W całym tym inwentarzu stwierdzono brak żelaznego młota. Burmistrz zobowiązał się wszelkie brakujące przedmioty wypożyczone zebrać i „przy wyściu z Urzędu w naturze te same oddać lub kosztem własnym inne sprawić”. Podkreślał on jednocześnie, że po burmistrzu Szczawińskim zastał w Magistracie tylko jedną szafę, a „później na zasadzie upoważnienia Kommissyi Woiewódzkiej sześć szaf do Akt i jedną do Expedycyi sprawił”.

W wyjaśnieniach tkwi wiele chęci usprawiedliwiania się i obrony przed zarzutami. Podkreśla, że często czynił zakupy dla miasta kosztem własnym. Uczciwość i rzetelność tłumaczenia się burmistrza Czarkowskiego stwierdził zresztą sam adiunkt, mówiąc: „Przekonałem się o twierdzeniu Burmistrza rzetelnem, gdyż koszt kraty takowej nie ciążył Kassy Miejskiej”.

Protokół z oględzin tych spisany został w 4 egzemplarzach. Jeden otrzymał Tangerman, drugi Czarkowski, trzeci załączono do akt komisarza obwodu, czwarty zaś przekazany komisji wojewódzkiej. Protokół podpisali: Adiunkt (podpis nieczytelny) Czarkowski, Tangerman, Zawadzki, i ławnicy Gozdowski oraz Nebelski.

Przeglądając ten protokół, orientujemy się w „bogaectwie” inwentarza miasta. Sumariusz dokumentów miasta Łodzi w skrzyni przywilejowej zachowanych, a „przy Tradycyi Akt Panu Tangerman znalezionych” stwierdza, że miasto posiadało w tym czasie: Książkę w Deski Dębowe oprawną, „osnowy, którey odczytać nie można”, Książkę Zapisową nabytych własności przez Mieszczan w skórę oprawną, Książkę Zażaleń Mieszczan, z oprawy ogołoconą, Książkę w skórę oprawną, drukowaną Gockimi Literami, a obejmującą porządek Abecadła”, prawo Saskie i Magdeburskie względem sądzenia, Książkę, „w której oprawa dla starości nadpsuta względem zapisów nabywanych przez Mieszczan dawney własności”, Książkę w skórę oprawną, obejmującą protokółarne zapisy Mieszczan nabywanych własności. „Przywilej przez J.W. Jakuba Uchańskiego Biskupa poświędzony z dnia 19 Junii 1744 z dwoma pieczęciami, Przywilej przez J. W. Jakuba Biskupa w Gockiem Języku d. d. 2 w oktawie św. Jana z r. 1474 (?) Roz-

graniczenie między szlacheckimi Dobrami Radogoszcz i Bałuty dn. 3 po Niedzieli Inwitawit 1526, Dokument drugi, opisujący Ograniczenie Miasta Łodzi z drugiej Strony d. d. 4 Święta Łucyi Panny 1589, Protokoły rozgraniczenia Miasta Łodzi od Lasów Rządowych Leśnictwa Łaznowskiego d. d. 2 Grudnia 1823, Układ z Marcinem Lamus o ustąpienie gruntów i Młyna na urządzenie Osady Płócienniczey z dn. 4 października 1825“.

A inwentarz miejski?

Sikawka wozowa, 2 sikawki małe, 2 stągwie do wody, 3 stągwie duże, 2 siekiery, 26 bosaków, 12 węborków skórzanych skór, 1 kałamarz, piaseczniczka, nożyczki, 2 pieczęcie urzędowe, skrzynia kasowa, skrzynka mała, 3 stołki, 1 linia, krata drewniana, krucyfiks, Orzeł Królestwa Polskiego, 8 pism periodycznych „Izys Polski“, 6 szaf wydziałowych, 4 instrukcje kasowe, „grzegotka“, ćwiartka, garniec blaszany, półgarncówka blaszana, kwarta blaszana, półkwaterek blaszany, funt żelazny, łokieć drewniany, pieczęć do tuszu, skrzynia do przywilejów, 2 kołatki, 21 tablic do oznaczania ulic, pieczęć do opatrywania wyrobów bawełnianych, maszyna do plombowania pak, 46 tacek nabytych od grabarzy, młotek do cechowania drzewa z borów miejskich 7 dzienników wojewódzkich i 8 tomów „Dziennika Praw“.

Oto cały inwentarz miejski. Zdawało by się, że bardzo ubogi. Pocóż jednak miastu było więcej, skoro samo było nieliczne i ubogie jeszcze! Wszak liczyło 24 fabrykantów różnych tkanin, 1 garbarza, 3 garncarzy i zdunów, tylko 10 handlarzy, 12 kupców i kramarzy, 15 krawców itd.

Lecz nie na tym tylko akcie kończyła się sprawa Czarkowskiego. Po spisaniu inwentarza adiunkt dozorca zabrał się do dalszych funkcji rewizorskich, do zbadania kasy miejskiej. Mówi o tym również protokół rewizji, dokonanej w czasie instalacji nowego burmistrza Tangermana z dnia 22 stycznia 1826 roku. Nie obeszło się wszelako bez użycia i pewnej groźby pod adresem Czarkowskiego, który nie chciał przybyć do Magistratu, by uczestniczyć w rewizji kasy miejskiej. Adiunkt dozorca czuł się zmuszonym do użycia pomocy żandarma.

Przebieg tej sprawy przedstawia wspomniany dokument:

„W ciągu dzięłania Tradycyi Służby Burmistrza Miasta tutejszego i Instalacyi J. P. Tangermana Reskryptem Kommissyi Woiewódzkiej z dnia 11 lipca r.b. N. 16992 na Zastępcę przeznaczonemu podpisany Adiunkt Dozorca łącznie z obemyającym Urząd Burmistrza przybył do mieszkania Gozdowskiego Kassjera Miejskiego, z kąd wydał piśmienne polecenie J. P. Czarkowskiemu zasuspendowanemu Burmistrzowi, ażeby przybył osobiście i zdania Służby Kassowej był obecnym zagrażając mu odpowiedzialność za nieposłuszeństwo rozkazom zwierzchnictwa z powodu, iż tenże J. P. Czarkowski ustnie Adiunktowi w Kancellaryi Burmistrza odpowiedział w słowach: „Nie pójdę, gdyż teraz nie czas Rewizyi robić, kiedy Defekt nie znajduie się...“

„Przed przybyciem atoli Czarkowskiego w obecności wspomnianych wyżej osób, zażądawszy od Kassjera Gozdowskiego Klucza od Krzyni Kassowej do obliczenia gotowizny i odbycia dostatecznej Rewizyi Kassy Miejskiej przystąpił z czynności zaś takowy protokół spisał:

Przed obrachowaniem gotowizny odebrał podpisany Adiunkt odpowiedź od zasuspendowanego Burmistrza Czarkowskiego tu w oryginale załączoną, która będzie dostatecznym dowodem o ile tenże nieuległym należney służby subordynacyi o ile tenże posunął śmiałość do niedorzecznego tłumaczenia się. W takim przypadku Adiunkt Dozorca był zniewolonym użyć Żandarmów z rozkazem, aby z mieszkania Czarkowskiego zasuspendowanego Burmistrza dopoty nie odstępował, dopóki poleceń mego stawieniu się osobiście do Kassy nie wykona. Wskutek wysłanego Żandarma J. P. Czarkowski przybył do Kassy i był obecny przeliczenia gotowizny i spisania protokołu“.

Tutaj następuje sążnista relacja adiunkta dozorca z przebiegu rewizji kasy i stwierdzonych w niej braków. I znów odbył się słowny pojedynek między burmistrzem Czarkowskim a adiunktem:

„— Na mocy czego zapytuie adiunkt dozorca upoważniłeś W. P. Kassę Miejską do zaforszuszowania 2-mu Policyantowi pensyi od 1 Marca r. b. po zł. 12 gr. 15?

„Skoro Reskrypt J. W. Rady Stanu Prezesa Komisji Woiewódzkiej z dnia 17 kwietnia r. b. upoważnił mnie do przyięcia drugiego Policyanta i przedstawienie iego do Nominacyi, tem samem upoważnił i do wypłacenia onemu pensyi, gdyż nikt służyć bez wynagrodzenia nie mógł. Co zaś do zaasygnowania pensyi takowej od dnia 1 Marca r. b. ponieważ już od tego czasu był użytem ieden do Obowiązków Sługi Miejskiego w Osadzie Łódka zwaney i właśnie przedstawivszy J. W. Rady Stanu Prezesowi konieczność utrzymania Drugiego Policyanta sądziłem, że tenże uzyskawszy przychylną Decyzją lubo daty późniejszey mam iednak prawo zaasygnowania od dnia Służby użytego Policyanta i wydatek takowy iako rzetelnie nastąpiiony aby przyiętym został ninieyszem upraszam. Po przyięciu takowego powyższego tłumaczenia od Burmistrza Czarkowskiego polecone zostało nowozainstalowanemu Zastępcy, aby pod własną odpowiedzialnością z Urzędu dopilnował zwrotu powyżey poczynionego Forszusu Fabrykantom powyżey wyszczególnionym“.

Protokół ten, wyliczający fabrykantów, którzy korzystali z forszusu, kończy się adnotacją: „Oryginał przez Czarkowskiego podpisany, a niniejszego protokołu podpisać nie chciał“.

Adnotacja ta odsłania jeszcze jeden rys charakteru Czarkowskiego. Jednocześnie na protokóle tym urywa się, niestety sprawa burmistrza Antoniego Czarkowskiego. Z dokumentów niczego więcej dowiedzieć się już o Czarkowskim nie można. W grę natomiast wchodzi postać drugiego, już zainstalowanego burmistrza Tangermana.

Jak poprzednio już wspominaliśmy w czasie instalacji na burmistrza, Tangerman, jako ławnik czynny Łodzi, złożył przysięgę służbową. Usadowi-

szy się na stolcu burmistrzowskim, Tangerman nie posiadał jeszcze snać urzędowej nominacji, skoro czynił zabiegi o potwierdzenie nominacji. Mówi o nich dokument treści następującej:

„Zawiadamiając Kommissarza Obwodu, iż w skutku otrzymanego od J. Pana Karola Tangermana dotychczasowego Zastępcy Burmistrza Miasta Łodzi bezpośredniego w dniu 24 października r. z. podania wyiednała u Kommissyji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Policji potrzebną na tenże dla niego Nominacją, poleca mu, ażeby tegoż J. P. Tangermana zawezwano o złożenie zł. p. 24 na zakupienie potrzebnego do wymienioney Nominacyi papieru Stemplowego i takowe Iey niezwłocznie franco nadesłał.

Jeżeliby zaś J. Pan Tangerman, iako Kassier Miejski Przedcza uiścił już iakową opłatę Stempla nominacyjnego wraz z kassowanym doń papierem Stemplowym i Kwotą powyższe 24 zł. uzupełniającą nadesłaną Kommissyji Woiewódzkiej być winna

Radca Stanu Prezes

w zastępstwie (—) Korzuchowski

Sekretarz (—) Filipecki“.

Do aktu nominacyjnego potrzebne snać były dokumenty z przeszłości Tangermana. To też zmuszony on był, podobnie jak i jego poprzednik oglądać się za siebie i szukać żądanych przez władze przełożone dokumentów. Zachował się jeden z takich dokumentów, treści następującej:

„Wydział Administracyjny. Włocławek dn. 13 Listopada 1824 r.
Świadectwo z wykonania przysięgi J. P. Karola Tangermana.

Kommissarz Woiewódzki delegowany w Obwód Kuiawski

Zaświadczam ninieiszem Urzędownie, iako J. W. Pan Karol Tangerman w Mieście Przedczu zamieszkały wykonał przed Kommissarzem Obwodu Przysięgę na wierność Laskawie nam panującemu Najiaśnieyszemu Aleksandrowi Pierwszemu, Cysarzowi Wszech Rossyi, Królowi Polskiemu, podług Roty przepisanej i protokół w Aktach Kommissarza Obwodu zachowany własnoręcznie podpisał —

Za Kommissarza (—) Łączyński“.

Nieszczególnie czuł się na stolcu burmistrzowskim Karol Tangerman, skoro jeszcze przed uzyskaniem oficjalnej nominacji na burmistrza m. Łodzi, w krótkce po objęciu obowiązków zastępcy burmistrza tego miasta, gorączkowo oglądał się za gotówką, której brak odczuwał dotkliwie. Nie wiele musiał mieć z pełnienia funkcji zastępcy burmistrza, kiedy w roku 1829 dnia 20 stycznia napisał podanie do Rady Stanu Prezesa Komisji Woiewódzkiej treści następującej:

„Z powodu kończącego się w roku bieżącym Etatu Kassy m. Łodzi Urząd Miejski przedstawił w formie przyzwoitey projekt na lata przyszłe za po-

średnictwem W. K., który zapewno już doszedł K. W. uskutecznienie tego projektu podała sposobność zaprojektowania pensyi mnie, iako Burmistrzowi w Sumie zł. 2,000 rocznie obok naysłuszniejszey uwagi na dobro Ogólne funduszów Kassy Miejskiej.

Będąc atoli przekonany, że osiągnięcie skutku słusznie zapracowanego wynagrodzenia nie może odebrać pomyślności moyey bez Decyzyi J. W. Pana Radcy Stanu Prezesa K. W., J. Pan naocznie naybliżey przekonywać się raczy tak o moim stanie i rozciągłości Służby i Nakoniec, że otrzymawszy posadę Burmistrza m. Łodzi z wielowładney Protekcyi i Opieki J.W. Radcy Stanu Prezesa K. W., gdzie pódyę szukać ustalenia moyego życia, jeżeli nie do tego Samego Serca, z którego odebrałem wszystko. Posuwam moją śmiałość do względów J. W. Pana, przychodząc z prośbą słuszną. Pensya zł. 2,000 dla osoby z familią nie iest przesadzona, a nawet zaledwie zapewniająca utrzymanie życia. Ia sam, poświęcając się zarządzeniu Służby, nie mogę poświęcić czasu Biurowey Pracy i o tyle tylko przedmiota załatwiam o ile chwile do Spoczynku pozostawione dają mi moc uskutecznienia rzeczy tem konieczne, utrzymuję z moiey własney kieszeni Pomocników a dzieląc Pensyą dzielę się niezaledwo Chleba kawalkiem. Obowiązki moie są oddzielnemi od innych w Osadach fabrycznych, tam byt dobry, mieszkanie nie podwaia pracy i zabiegów urzędnika miejscowego, tu zaś bez przesady i chluby własney odkryć muszę ubóstwo nieraz staie się przyczyną do udziału ofiary. Są to wprawdzie czyny, któremi Człowiek czuły, oddychając, wynosić się nie powinien, ale otwarta prośba moia sprawiedliwa myśl, nieraz smutne położenie są do tego pobudką.

Racz Jaśnie Radco, Panie Prezesie mieć Pamięci i łaskawey Protekcyi powiększenie o bardzicy utrzymanie mnie przy Pensyi 2.000 zł., nie pozostaje tam nic do zmoderowania.

Koledzy moi, iakiem jest Burmistrz Miasta Piątku ma podobną Płacę, a przyzna J. W. Pan Radca Stanu, że trudy w Urzędowaniu są oddzielnemi. Upraszam Sprawiedliwego zabezpieczenia nagrody, abym w potrzebie nie truł Chwil życia przy pracy i z potrzeby nie naruszał mego charakteru. Pomny zaś Pomocy

Wyznaie Naywyższe Uszanowanie“.

Tyle tylko mówią akta, dotyczące instalacji Karola Tangermana na burmistrza m. Łodzi. Nadmienić należy, iż Tangerman był ostatnim spośród burmistrzów, a nawet już na krótko doznał zaszczytu podniesienia do godności pierwszego prezydenta m. Łodzi. O zmianach tych mówi obszerniej Eugeniusz Ajnenkiel w swej pracy pt. „Wyniesienie Miasta Łodzi do rządu Miast Gubernialnych w roku 1841“. Podkreśla, że myśl podjęcia starań w tym kierunku mogła wyjść tylko od „ambitnego burmistrza Karola Tangermana“. To też już w dniu 12 czerwca 1841 roku, stwierdza E. Ajnenkiel*), komisarz obwodu łęczyckiego Radwan zawiadamia Karola Tangermana, tytułując go „Szanownym Prezydentem“. Oficjalnie tytuł prezydenta uzyskał Karol Tangerman w dniu 23 czerwca 1841 roku. Karol

*) Rocznik Łódzki, tom III. Rok 1933.

Tangerman zmarł w dniu 12 sierpnia 1844 roku. Miejsce po nim na stolcu prezydenckim zajął Franciszek Traeger, dotychczasowy ławnik, później radny czynny m. Łodzi.

Kim był Franciszek Traeger, skąd pochodził i co po sobie zostawił w Łodzi, której był prezydentem po śmierci Karola Tangermana?

Zachowana w aktach Archiwum Miejskiego lista stanu służby Franciszka Traegera daje nam jasną na pytanie powyższe odpowiedź.

W rubryce: ranga, imię, imię ojca, nazwisko, urząd, wiek, wyznanie i wysokość pobieranej płacy, znajdujemy:

„Prezydent Miasta Łodzi, Franciszek, syn Jana, Traeger, lat 42 wieku, wyznania ewangelickiego, pobiera pensyi Rs. 600, jest pochodzenia mieyskiego. Maiątku nie posiada“.

Po ukończeniu nauk domowych czytamy w tejże liście stanu służby Traegera, poświęcił się aplikacji w biurze burmistrza miasta Gostynina roku 1826 miesiąca 1 stycznia. Użyty do pracy biurowej w charakterze kancelisty w tymże samym Magistracie z pensją rubli 27 rocznie z dnia 1 marca 1827 roku. Posunięty na stanowisko sekretarza policji przy burmistrzu w Gostyninie z pensją roczną rubli 90 z dnia 1 stycznia 1832 roku. Awansowany na ławnika czynnego przy Magistracie miasta Łodzi z płacą roczną rubli 135 z dnia 21 stycznia 1836 roku. Z dniem 1 stycznia 1840 roku Traeger zostaje inspektorem policji w naszym mieście z wynagrodzeniem 270 rubli rocznie. W dniu 22 marca 1841 roku zostaje radnym czynnym Magistratu m. Łodzi z pensją 360 rubli rocznie. W dniu 23 sierpnia 1844 roku awansuje na prezydenta m. Łodzi i pobiera wynagrodzenie roczne w wysokości rubli 600.

Lista ewidencyjna Franciszka Traegera wspomina w krótkości i o zasługach jego w pracach burmistrza Łodzi: „J. W. Gubernator Cywilny Warszawski poruczył zatrudnienie 350 familii tkaczy skutkiem stagnacji handlu pozbawionych roboty i środków wyżywienia się, powierzwszy na ten cel z funduszów skarbowych zaliczenie w Summie rb. 4.500 dnia 24 lutego 1845 roku. Budowa drogi bitej z miasta Łodzi do stacyi kolei żelazney w Rokicinach sposobem administracyi i z pomocą szarwarku poruczoną została przez Gubernatora Warszawskiego 12 kwietnia 1848 roku“.

W rubrykach: czy był w kampaniach przeciwko nieprzyjacielowi, w samych bataliach i kiedy, spotykamy odpowiedź: „nie był“. W rubryce: bezżenny lub żonaty, z kim, czy ma dzieci itd., spotykamy się z odpowiedzią: „ma żonę, Emilię z Czarneckich, bezdzietny“.

Dalej w karcie ewidencyjnej Traegera czytamy: „Rząd Gubernialny War-

szawski poruczył śledztwo zbrodniarzy, dopuszczających się napadów i rabunku na drogach publicznych rok 1850—53⁴.

Lista ewidencyjna wspomina również i o jakichś pochwałach.

Oto w ogólnych zarysach sylwetka burmistrza Franciszka Traegera. Nie wiele ona mówi o osobie Traegera.

Jakim sposobem Franciszek Traeger zasiadł na stolcu burmistrza w Łodzi? Uciekamy się znów do dokumentów.

„Akta Magistratu Miasta Łodzi, dotyczące się Installacji P. Franciszka Traegera na Prezydenta Miasta Łodzi 1844“ Litt. P. N, 2. Voll. I — mówią:

„Działo się w Mieście Łodzi, w Biurze Magistratu dn. 9/21 października 1844 roku.

Rząd Gubernialny Mazowiecki dyspozycją swoją z dn. 31 sierpnia/12 września rb. N. 69267/13976 wydaną a na Reskrypcie Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych d. d. 28 sierpnia/9 września rb. N. 1904/30325 uzasadnioną zawiadamia, iż Rada Administracyjna Królestwa postanowieniem swem na dzień 11/23 sierpnia rb. N. 16721 zapadłem, w miejsce zmarłego Prezydenta Miasta Łodzi Karola Tangermana mianować raczyła na p. o. Prezydenta w temże mieście p. Franciszka Traegera, dotychczasowego Radnego Czynnego przy Magistracie pomienionego Miasta, a zarazem poleca, ażeby tegoż pana Franciszka Traegera w drodze przepisami wskazanej na posadę p. o. Prezydenta w Mieście Łodzi zainstalować.

Naczelnik powiatu Łęczyckiego w doprowadzeniu do skutku tej woli Rządu za przybyciem swoim do Miasta Łodzi w obecności Radnych Miasta i Członków Biura Magistratu składających tudzież z znakomitszych obywateli Miasta, po oznajmieniu im, iż p. Traeger Franciszek postanowieniem Rady Administracyjnej na Posadę Prezydenta Miasta Łodzi zateterminowanym został i, że obowiązki te od momentu tegoż sprawować jest upoważniony, iak nie mniej uprzedza się, że od tej chwili wszelka uległość i posłuszeństwo p. Traeger należy się“.

Następnie naczelnik powiatu przystąpił do zdania mu szczegółowo służby. Ponieważ Franciszek Traeger tak na wierność Najjaśniejszemu Panu i Jego Następcy jako też i pełnienie obowiązków do Urzędowania przywiązanych przepisami przysięgę wykonał, przeto tej powtarzania na teraz Naczelnik Powiatu nie uważa potrzeby“. Kolejno naczelnik powiatu oddał nowozainstalowanemu prezydentowi wszelkie akta, jak dziennik korespondencyjny, wykaz zaległych „do wykonania przedmiotów“, księgi ludności Starego i Nowego Miasta tudzież osady Łódka i nowej dzielnicy. Na podstawie tych ksiąg, stwierdzono, że wówczas Łódź posiadała ogółem 14.568 mieszkańców, w tym 7.393 mężczyzn i 7.175 kobiet.

Dokument instalacji Franciszka Traegera na stanowisko prezydenta miasta Łodzi został podpisany przez: prezydenta F. Traegera, Radwana, Ludwi-

ka Geyera, Karola Reimanna, Gozdowskiego, Bittdorfa, członków Magistratu Czaplńskiego, Makowskiego Zarzyckiego oraz przez obywateli miasta Łodzi: Karola Graebera, Augusta Saengera, Augusta Potemę, F. Hoffmanna, S. Hausmanna, M. Rothwanda, Karola Steinerta, A. Rudzkiego i innych.

Jakim był gospodarzem miasta prezydent Franciszek Traeger, sądzić raczej należało by tylko na podstawie rozporządzanych dokumentów, które dają wyraźne świadectwo, ale świadectwo, które musi zdumiewać, świadectwo, którego nie wolno brać bezkrytycznie, bo świadectwo to wystawiały F. Traegerowi władze zaborcze, którym prezydent F. Traeger służył bez zastrzeżeń. Same one mówią dobitnie, jak służył tym władzom Traeger. Nie może być oczywiście najmniejszego nie może być żadnego porównania osoby prezydenta Franciszka Traegera z późniejszym prezydentem Andrzejem Rosickim, który aczkolwiek nie posiadał tak wybitnych świadectw swej służby, to przecież zaskarbił sobie serca mieszkańców ówczesnej Łodzi. To było najpiękniejszym świadectwem służby Rosickiego, świadectwem, którego nie niszczy czas. Inaczej sprawa przedstawiała się ze świadectwami prezydenta Franciszka Traegera. Trzeba mieć do nich bardzo wiele zastrzeżeń. Nie posiadał Traeger zdaje się świadectw bardziej trwałych.

Co tedy mówią te świadectwa, które po sobie zostawił w aktach miejskich prezydent Franciszek Traeger?

Pisał więc gubernator cywilny, radca tajny przy rządzie gubernialnym warszawskim do Franciszka Traegera w dniu 12/24 października 1850 roku:

„Oceniając prawdziwą gorliwość Prezydenta, okazaną przy prowadzeniu poruczonego mu śledztwa złoczyńców w Mieście Zgierzu i okolicach jego mających ukrywać się zważając, że czynność ta, dopełniona z całą troskliwością, nie wchodziła nawet w zakres jego obowiązków, zważając wreszcie, że chlubne z niey wywiązanie się nie pierwszym jest dowodem poświęcenia się z Jego strony dla dobra służby Rząd Gubernialny w imieniu i na podstawie reskryptu **Kommissy** Rządowej, udziela mu zasłużoną pochwałą, w przekonaniu, że stanie się dlań nową pobudką do zieldania sobie dalszych względów Rządu“. Dokument ten podpisał gubernator cywilny, radca tajny (podpis nieczytelny) oraz naczelnik Kancelaryi (—) Bojarski“.

Lecz nie kończy się „gorliwość“ Franciszka Traegera na tym tylko dokumencie. Mamy do dyspozycji jeszcze jeden. Jest nim znów pismo gubernatora warszawskiego cywilnego do F. Traegera, datowane z dnia 10/22 marca 1857 roku, adresowane już do p. Franciszka Traegera Asesora kole-

gialnego, prezydenta m. Łodzi. W piśmie tym donosi gubernator cywilny warszawski:

„Przez rozkaz najwyższy do zarządu cywilnego z dnia 30 października r. z. N. 251 wydany, posunięty został Pan Traeger za wysługę lat z dotychczasowej rangi Radcy Honorowego do rangi Assesora Kollegialnego ze starszeństwem od dnia 9 marca 1857 roku.

Zawiadamiając o tem pana Traegera, uprzedzam Go zarazem, że na patent za rzeczony stopień należy się Skarbowi Cesarstwa Rb. 16 kop. 60 i że potrącenie tej kwoty z pensyi pana iednocześnie poleconem zostało“.

Jakże dziwnie wyglądają te dokumenty pełne pochwał dla Traegera i niosące na opłaconym papierze urzędowym chwalby za „gorliwą służbę“ jego w Łodzi w porównaniu z następnymi dokumentami, które częściowo tylko, niestety, odsłaniają następne chwile jego. Trudno jest ustalić dokładnie co się stało, o co był w ogóle i czy był posądzany Franciszek Traeger, dlaczego wyjechał z Łodzi i wybrał miejsce pobytu za granicą, co znaczą urzędowe zapytania, wspominające o skazaniu Franciszka Traegera, o śledztwie, o konfiskacie jego majątku. Brak dokumentów nie pozwala zorientować się w całej tej tajemniczej historii. Wiadomo tylko, że Franciszek Traeger przebywał za granicą, a żona jego Emilia z Czarneckich pozostawała w Łodzi. Tutaj zmarła i pochowana została na Starym Cmentarzu Katolickim przy ul. Cmentarnej. Zachował się po dzień dzisiejszy kamień z odpowiednim napisem. Kobieta ta w roku 1866 zwróciła się do Magistratu z prośbą o wypłacenie jej procentów od kaucji, złożonej w swoim czasie przez męża Franciszka Traegera.

Nie chcąc czy nie mogąc decydować sam, Magistrat m. Łodzi zwrócił się do naczelnika powiatu łęczyckiego z pismem treści następującej:

„Do W-go Naczelnika Powiatu Łęczyckiego.

Wny Naczelnik Powiatu upoważnił Kasę Ekonomiczną tutejszą do wypłaty p. Franciszkowi Traeger, b. prezydentowi m. Łodzi procentu od kaucyi tegoż w Banku znajduiącej się, mianowicie Rb. 78, kop. 75.

Ponieważ p. Traeger znajduje się zagranicą, a żona iego Emilia z Czarneckich Traeger, złożywszy Magistratowi w kopii plenipotencyą przez iey męża w Dreźnie przed Notariuszem Królewsko-Saskim dr. Karolem Thomaseem Pilling pod dn. 8 Grudnia 1864 zdziałaną i przez władze właściwe ulegalizowaną i powołując się na § 5 oraz ustęp ostatni tegoż aktu, domaga się, ażeby procent powyższy wypłacony iey został — Magistrat przeto przy dołączeniu pomienionego dowodu ma honor upraszać W-go Naczelnika Powiatu o udzielenie Kassie Miejskiej na wypłatę rzeczoney należności p. Emilii Traeger stosownego upoważnienia. Podpis nieczytelny“.

W odpowiedzi nadesłane zostało w dniu 12/24 sierpnia 1866 roku pismo treści następującej:

„W odpowiedzi na rapport z dnia 16/30 kwietnia rb. N. 5922, którym Naczeln-

nik Powiatu uczynił wniosek o wypłacenie żonie Traegera, b. prezydenta miasta Łodzi procenta od kaucyi w ilości Rb. 78 kop. 75 na zaległości płatniczej w Rachunku Kassy Miejskiej wykazanego Rząd Gubernialny oświadcza, że ponieważ przy Kassie Powiatu Łęczyckiego zaprocentowaną została kwota Rb. 307 kop. 12 przypadająca do zwrotu Skarbowi tytułem forszusowanych kosztów za wyprowadzenie śledztwa przeciwko Traegerowi na rzecz której to należności Traeger wniósł do teyże Kassy Powiatu kwotę Rb. 243 kop. 5 i pół resztujące — przeto Rb. 64 kop. 6 i pół wypadaloby zrealizować procentem, o którym mowa — nadto, gdy i Kassa Miejska może mieć z tytułu urzędowania Traegera iakowe pretensye, które przed wszystkimi innemi należnościami zaspokojone być winny. Z tych powodów Rząd Gubernialny, nie mogąc się przychylić do powyższego wniosku Naczelnika Powiatu, poleca Mu zebrać na gruncie wiadomości na iakie pretensye lub należności rzeczony procent obrócony być winien, po otrzymaniu których odpowiednie wnioski w dniach naydaley 30 uczynim w tem miejscu nadmieniam się, że jeżeliby Kassa Miejska żadney pretensyi do Traegera nie miała w takim razie, po potrąceniu pozostałych na procentacyi kosztów śledczych Rb. 64 kop. 6 i pół reszta żonie Traegera wypłaconą być by mogła. Plenipotencye zwraca.

Radca Gubernialny (—) Libicki. Za naczelnika Kancellaryi: J. Krauze“.

W dalszych dokumentach zwraca uwagę sprawa konfiskaty dóbr Traegera. Przedstawia się ona dość tajemniczo. Brak dowodów nie pozwala zorientować się o jaką tu chodzi sprawę, jakie wchodziło w grę przestępstwo i czy w ogóle nastąpiła jakaś konfiskata dóbr, których rzekomo Franciszek Traeger, jak stwierdza karta jego służby, nie posiadał. O sprawie konfiskaty majątku Traegera dowiadujemy się z dokumentu kancelarii gubernatora piotrkowskiego z roku 1867. Jest to list pisany do prezydenta m. Łodzi, w którym zapytuje w kwestii konfiskaty majątku Traegera. Urząd powiatowy łęczycki doniósł naczelnikowi gubernii, że żądane świadectwa o konfiskacie majątku b. prezydenta m. Łodzi Traegera w aktach jego nie znajdują się. „Przypuszczać należy, że są one w aktach podległego panu Magistratu m. Łodzi“. Kancelaria Gubernatora prosi Naczelnika powiatu łęczyckiego o najszybsze powiadomienie, gdzie się znajdują żądane dokumenty oraz o wyjaśnienie za jakie przestępstwo majątek Traegera skonfiskowano i kiedy.

Magistrat m. Łodzi oświadczył wreszcie, że w aktach jego nie ma takich dokumentów. Stwierdza to dokument, treści następującej:

„Do Kancellaryi Piotrkowskiego Gubernatora

Magistrat m. Łodzi. Doniesienie Rok 1867.

Mam honor powiadomić, że w aktach podległego mi Magistratu nie ma żadnego śladu w sprawie konfiskaty majątku po b. prezydencie Traegerze lecz wiadomo mi, że wspomniany majątek jego konfiskacie nie podlegał, że część tego

majątku, Wraki w powiecie łowickim jest w posiadaniu żony Traegera, druga część Szydłów w piotrkowskim powiecie jest w posiadaniu siostry Traegera p. Zabierzewskiej“.

Tylko tyle. A więc była konfiskata majątku czy jej nie było? Co znaczą wobec tego zastaniawiające pisma urzędowe władz wyższych do naczelnika powiatu i do władzy miejskiej w Łodzi. Brak bliższych danych nie pozwala w tej chwili na dokładniejsze zbadanie tej zachęcającej sprawy.

Tym kończy się historia prezydenta Franciszka Traegera w oświetleniu dokumentów Archiwum Miejskiego w Łodzi. Gdzie indziej spotykamy ślady, że Franciszek Traeger piastował godność prezydenta m. Łodzi do roku 1862 do dnia 16 grudnia, po czym ponoć miał się przenieść na stałe w piotrkowskie.

Andrzej Rosicki
prezydent m. Łodzi
w okresie powstania styczniowego.

Po prezydencie Traegerze zajął jego stanowisko Andrzej Rosicki w roku 1862. Przybył on do Łodzi z Sochaczewa, gdzie piastował godność burmistrza. Urzędował w Łodzi krótko, bo tylko od dnia 16 grudnia 1862 roku do dnia 15 lutego 1865 roku.

Jak stwierdza mjr. Józef Andruszewski, b. naczelnik Wydziału Wojakowego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi w pracy swej, zamieszczonej w Roczniku Łódzkim Tom III Rok 1933 pt. „Z dziejów rusyfikacji Magi-

stratu Łódzkiego" — rok 1865 przyniósł z samego początku zmianę na stanowisku prezydenta miasta, a z nią wzmocnienie czynnika rusyfikacyjnego w magistracie łódzkim; dotychczasowy prezydent miasta Andrzej Rosicki, którego żona brała czynny udział w organizacji narodowej i który — o ile to było tylko możliwe — popierał skrycie powstańców, został z rozkazu Namiestnika Królestwa bez podania powodów zwolniony z zajmowanego stanowiska; zestawiając treść artykułu „Ustawy o służbie cywilnej w Królestwie Polskim“, na podstawie którego został Rosicki pozbawiony prezydentury miasta, ze stanowiskiem, jakie zajmował wobec powstania i powstańców, nie trudno się domyśleć, iż istotnym powodem jego dymisji było to, że nie zasługiwał na zaufanie władzy przełożonej, względnie popełnił „przekroczenie, zwierzchności wiadome, chociaż dowodami poprzeć się nie dające“; przekroczeniem tym było prawdopodobnie zachowanie się Rosickiego w nocy z 30 na 31 stycznia 1863 roku, kiedy to powstańcy pod wodzą ks. Józefa Czajkowskiego, wikariusza kościoła parafialnego w Łodzi, zjawili się niespodzianie przed ratuszem łódzkim, usunęli stamtąd godło rosyjskie i zabrali ze sobą kasę miejską; obecny przy tym Rosicki, aby uniknąć odpowiedzialności przed władzami rosyjskimi, dał się powstańcom umyślnie związać, by stworzyć w ten sposób pozory, iż w żaden sposób nie mógł napastnikom stawić oporu.

Odszedł tedy Rosicki ze stanowiska prezydenta Łodzi, jako człowiek „niebłagonadiożnyj“ nielojalny wobec rządu rosyjskiego, ale odszedł z najchlubniejszym chyba świadectwem dla Polaka. Kiedy powstało w mieście naszym Towarzystwo Kredytowe m. Łodzi, Andrzej Rosicki objął w nim stanowisko dyrektora biura i pozostawał na nim aż do swej śmierci. Był on prawym obywatelem, światłym społecznikiem, powszechnie szanowanym dla prawości charakteru i wielkiej pracy. Znane jest stanowisko prezydenta Andrzeja Rosickiego do powstania styczniowego 1863 roku. Kroniki z tego okresu czasu stwierdzają, że prezydent Andrzej Rosicki zdecydowanie stanął po stronie powstania roku 1863. Ze względu jednak na swe stanowisko nie ujawniał tego, lecz czynnie, materialnie popierał ruch powstańczy. Zmarł w roku 1904. Nad mogiłą prezydenta Rosickiego przemawiał, żegnając odchodzącego w zaświaty ks. prałat Szmidel, wielki przyjaciel Rosickiego. Zachował się dokument z pogrzebu Andrzeja Rosickiego, w którym czytamy:

„Człowiek ten, gdy by był Rzymianinem w dawnych wiekach, był by senatorem...“

Ojcem był dla całej Łodzi. „Po odejściu z prezydentury, nie rządził miastem, lecz rządził sercami mieszkańców“.

„Przędka, co wiek cały tak silne i jasne przędła włókna życiowe, widząc kończącą się już nić, opuściła omdlałe i stare ręce-przędza zwisała. Po 89 latach życia skonał Andrzej Rosicki“.

Po ustąpieniu Andrzeja Rosickiego na stanowisko prezydenta miasta Łodzi wyznaczony został z polecenia Namiestnika Królestwa Polskiego przydzielony z wojska do rządu gubernialnego warszawskiego porucznik Edmund Polens, odznaczony za zasługi położone dla armii orderem św. Anny i św. Stanisława 3 klasy z mieczami i kokardami, św. Anny. 4 klasy z napisem „za waleczność“, medalem srebrnym za obronę Sewastopola i medalem brązowym z lat 1853—1856. Nowy prezydent objął swą władzę w dniu 6 marca 1865 roku i w przeciwieństwie do swego poprzednika był najpovolniejszym narzędziem tak rządu gubernialnego cywilnego, jak i wojennego naczelnika i policmajstra łódzkiego. „Człowiek cieszący się pełnym zaufaniem władz, którego nic właściwie z miastem nie wiązało, był

Edmund Polens
prezydent m. Łodzi
w latach 1863—1869.

oficer armii carskiej nie widział żadnej potrzeby występowania w obronie odrębnego polskiego charakteru łódzkiego magistratu. Dziwny zbieg „okoliczności“ nieusprawiedliwiony żadnym specjalnym naciskiem, wywieranym zgóry sprawił, że od października 1867 roku, prezydent Łodzi zaczyna w korespondencji przez siebie podpisywanej, używać formularzy z nagłówkiem wydrukowanym w języku rosyjskim. Być może, iż pozostawało to do pewnego stopnia w związku z tym, że zatwierdzona przez Aleksandra II dnia 31/19 grudnia 1866 roku „Ustawa o Zarządzie Gubernialnym

i Powiatowym w Guberniach Królestwa Polskiego“ zaprowadzająca, ku zapewnieniu dobrobytu temu krajowi* podział Królestwa Polskiego na 10 gubernii w miejsce dawnych pięciu (Łódź znalazła się wówczas na terenie gubernii piotrkowskiej, a raczej — jak się wyrażano w polskich przekładach rosyjskiego oryginału — „Petrokowskiej“) stawiała Łódź na równi z miastami gubernialnymi, których magistraty podlegały bezpośrednio gubernatorowi. Otóż lojalny prezydent Łodzi, utrzymujący z tej racji bezpośredni kontakt służbowy z gubernatorem „petrokowskim“, znanym zresztą wrogiem Polaków, nie chciał prawdopodobnie drażnić wzroku swego przełożonego napisem, ułożonym w języku, na którego dźwięk każdy Rosjanin prawomyślny uważał za wskazane wyrazić conajmniej swe niezadowolone i z tego powodu, — zdaje się — prezydent Polens nagłówek polski zastąpił rosyjskim“.

Radni miejscy m. Łodzi
z prezydentem E. Polensem na czele
w roku 1863.

Prezydent Edmund Polens ożeniony był z Polką Olimpią z Malewskich, która zmarła w roku 1868 i pochowana została na Starym Cmentarzu Katolickim w Łodzi. Do dnia dzisiejszego zachował się jej grób z podnieszczoną kolumną pomnikową*.)

Polens rządził Łodzią do dnia 27 grudnia 1869 roku, po czym przeniósł się do Ministerstwa Skarbu do Warszawy.

Od dnia 28 grudnia 1869 roku do 1 sierpnia 1878 roku zajmował stanowisko prezydenta m. Łodzi Maurycy Taubwurcel, były referent biura policmajstra m. Łodzi. I on przeniósł się rychło do Ministerstwa Skarbu w Warszawie.

*) „Z dziejów rusyfikacji Magistratu Łódzkiego“ — mjr. J. Andruszewski — Rocznik Łódzki — tom III, 1933.

Następnym był prezydent m. Częstochowy, były porucznik wojsk rosyjskich, Walerian Makowiecki, pochodzący ze znanej rodziny obywatelskiej na Wołyniu. Zmarł w Łodzi w dniu 18 listopada 1882 roku.

Ostatnim prezydentem Łodzi za czasów niewoli był Władysław Pieńkowski, który ze wszystkich burmistrzów i prezydentów sprawował rządy w mieście bodaj najdłużej, bo 32 lata, od końca 1882 roku do wybuchu wojny w 1914 roku. Był on synem rolnika z Piotrkowa. Ukończył 4 klasy w szkole rosyjsko-niemieckiej w Łodzi. Obrał sobie zawód handlowca i wstąpił na praktykę do sklepu firmy Krupeckiego w Warszawie. W roku wybuchu powstania styczniowego Pieńkowski nie mógł się utrzymać w Warszawie, której cała polska młodzież wyruszyła w pola i lasy do szeregów powstańczych. To też rychło opuścił Pieńkowski Warszawę i przeniósł się do Łodzi. Przyjęty został do tutejszego Magistratu w charakte-

Władysław Pieńkowski
ostatni z czasów niewoli
prezydent m. Łodzi do roku 1914.

rze kancelisty. Stąd wydelegowany został do zajęć w biurze naczelnika wojennego m. Łodzi i okolic. Naczelnikiem tym był wówczas pułkownik von Broemsen, Niemiec z pochodzenia, wróg Polaków, których wieszał i wysyłał do Rosji. Sam usposobienia lekkiego, hulaszczego, był zago-
rzałym wrogiem powstańców. Ażeby nie dopuścić do rozszerzania się ru-

chawki powstańczej, którą znakomicie ułatwiały lasy okoliczne, Pieńkowski posunął się w swych zamiarach tak daleko, że usiłował wyciąć wszystkie lasy podłódzkie, by nie mogli się w nich ukrywać powstańcy.

Kiedy po upadku i likwidacji powstania styczniowego biuro naczelnika wojennego w Łodzi zostało zniesione, Pieńkowski biuro to również opuścił.

W tomie III Rocznika Łódzkiego w pracy już wspomnianej majora Józefa Andruszewskiego znajdujemy na stronie 291 dopisek, treści następującej:

„O tym, jakimi zasadami kierował się w urzędowaniu pułkownik Broemsen, świadczy do pewnego stopnia postępowanie Władysława Pieńkowskiego, ostatniego prezydenta Łodzi za czasów rosyjskich (1882—1914). Pracował on w kancelarii podpułkownika Broemsen, jako urzędnik był jego uczniem i w uznaniu zasług tam położonych „ozdobiony“ został brązowym medalem z napisem: „Za usmirenje polskawo miatieża“. Na stanowisku prezydenta miasta Łodzi wysługiwał się przede wszystkim duchowieństwu prawosławnemu, władzom wojskowym, a zwłaszcza żandarmerii, choć interesy miasta z tej przyczyny cierpiały.

W krótkim czasie Pieńkowski awansuje na sekretarza Wydziału Kwaterunkowego w Magistracie m. Zgierza. Ze Zgierza został wysłany na stanowisko prezydenta miasta Radomska, następnie ponownie wraca do Zgierza, ale już na posadę prezydenta, skąd po zgonie Makowieckiego przybywa do Łodzi i wstępuje na stolec prezydencki, na którym zasiada przez 32 lata.

W pogoni za orderami i „czynami“ Władysław Pieńkowski gotów był poświęcić wszystko i wszystkich. Wiedział i mówił o tym, że istnieją trzy czynniki, które u nas w kraju były wszechwładne: żandarmi, duchowieństwo prawosławne i armia. Dlatego wysługiwał się żandarmom, popów w rękę całował, a oficerom, nawet niższych stopni, kazał dawać obszerne mieszkania, nieraz zbytkownie umeblowane. W ten sposób jednał sobie owe trzy czynniki. To też sypały się nań orderzy i przeróżne medale. Osiągnął również szczyt marzeń swoich — rangę rzeczywistego radcy stanu, aby mieć tytuł „prewaschaditelstwo“.

Z chwilą wybuchu wojny światowej w roku 1914 Władysław Pieńkowski, jeden z pierwszych opuścił Łódź. Powrócił wszelako do niej z Moskwy po przewrocie bolszewickim w roku 1918 zniszczony i zmarnowany, sparaliżowany, kręcił się czas pewien po Łodzi, korzystając z datków i pomocy znanych sobie ludzi. Zwracał się w tym czasie również i do Magistratu m. Łodzi z prośbą o pomoc. W roku 1919 zmarł Pieńkowski w Warszawie jako nędzarz. Postać tego prezydenta zachowała się w pamięci ostatniego przed wojną pokolenia polskiego w Łodzi. Sam dobrze pamię-

tam tę dumną, pyszną figurę, opiętą w mundur ze złożonymi guzikami, w jasnej w okresie skwarne go lata bluzie w granatowych spodniach z wypustką. Przechadzał się niemal codziennie po Nowym Rynku (dzisiejszym Placu Wolności). Chadzał z głową wysoko podniesioną, trzymając w ręku szpicrutę. Z chwilą pojawienia się Pieńkowskiego, a działo się to przeważnie w godzinach między 12 a 1, ulica, którą się pan ten zwykł przechadzać momentalnie pustoszała. Wszyscy usuwali się z chodnika na jezdnię. W takich okolicznościach spotykany Pieńkowski przez najmłodsze w tym czasie pokolenia polskie w Łodzi zdołał się dość kosztownie upamiętnić.

PROTOKÓŁ

4 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ

Łódź, dnia 27 marca 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 92.

I. Członkowie Rady Miejskiej:

- a) obecni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Bednarczyk Leon, 3. Belka Antoni, 4. Brauer Kurt, 5. Brzeziński Benedykt, 6. Bukowski Piotr, 7. Ciechański Stanisław, 8. Czernik Antoni, 9. Cyrański Adam, 10. Chmieliński Marian, 11. Dembiński Marian, 12. Dynek Stefan, 13. Eychner Rajzla, 14. Furmanek Bolesław, 15. Głowacki Lucjan, 16. Goliński Stanisław, 17. Grochowski Bolesław, 18. Grzelak Antoni, 19. Handelsman Sura-Chana, 20. Hartman Kazimierz, 21. Holenderski Lew, 22. Kędzierski Władysław, 23. Kacprzak Stanisław, 24. Karpik Andrzej, 25. Klinkiewicz Bronisław, 26. Kowalski Bronisław, 27. Dr Krausz Juliusz, 28. Krężel Antoni, 29. Kruczkowski Bronisław, 30. Krzynówek Stanisław, 31. Kukulski Julian, 32. Lewin Izaak, 33. Liberman Fiszel, 34. Lipszyc Bencjan, 35. Majzner Herszlik, 36. Malinowski Seweryn, 37. Mendasik Zygmunt, 38. Mazurowski Bronisław, 39. Mermelsztajn Majer, 40. Miliński Andrzej, 41. Morgentaler Icek-Josek, 42. Napierałski Antoni, 43. Neurode Bruno, 44. Ortel Władysław, 45. Pachała Jan, 46. Pietrzak Stanisław, 47. Potkański Józef, 48. Poznański Chaim-Lajb, 49. Ks. Kan. Rajchert Roman, 50. Rakowski Michał, 51. Ratajczyk Stanisław, 52. Rosenberg Szymon L., 53. Dr Rostkowski Czesław, 54. Skrzydlewski Ludwik, 55. Sobczak Kazimierz, 56. Sobociński Antoni, 57. Stawiński Wincenty, 58. Strzelecki Stanisław, 59. Sumerowski Marian, 60. Szczepańczyk Władysław, 61. Sztrauch Zurech, 62. Szwajdler Franciszek, 63. Schwemm Robert, 64. Szulc Henryk, 65. Tartakower Leon, 66. Teubner Alfred, 67. Wirowski Beniamin, 68. Wasilewski Kazimierz, 69. Wendtland Edmund, 70. Dr Więckowski Stanisław A., 71. Witaszewski Kazimierz, 72. Wyrzykowski Kazimierz, 73. Zajdel Leonard, 74. Zajdlowa Józefa, 75. Inż. Zerbe Emil, 76. Zygielbojm Szmul-Mordka.

- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Jurezak Wacław, 2. Nutkiewicz Szlama.
- c) nieobecni nieusprawiedliwieni: 1. Domeradzki Henryk, 2. Kopczyński Stanisław, 3. Kempner Rafał.
- d) spóźnieni: 1. Kotowski Witold, 2. Kuźniak Stefan, 3. Dr Tomaszewicz Wincenty L.
- II. Członkowie Zarządu Miejskiego:
obecni: 1. Prezydent Miasta Kwapiński Jan, 2. Wiceprezydent Miasta Purtał Antoni, 3. Wiceprezydent Miasta Walczak Adam, 4. Wiceprezydent Miasta Szewczyk Artur, 5. Ławnik Andrzejak Edward, 6. Ławnik Borucki Bronisław, 7. Ławnik Duszkiewicz Mieczysław, 8. Ławnik Grzegorzak Leon, 9. Ławnik Malinowski Leon, 10. Ławnik Matula Władysław, 11. Ławnik Milman Szmul, 12. Ławnik Miłaczewski Jan, 13. Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.
- III. Urzędnicy Zarządu Miejskiego:
1. Zast. Naczelnika Barczewski Jan, 2. Naczelnik inż. Brzozowski Julian, 3. Naczelnik Chwalbiński Leon, 4. Naczelnik dr Grabowski Albin, 5. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 6. Dyrektor inż. Gundlach Stanisław, 7. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 8. Naczelnik Kempner Stanisław, 9. Naczelnik Konopka Heliodor, 10. Zast. nacz. Leśniczak Zygmunt, 11. Naczelnik inż. Przeździecki Stanisław, 12. Redaktor Rachalewski Stanisław, 13. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 14. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 15. Naczelnik dr inż. Wilkoszewski Bogumił, 16. Naczelnik Wisławski Tadeusz, 17. Dyrektor inż. Wojewódzki Wacław, 18. Naczelnik Wysocki Adam.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad:

- I. Zagajenie (stwierdzenie quorum, przyjęcie porządku obrad i protokołu poprzedniego posiedzenia, komunikaty).
- II. Wybór jednego członka Rady Wojewódzkiej z miasta Łodzi. — ref. p. dyr. M. Kalinowskiego —
- III. Sprawozdania Komisji Finansowo - Budżetowej w przedmiocie:
 1. konwersji pożyczek, zaciągniętych przez Gminę Miejską Łódź na cele inwestycyjne w latach 1937 i 1938 (uchwała Magistratu nr 9 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. nacz. H. Konopki —

2. konwersji pożyczki w kwocie zł 1.000.000.—, zaciągniętej przez Gminę Miejską Łódź w roku 1938 w Banku Gospodarstwa Krajowego (uchwała Magistratu nr 10 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. naczelnika H. Konopki —
 3. zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy na prowadzenie robót inwestycyjnych pożyczek w kwocie złotych 1.700.000.— i zł 550.000.— oraz przyjęcia dotacji w kwocie złotych 1.200.000.— (uchwała Magistratu nr 11 z dnia 17 marca 1939 roku). — ref. p. nacz. H. Konopki —
 4. przyznania pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/1940 dodatku komunalnego w wysokości 15⁰/₀ uposażenia służbowego (uchwała Magistratu nr 8 z dnia 11 marca 1939 roku) — ref. p. r. K. Hartmana —
- IV. Rozpatrywanie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:
1. Referat generalnego referenta budżetu — sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej — p. r. K. Hartmana.
 2. Debata generalna.
 3. Wyjaśnienia Prezydenta Miasta i generalnego referenta budżetu.
 4. Drugie czytanie budżetu.
 5. Trzecie czytanie budżetu.
 6. Zatwierdzenie budżetu en bloc.
 7. Rozpatrzenie wniosków, dotyczących całokształtu gospodarki miejskiej.

I. Zagajenie:

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 20 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 89, nieobecnych 8, w tym 2 usprawiedliwionych. W trakcie posiedzenia przebywa 3 członków Rady, umieszczonych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Na wstępie Prezydent Miasta składa następujące oświadczenie:

„Wobec ostatnich wydarzeń w życiu międzynarodowym, rozgrywających się w naszym bezpośrednim sąsiedztwie, uważam za wspólny obowiązek stwierdzić, iż ludność m. Łodzi łączy się z całą ludnością Rzeczypospolitej w zapewnieniu, że nie ma piędzi ziemi polskiej, która mogłaby być komukolwiek oddana na jakiegokolwiek bądź drodze. W pełni zaufania do sił zbrojnych Rzeczypospolitej i z pełną wiarą w siły moralne najszerzszych mas narodu stwierdzam, że każdy atak na polskie granice spotka się z bezwzględny i zdecydowanym odporem wszystkich sił społeczeństwa“.

Oświadczenie to Rada przyjmuje aplauzem, manifestując przez ogólne powstanie gotowość do ofiar.

Z kolei Prezydent Miasta komunikuje, iż w związku z wyborem na wiceprezydenta miasta p. A. Walczaka i na ławników Magistratu pp. E. Andrzejaka, W. Matuli, L. Grzegorzaka, B. Boruckiego, M. Duszkiewicza i Sz. Milmana do Rady Miejskiej na ich miejsce weszli pp. Chmieliński Marian, Kędzierski Władysław, Rakowski Michał, Miliński Andrzej, Kopczyński Stanisław, Wirowski Beniamin i Mendasik Zygmunt. Ponadto na dzisiejszym posiedzeniu Rady po raz pierwszy obecni są pp. ławnicy Magistratu.

Protokół 3 posiedzenia Rady Miejskiej z dnia 16 lutego 1939 roku uznaje się za przyjęty wobec niezgłoszenia do niego poprawek przez członków Rady, którym wyłożony on był do przeglądu.

Porządek obrad uważa się za przyjęty wobec niezgłoszenia doń żadnych zmian.

W zakończeniu Prezydent Miasta odczytuje deklarację programową Zarządu Miejskiego i nadmienia, że w dniu dzisiejszym mija 20 lat od pierwszego posiedzenia Rady Miejskiej, zwołanego po raz pierwszy w Odrodzonej Polsce. Fakt ten powinien znaleźć odbicie w obradach Rady, aby dać dowód, że samorząd zdał egzamin swej dojrzałości w przygotowaniu do kierowania losami drugiego pod względem ilości mieszkańców miasta Rzeczypospolitej.

II. Przyjęto do wiadomości następujące komunikaty:

Podaje się do wiadomości:

1. następujący podział pracy pomiędzy członków Prezydium Zarządu Miejskiego:

a) Prezydent Miasta obejmuje nadzór nad Wydziałami:

- I. Prezydialnym
- II. Finansowym
- III. Podatkowym
- XV. Prawnym
- XVI. Kontrolni,

b) Wiceprezydent A. Purtal obejmuje nadzór nad Wydziałami:

- IV. Oświaty i Kultury
- V. Opieki Społecznej
- VI. Zdrowia Publicznego
- IX. Gospodarczym
- XII. Wojskowym,

- c) Wiceprezydent A. Szewczyk obejmuje nadzór nad Wydziałami:
- VII. Technicznym
 - VIII. Plantacyj
 - X. Statystycznym
 - XI. Ewidencji Ludności z Urzędem Stanu Cywilnego,

- d) Wiceprezydent A. Walczak obejmuje nadzór nad Wydziałami:
- XIII. Przedsiębiorstw i Apropowizacji
 - XIV. Przemysłowym

Przedsiębiorstwami: Kanalizacja i Wodociągi oraz Gazownia Miejska i Komunalną Kasą Oszczędności;

2. następujące uchwały Komisji Finansowo-Budżetowej z dnia 22 lutego 1939 roku:

- a) nr II w sprawie mieszkań dla wyeksmitowanych i bezdomnych, mocą której upadł wniosek Obozu Narodowego, zgłoszony na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 16 lutego 1939 roku, o wstawienie do budżetu Zarządu Miejskiego zł 50.000.— na zapewnienie dachu nad głową Polakom eksmitowanym i bezdomnym, przyjęty zaś został wniosek frakcji radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych, aby upoważnić Zarząd Miejski do przekroczenia — w ramach konieczności — kredytu, przewidzianego w budżecie na zasiłki dla rodzin wyeksmitowanych;
- b) nr III w sprawie dożywiania dzieci publicznych szkół powszechnych, mocą której uznano za nieaktualny wniosek radnych Obozu Narodowego, zgłoszony na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 16 lutego 1939 r. o wstawienie do budżetu Zarządu Miejskiego kwoty zł 50.000.— na dożywianie dzieci polskich w publicznych szkołach powszechnych wobec podwyższenia już kredytu na dożywianie dzieci w szkołach powszechnych przez Tymczasowy Zarząd Miejski;
- c) nr IV w sprawie zatrudnienia robotników sezonowych i wypłacenia im jednorazowego zasiłku, mocą której upadł wniosek radnych Obozu Narodowego, zgłoszony na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 16 lutego 1939 roku, a dotyczący wypłacenia jednorazowego zasiłku w wysokości zł 50.— tym robotnikom sezonowym, którzy do dnia 1 kwietnia 1939 roku nie będą zatrudnieni, a którzy pracowali na robotach miejskich w roku 1939;
- d) nr V w sprawie rychłego zatrudnienia bezrobotnych na robotach sezonowych — treści następującej: „Wzywa się Zarząd Miejski do natychmiastowego poczynienia wszelkich przygotowań w celu uruchomienia w początkach marca 1939 roku robót drogowych, plan-

tacyjnych i kanalizacyjnych i w celu zatrudnienia w możliwie jak najkrótszym czasie jak największej ilości robotników sezonowych“ (na skutek wniosków nagłych, zgłoszonych na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 16 lutego 1939 roku przez Zespół Obozu Zjednoczenia Narodowego oraz przez radnych Obozu Narodowego);

3. następujące uchwały Magistratu:

a) nr 5 z dnia 11 marca 1939 roku w sprawie wyboru z ramienia Magistratu do Komisyj Dyscyplinarnych I i II instancji następujących osób:

1. do Komisji Dyscyplinarnej I instancji:

na przewodniczącego — p. Wiceprezydenta Antoniego Purtala, na zastępcę przewodniczącego — p. Wiceprezydenta Artura Szewczyka,

na członków — z ramienia Zarządu Miejskiego: pp. Ławnika Edwarda Andrzejaka, adw. Szczepana Mazurowskiego, kierownika Oddziału Porad Prawnych Wydziału Opieki Społecznej, na zastępców członków — pp. Ławnika Leona Malinowskiego, adw. Mieczysława Jeżewskiego, referenta Wydziału Prawnego,

2. do Komisji Dyscyplinarnej II instancji:

na przewodniczącego — p. Wiceprezydenta Adama Walczaka, na zastępcę przewodniczącego — p. adw. Stefana Sztromajera, radcę prawnego Zarządu Miejskiego,

na członków — z ramienia Zarządu Miejskiego — pp. Ławnika Władysława Matulę, adw. Seweryna Szarogrodę, radcę prawnego Zarządu Miejskiego,

na zastępców członków — pp. Ławnika Bronisława Boruckiego, ławnika Jana Miłaczewskiego,

na rzecznika oskarżenia — p. dr Albina Grabowskiego, Naczelnika Wydziału Kontroli,

na pomocników rzecznika oskarżenia — pp. Czesława Krupeckiego, Kierownika Oddziału w Wydziale Podatkowym, Zygmunta Wróblewskiego, referenta Wydziału Prezydialnego, Henryka Skաłeckiego, referenta Wydziału Technicznego, Jana Karboviaka, referenta Wydziału Podatkowego;

b) nr 6 z dnia 11 marca 1939 w sprawie wyboru z ramienia Magistratu do Komisyj Emerytalnych I i II instancji następujących osób:

1. do Komisji Emerytalnej I instancji:
na przewodniczącego — p. Wiceprezydenta Antoniego Purtala,
na członka i zastępcę przewodniczącego — p. Wiceprezydenta
Artura Szewczyka,
na zastępcę członka — p. Ławnika Szmula Milmana;
2. do Komisji Emerytalnej II instancji:
na przewodniczącego — p. Wiceprezydenta Adama Walczaka,
na zastępcę przewodniczącego — p. adw. Seweryna Szarogro-
dera, radcę prawnego Zarządu Miejskiego,
na członków — pp. Ławnika Edwarda Andrzejaka, Ławnika
Władysława Matulę,
na zastępców członków — pp. Ławnika Leona Malinowskiego,
Ławnika Bronisława Boruckiego;
- c) nr 7 z dnia 11 marca 1939 roku w sprawie uzupełnienia składu Ko-
misji Archiwalnej osobą p. E. Ajnenkiela, p. o. kustosa Muzeum
Pamiętek po Pierwszym Marszałku Polski Józefie Piłsudskim
w Łodzi;
- d) nr 21 z dnia 17 marca 1939 roku w sprawie wydelegowania z ra-
mienia Gminy Miejskiej Łódź do władz Spółki Akcyjnej „Łódzkie
Towarzystwo Elektryczne“ następujących osób:
 1. do Zarządu — pp. Wiceprezydenta Adama Walczaka, Wicepre-
zydenta Antoniego Purtala, Radnego Stanisława Golińskiego,
 2. do Rady Nadzorczej — pp. Radnego Wincentego Stawińskiego,
Radnego Chaima-Lejba Poznańskiego,
 3. do Komisji Rewizyjnej — pp. Radnego Kazimierza Hartmana,
Naczelnika inż. Juliana Brzozowskiego;
- e) nr 22 z dnia 17 marca 1939 roku w sprawie wydelegowania z ramie-
nia Gminy Miejskiej Łódź do władz Spółki Akcyjnej „Kolej Elek-
tryczna Łódzka“ następujących osób:
 1. do Zarządu — pp. Wiceprezydenta Adama Walczaka, Wicepre-
zydenta Artura Szewczyka, Radnego Józefa Potkańskiego,
 2. do Rady Nadzorczej — pp. Ławnika Szmula Milmana, Radnego
Benedykta Brzezińskiego;
- f) nr 23 z dnia 17 marca 1939 roku w sprawie zatwierdzenia z dniem
1 kwietnia 1939 roku następującej taryfy opłat ubojowych i targo-
wiskowych w Rzeźni Miejskiej w Łodzi:
 - A. Za ubój — opłata ryczałtowa:

Ryczałtową opłatę ubojową pobiera się za korzystanie z wszelkich urządzeń Rzeźni, za ubój zwierzęcia, oczyszczanie kiszek, oględziny weterynaryjne, za światło i wodę oraz za ważenie mięsa i plombowanie skór. Opłata za ubój świń podana jest łącznie z opłatą za badanie mikroskopowe (po 80 gr. od sztuki) i za ogłuszanie (po 5 gr. od sztuki) — ta ostatnia zawarta jest także w podanej opłacie za ubój prosiąt.

Żerlaki	do 100 kg	zł	2.25
Bydło	„ 150 „ „	„	4.50
„	„ 250 „ „	„	6.20
„	„ 325 „ „	„	8.—
„	wyżej „ 325 „ „	„	10.—
Cięła	„ 15 „ „	„	1.25
„	wyżej „ 15 „ „	„	1.85
Barany	„ 10 „ „	„	0.65
„	wyżej „ 10 „ „	„	1.45
Kozy	„ 15 „ „	„	0.65
„	wyżej „ 15 „ „	„	1.10
Żrebaki	„ 100 „ „	„	2.90
Konie	„ 250 „ „	„	8.—
„	wyżej „ 250 „ „	„	9.10
Swinie	„ 80 „ „	„	6.05
„	wyżej „ 80 „ „	„	7.05
Prosięta	„ 30 „ „	„	1.05

B. Za użytkowanie targowiska — opłata ryczałtowa.

Ryczałtową opłatę targowiskową pobiera się za korzystanie ze wszystkich świadczeń targowiskowych, tj. z urządzeń targowiskowych, ramp wyładowniczych, obór, szop, bucht oględzin weterynaryjnych, za ważenie zwierząt przez przysięgłych wagowych oraz za korzystanie z wody i światła. Opłatę targową uiszcza oddający zwierzę do uboju albo wyprowadzający zwierzę z targowiska w następującej wysokości:

a) opłaty uiszczane przez oddającego zwierzę do uboju:

1. Za wpęd bydła, żrebaka i konia od sztuki zł 2.70
- „ „ cielęcia, barana i kozy „ „ „ 0.80
- „ „ świni „ „ „ 1.55
- „ „ prosiaka „ „ „ 0.60;

2. O ile zwierzę nie korzysta z szop (obór, stajen i bucht) na przedtargowisku lub targowisku opłata ryczałtowa zmniejsza się:
dla bydła, żrebaka i konia	— o gr 50 od sztuki
dla cielęcia, barana i kozy	— o gr 15 od sztuki;
- b) opłaty wypędowe za zwierzęta:
3. przy wyprowadzeniu zwierząt z targowiska wyprowadzający opłaca:
od bydła, żrebaka i konia	od sztuki zł 1.—
„ cielęcia, barana, kozy i prosiaka „ „ „	0,30
„ świni	„ „ „ 0,50,
- c) opłaty za badanie mięsa przywozowego oraz dla handlujących hurtowo mięsem:
4. za badanie sanitarne mięsa przywozowego wraz z ważeniem (towar własny) . . . za 1 kg. zł 0.074
5. za badanie sanitarne mięsa przywozowego wraz z ważeniem dostarczonego do sprzedaży w hali hurtowej sprzedaży mięsa . . . za 1 kg. zł 0.084
6. za korzystanie z klatki w hali hurtu, tj. za miejsce w hali, licząc z hakami zawieszonymi w jatce, oświetleniem i ważeniem żywca przez przysięgłego wagowego od metra kwadr. mies. „ 7.—
7. za korzystanie z haka dziennie „ 0,25;
- g) nr 26 z dnia 17 marca 1939 roku w sprawie przyznania Łódzkiemu Okręgowemu Związkowi Lekko-Alelycznemu jednorazowej subwencji z Fundusów miejskich w kwocie zł 1.000.— na częściowe pokrycie kosztów, związanych z urządzeniem wystawy sportowej;
- h) nr 27 z dnia 17 marca 1939 roku w sprawie wyboru do Komitetu Rozbudowy Miasta z ramienia Zarządu Miejskiego pp.:
1. Wiceprezydenta Artura Szewczyka,
 2. Ławnika Bronisława Boruckiego,
 3. Radnego inż. Emila Zerbego,
 4. Radnego dr Stanisława Więckowskiego,
 5. Obywatela Władysława Grabowskiego,
 6. Obywatela Wincentego Mirowskiego.

III. W sprawie wyboru jednego Członka Rady Wojewódzkiej z miasta Łodzi:

Po wysłuchaniu referatu p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, przewodniczący wzywa Radę do zgłaszania kandydatów na członka. P. r. J. Potkański w imieniu Frakcji Radnych P.P.S., Klasowych Związków Zawodowych i Bundu zgłasza kandydaturę p. Prezydenta J. Kwapińskiego, p. A. Cyrański w imieniu Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — kandydaturę Ks. Kan. R. Rajcherta, a p. M. Dembiński w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego — kandydaturę p. A. Krężela.

Przewodniczący oznajmia, iż wobec braku jednomyślności co do osoby kandydata, zachodzi konieczność przeprowadzenia głosowania i w tym celu należy powołać Komisję Wyborczą w składzie 2-ch członków Rady. Prosi o zgłaszanie kandydatów do podanej Komisji. P. J. Potkański zgłasza do Komisji jako kandydatów pp. W. Stawińskiego i Ch. Poznańskiego, natomiast p. M. Dembiński — pp. A. Belkę i B. Kowalskiego. W wyniku przeprowadzonego głosowania większością głosów (54 — za i 37 — przeciw) do Komisji Wyborczej wybrani zostają pp. W. Stawiński i Ch. Poznański.

Przewodnictwo obejmuje p. wiceprezydent A. Walczak, zapraszając do stołu prezydalnego pp. W. Stawińskiego i Ch. Poznańskiego i zarządzając głosowanie.

Po głosowaniu przewodniczący, opierając się na protokóle Komisji Wyborczej, który stanowi załącznik do niniejszego, stwierdził, iż Rada Miejska powzięła uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 11.

Rada Miejska, na skutek zarządzenia Wojewody Łódzkiego nr SA. I. 3-a/3/39 z dnia 14 marca 1939 roku, postanawia — opierając się na rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 roku o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U.R.P. nr 11, poz. 86) oraz na rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28 marca 1928 roku w sprawie wojewódzkich i powiatowych organów kolegialnych administracji ogólnej (Dz. U. R.P. nr 46, poz. 453) — powołać na członka Łódzkiej Rady Wojewódzkiej z miasta wydzielonego Łodzi Prezydenta Miasta Jana Kwapińskiego.

Przewodnictwo obejmuje Prezydent Miasta.

IV. W sprawie konwersji pożyczek, zaciągniętych przez Gminę Miejską Łódź na cele inwestycyjne w latach 1937 i 1938:

Po wysłuchaniu referatu p. naczelnika H. Konopki, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, po dyskusji, w której głos zabierają pp. K. Szulc i F. Sz wajdler, wyjaśnień zaś udziela referent, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej — I uchwalenie:

Uchwała nr 12.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 9 z dnia 17 marca 1939 roku, postanawia:

I. zaakceptować zobowiązania Gminy Miejskiej Łódź w postaci pożyczek, zaciągniętych na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta, a mianowicie:

1. 2 krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Société de Traction et d'Electricité w Brukseli:

- a) 4 $\frac{1}{2}$ % pożyczki w wysokości belgów 2.800.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 436/R z dnia 4 września 1937 roku, zwrotnej w równych ratach po belgów 560.000.— każda w następujących terminach: w lipcu 1939 roku, w styczniu i maju 1940 roku, oraz w styczniu i maju 1941 roku;
- b) 2,9% pożyczki w wysokości belgów 2.800.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 727/R z dnia 10 grudnia 1938 roku zwrotnej w 3-ch ratach, a mianowicie:

15 czerwca 1943 roku belgów 1.120.000.—

15 czerwca 1944 roku belgów 1.120.000.—

15 czerwca 1945 roku belgów 560.000.—

2) 9 krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Fundusz Pracy:

- a) 2% pożyczki materiałowej w wysokości zł 263.680,89, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 389/R z dnia 25 maja 1937 roku oraz nr 431/R z dnia 17 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od 1 kwietnia 1938 roku,
- b) 3% pożyczki materiałowej w wysokości zł 782.743,37, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta

- Miasta nr 389/R z dnia 25 maja 1937 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od 1 kwietnia 1938 roku,
- c) 5¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty inwestycyjne w wysokości zł 1.000.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 420/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 20 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1938 roku,
 - d) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty kanalizacyjne w wysokości zł 687.500.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 761/M z dnia 10 lutego 1937 roku oraz nr 421/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 40 ratach półrocznych, poczynając od 1 października 1939 roku,
 - e) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty wodociągowe w wysokości zł 982.000.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 761/M z dnia 10 lutego 1937 roku oraz nr 421/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 40 półrocznych ratach, poczynając od dnia 1 kwietnia 1938 r.,
 - f) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty kanalizacyjno-wodociągowe w wysokości zł 2.200.000.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, nr 632/R z dnia 18 sierpnia 1938 roku oraz nr 742/R z dnia 28 stycznia 1939 roku, zwrotnej w 40 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku,
 - g) 3⁰/₀ pożyczki materiałowej na roboty wodociągowe w wysokości zł 450.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku,
 - h) 2⁰/₀ pożyczki materiałowej na roboty drogowo-wodociągowe w wysokości zł 204.502,50, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku;
- 3) 3-ch krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Bank Gospodarstwa Krajowego:
- a) 5⁰/₀ pożyczki z kredytów Państwowego Funduszu Budowlanego na budowę części ulic na terenie Nowego Rokicia w wysokości zł 50.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia

Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 490/R z dnia 24 listopada 1937 roku, zwrotnej w okresie 2 lat od daty wypłaty i raty, podlegającej konwersji na pożyczkę długoterminową, spłacalną w 30 ratach półrocznych,

- b) 5⁰/₀ pożyczki z kredytów Państwowego Funduszu Budowlanego na budowę części ulic na terenie Nowego Rokicia w wysokości zł 50.000.—, na warunkach, ustalonych w postanowieniu Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 690/R z dnia 3 listopada 1938 roku, zwrotnej w okresie 2 lat od daty wypłaty I raty, podlegającej konwersji na pożyczkę długoterminową, spłacalną w 30 ratach półrocznych,
- c) 0,95⁰/₀ pożyczki z lokat Funduszu Pracy na budowę robotniczego bloku mieszkaniowego na Nowym Rokiciu w wysokości zł 400.000.— w złocie — na warunkach, ustalonych w postanowieniu Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 707/R z dnia 25 listopada 1938 roku, zwrotnej w 100 ratach półrocznych po zł 5.040.— każda, poczynając od dnia 31 grudnia 1940 roku;

II. upoważnić Prezydenta Miasta wraz z jednym z wiceprezydentów Adamem Walczakiem, Antonim Purtalem względnie Arturem Szewczykiem do przeprowadzenia w imieniu Gminy Miejskiej Łódź wszelkich czynności, związanych z konwersją jak również zabezpieczeniem i gwarancją pożyczek tych oraz podpisywania wszelkiego rodzaju zobowiązań, jakie okażą się potrzebne według uznania upoważnionych.

(W głosowaniu brało udział 92 członków Rady).

V. W sprawie konwersji pożyczki w kwocie zł 1.000.000.—, zaciągniętej przez gminę Miejską Łódź w roku 1938 w Banku Gospodarstwa Krajowego:

Po wysłuchaniu referatu p. naczelnika H. Konopki, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, po dyskusji, w której głos zabierają pp. F. Szwałdler, J. Potkański, B. Grochowski i S. Malinowski, wyjaśnień zaś udzielają referent i Prezydent Miasta, powzięto uchwałę treści następującej — I uchwalenie:

Uchwała nr 13.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 10 z dnia 17 marca 1939 roku, postanawia:

- 1. zaciągnąć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Banku Gospodarstwa Krajowego długoterminową pożyczkę gotówkową w wysokości

zł 1.000.000.— na konwersję pożyczki krótkoterminowej, zaciągniętej w tejże wysokości w okresie budżetowym 1938/39 r. na sfinansowanie robót inwestycyjnych na warunkach, wyszczególnionych w promesie Banku Gospodarstwa Krajowego L. II K/17096/SB z dnia 22 września 1938 roku;

2. upoważnić Prezydenta Miasta i wiceprezydenta Adama Walczaka do wystawienia w imieniu Gminy Miejskiej Łódź weksla in blanco z deklaracją wekslową do zabezpieczenia tej pożyczki w sumie zł 1.000.000.— wraz z wszelkimi innymi należnościami przez ustanowienie prawa zastawu na wpływach z dodatków komunalnych do podatków państwowych oraz z udziałów w podatkach państwowych, do poddania Gminy wszelkiego rodzaju zobowiązaniom i rygorom z tytułu tej pożyczki i w ogóle do wszelkich czynności, jakie się okażą potrzebne według uznania upoważnionych;
3. pokryć w roku administracyjnym 1939/40 z dz. IV § 30 p. a. budżetu zwyczajnego zł 52.500.— z tytułu oprocentowania tej pożyczki oraz wstawić do dz. IV § 4 p. b budżetu nadzwyczajnego na rok administracyjny 1939/40 zł 500.000.— na spłatę 2 półrocznych rat kapitałowych;
4. zobowiązać Zarząd Miejski do umieszczenia w budżecie administracyjnym 1940/41 roku odpowiednich kwot na oprocentowanie i spłatę pozostałych rat kapitałowych, wynikających z tytułu powyższej pożyczki.

(W głosowaniu brało udział 92 członków Rady, za wnioskiem głosowało 72 członków, przeciw — 20).

VI. W sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy na prowadzenie robót inwestycyjnych pożyczek w kwocie zł 1.700.000.— i złotych 550.000.— oraz przyjęcia dotacji w kwocie zł. 1.200.000.—:

Po wysłuchaniu referatu p. naczelnika H. Konopki, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej — I uchwalenie:

Uchwała nr 14.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 11 z dnia 17 marca 1939 roku, postanawia:

1. zaciągnąć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy w trybie umowy pożyczkowej pożyczkę długoterminową na budowę wodociągów i kanalizacji w wysokości zł 1.700.000.— zwrotną w 40

równych ratach amortyzacyjnych półrocznych, licząc od dnia 1 kwietnia 1940 roku, przy oprocentowaniu 3% w stosunku rocznym, płatnym z dołu w ratach półrocznych, przy czym raty oprocentowania i kapitałowe ulegać będą zapłacie w dniach 30 września i 31 marca każdego roku;

2. przeznaczyć na pokrycie należności Funduszu Pracy z tytułu mającej być zawartej umowy pożyczkowej dochody z inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych, dodatki komunalne do podatków państwowych i udziały miasta w państwowych opłatach i podatkach, które inkasują władze skarbowe;
3. wyrazić zgodę w przypadku nieuiszczenia Funduszowi Pracy należnych rat z tytułu procentów i kapitału — na uznanie przez właściwą władzę nadzorczą wierzytelności Funduszu Pracy za niesporne i podlegające egzekucji;
4. upoważnić Zarząd Miejski do ustalenia i przyjęcia pozostałych wymaganych warunków, dotyczących pożyczek, podpisania zobowiązań dłużnych, podjęcia pożyczki w całości lub częściowo oraz w ogóle do przeprowadzenia wszystkich czynności prawnych, które wymagane będą zarówno przy zaciąganiu pożyczki, jako też przy wykonywaniu umowy pożyczkowej;
5. upoważnić Zarząd Miejski do przyjęcia z Funduszu Pracy:
 - a). kredytu materiałowego w wysokości do zł 550.000.— na warunkach, jakie ustali Fundusz Pracy;
 - b) dotacji na regulację rzek w wysokości zł 350.000.—;
 - c) dotacji na budowę ulic (w tym budowa arteryj wylotowych), wiaduktu na ul. Rzgowskiej i parku im. Marszałka Piłsudskiego w wysokości zł 850.000.—.

(W głosowaniu brało udział 92 członków Rady).

VII. W sprawie przyznania pracownikom Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 dodatku komunalnego w wysokości 15% uposażenia służbowego:

Po wysłuchaniu referatu p. K. Hartmana, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 15.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 8 z dnia 11 marca 1939 roku, postanawia — na zasadzie przepisów ustawy z dnia 15 marca 1932 roku o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 grudnia 1924 roku o dostosowaniu uposażenia człon-

ków zarządu i pracowników związków komunalnych do uposażenia funkcjonariuszów państwowych (Dz. U.R.P. nr 33, poz. 345) — przyznać pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 dodatek komunalny do uposażenia służbowego w wysokości 15⁰/₀.

Zgłoszony przez p. M. Dembińskiego w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego i uzasadniony przez p. A. Belkę wniosek w sprawie niewypłacania dodatku komunalnego pracownikom-Żydom w wyniku głosowania upada (za wnioskiem głosowało 20 członków Rady, przeciw — 54).

O godz. 21 min. 10 przewodniczący zarządza przerwę, wznowiając obrady o godz. 21 min. 35.

VIII. Sprawa budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:

P. K. Hartman, referent generalny preliminarza budżetu, w dłuższym referacie przedstawia Radzie przebieg obrad Komisji Finansowo-Budżetowej nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40, omawia wniesione przez Komisję do budżetu zmiany i proponuje uchwalenie przedłożonego preliminarza budżetu w brzmieniu, ustalonym przez Komisję oraz przyjęcie zatwierdzonego regulaminu obrad nad budżetem. Jednocześnie wnosi o zatwierdzenie przyjętych przez Komisję Finansowo-Budżetową wniosków natury ogólnej.

Rada bez dyskusji przyjmuje zatwierdzony przez Komisję regulamin obrad nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

W czasie wygłaszania przez p. K. Hartmana referatu radni z Obozu Narodowego przeszkadzają mówcy. Przewodniczący przywołuje po kilkakrotnym ostrzeżeniu do porządku pp. W. Kotowskiego i B. Kowalskiego z zapisaniem do protokołu. W związku z tym część radnych z Obozu Narodowego oraz ławnicy L. Grzegorzak i E. Zwierzewicz na znak protestu opuszczają salę obrad, powracając do niej po kilkunastu minutach.

Zgodnie z przyjętym regulaminem obrad nad budżetem przewodniczący otwiera debatę generalną.

W pierwszej kolei mówców przemawiają pp.:

1. H. Szulc w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego, zgłaszając 7 wniosków natury ogólnej,
2. J. Potkański w imieniu Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych.

W czasie przemówienia p. J. Potkańskiego radni z Obozu Narodowego przeszkadzają mówcy i wywołują na sali wrzawę.

O godz. 23 min. 15 przewodniczący odracza obrady do dnia 28 marca rb. do godz. 19.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego.

Przewodniczący

(—) *Jan Kwapiński*

Prezydent Miasta.

P R O T O K Ó Ł

Komisji Wyborczej, powołanej przez Radę Miejską w Łodzi w dniu 27 marca 1939 roku dla dokonania wyboru członka Łódzkiej Rady Wojewódzkiej z ramienia miasta wydzielonego Łodzi.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 92.

Przewodniczący: Wiceprezydent Miasta Walczak Adam.

Członkowie Komisji, wybrani przez Radę Miejską w Łodzi: 1. Radny Stawiński Wincenty, 2. Radny Poznański Chaim-Lajb.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Podstawa prawna: Zarządzenie Wojewody Łódzkiego SA. I. 3-a/3/39 z dnia 14 marca 1939 roku, oparte na Rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 roku o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U.R.P. nr 80, poz. 555 z 1936 r.) i Rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 marca 1938 roku w sprawie wojewódzkich i powiatowych organów kolegialnych administracji ogólnej (Dz. U. R. P. nr 46, poz. 453).

Komisja rozpoczęła swe czynności o godz. 19 min. 45.

Jako kandydatów na członka Łódzkiej Rady Wojewódzkiej z ramienia miasta wydzielonego Łodzi zgłoszono:

1. Prezydenta Miasta Kwapińskiego Jana — z ramienia Frakcji Radnych P.P.S., Klasowych Związków Zawodowych i Bundu,
2. Radnego ks. kan. Rajcherta Romana — z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego,
3. Radnego Krężela Antoniego — z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego.

Nazwiska kandydatów przewodniczący podał Radzie Miejskiej do wiadomości. Po stwierdzeniu, iż urna wyborcza jest pusta, zamknięto ją i przystąpiono do głosowania. Radni, wywoływani przez przewodniczącego, podchodzili do stołu prezydialnego i składali swe głosy do urny.

Po obliczeniu głosów przewodniczący podaje do wiadomości następujący wynik głosowania:

Obecnych członków Rady 92, nie głosowało 6, oddano kart 86, w tym ważnych 81, nieważnych (czystych) — 5. Do ważności wyborów potrzeba 41 głosów (81 : 2).

Prezydent Kwapiński Jan	otrzymał 51 głosów
Radny ks. kan. Rajchert Roman	„ 11 „
Radny Krężel Antoni	„ 19 „

Na członka Łódzkiej Rady Wojewódzkiej z ramienia miasta wydzielonego Łodzi został powołany Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Po ogłoszeniu przez przewodniczącego wyniku wyborów Radzie Miejskiej w Łodzi i podpisaniu niniejszego protokołu, Komisja Wyborcza o godz. 20 min. 15 czynności swe zakończyła.

Przewodniczący Komisji

(—) *Adam Walczak*

Wiceprezydent Miasta

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Członkowie Komisji

(—) *Wincenty Stawiński*

Radny

(—) *Chaim-Lajb Poznański*

Radny

PROTOKÓŁ

5 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ.

Łódź, dnia 28 marca 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 91.

I. Członkowie Rady Miejskiej:

- a) obecni: 1. Bednarczyk Leon, 2. Belka Antoni, 3. Brauer Kurt., 4) Bukowski Piotr, 5. Ciechański Stanisław, 6. Czernik Antoni, 7. Cyrański Adam, 8. Chmieliński Marian, 9. Dembiński Marian, 10. Domeradski Henryk, 11. Dynek Stefan, 12. Furmanek Bolesław, 13. Głowacki Lucjan, 14. Goliński Stanisław, 15. Grochowski Bolesław, 16. Grzelak Antoni, 17. Handelsman Sura-Chana, 18. Hartman Kazimierz, 19. Holenderski Lew, 20. Kędziński Władysław, 21. Kopczyński Stanisław, 22. Karpik Andrzej, 23. Klinkiewicz Bronisław, 24. Dr Krausz Juliusz, 25. Krężel Antoni, 26. Kruczkowski Bronisław, 27. Krzynówek Stanisław, 28. Kukulski Julian, 29. Kuźniak Stefan, 30. Lewin Izaak, 31. Liberman Fiszel, 32. Lipszyc Bencjan, 33. Majzner Herszlik, 34. Malinowski Seweryn, 35. Mendasik Zygmunt, 36. Mermelsztajn Majer, 37. Miłiński Andrzej, 38. Morgentaler Icek-Josek, 39. Napieralski Antoni, 40. Neurode Bruno, 41. Nutkiewicz Szlama, 42. Ortel Władysław, 43. Pachała Jan, 44. Pietrzak Stanisław, 45. Potkański Józef, 46. Poznański Chaim-Lajb, 47. Ks. Kan. Rajchert Roman, 48. Rakowski Michał, 49. Ratajczyk Stanisław, 50. Rosenberg Szymon L., 51. Skrzydlewski Ludwik, 52. Sobczak Kazimierz, 53. Sobociński Antoni, 54. Stawiński Wincenty, 55. Strzelecki Stanisław, 56. Sumerowski Marian, 57. Szczepańczyk Władysław, 58. Sztrauch Zurech, 59. Szwajdler Franciszek, 60. Schwemm Robert, 61. Szule Henryk, 62. Tartakower Leon, 63. Teubner Alfred, 64. Dr Tomaszewicz Wincenty L., 65. Wirowski Beniamin, 66. Wasilewski Kazimierz, 67. Wendtland Edmund, 68. Dr Więckowski Stanisław A., 69. Witaszewski Kazimierz, 70. Wyrzykowski Kazimierz, 71. Zajdel Leonard, 72. Zajdlowa Józefa, 73. Zygielbojm Szmul-Mordka.
- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Brzeziński Benedykt, 2. Kowalski Bronisław, 3. Jurczak Waclaw.

- c) nieobecni nieusprawiedliwieni: 1. Kempner Rafał, 2. Kopczyński Stanisław, 3. Mazurowski Bronisław.
- d) spóźnieni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Eychner Rajzla, 3. Kacprzak Stanisław, 4. Kotowski Witold, 5. Dr Rostkowski Czesław, 6. Inż. Zerbe Emil.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Kwapiński Jan., 2. Wiceprezydent Purtal Antoni, 3. Wiceprezydent Szewczyk Artur, 4. Ławnik Andrzejak Edward, 5. Ławnik Borucki Bronisław, 6. Ławnik Duszkiwicz Mieczysław, 7. Ławnik Malinowski Leon, 8. Ławnik Matula Władysław, 9. Ławnik Milman Szmul, 10. Ławnik Miłaczewski Jan, 11. Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.
- b) nieobecny usprawiedliwiony: 1. Wiceprezydent Walczak Adam.
- c) spóźniony: 1. Ławnik Grzegorzak Leon.

III. Urzędnicy miejscy :

1. Naczelnik Chwalbiński Leon, 2. Naczelnik dr Grabowski Albin,
3. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 4. Dyrektor inż. Gundlach Stanisław, 5. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 6. Naczelnik Kempner Stanisław, 7. Naczelnik Konopka Heliodor, 8. Zast. Naczelnika Leśniczka Zygmunt, 9. Naczelnik inż. Przeździecki Stanisław, 10. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 11. Naczelnik Rogowicz Stefan, 12. Naczelnik Rosset Edward, 13. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 14. Radca Sztromajer Stefan, 15. Naczelnik dr inż. Wilkoszewski Bogumił, 16. Naczelnik Wisławski Tadeusz, 17. Dyrektor inż. Wojewódzki Wacław, 18. Naczelnik Wysocki Adam.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad.

1. Rozpatrywanie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40.

I. Zagajenie:

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 20 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 83, nieobecnych 14, w tym 3 usprawiedliwionych. W trakcie posiedzenia przybywa

7 członków Rady, wymienionych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Na dzisiejszym posiedzeniu Rady będą rozpatrywane następujące sprawy:

1. Drugie uchwalenie konwersji pożyczek, zaciągniętych przez Gminę Miejską Łódź na cele inwestycyjne w latach 1937 i 1938.
2. Drugie uchwalenie konwersji pożyczki, zaciągniętej przez Gminę Miejską Łódź w roku 1938 w Banku Gospodarstwa Krajowego.
3. Drugie uchwalenie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź pożyczek z Funduszu Pracy na prowadzenie robót inwestycyjnych w r. 1939.
4. Dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

Wobec niezgłoszenia zmian do porządku obrad uznaje się go za przyjęty.

II. W sprawie konwersji pożyczek, zaciągniętych przez Gminę Miejską Łódź na cele inwestycyjne w latach 1937 i 1938:

Na wniosek przewodniczącego bez dyskusji powzięto jednogłośnie uchwałę treści następującej — II uchwalenie —:

Uchwała nr 16.

Rada Miejska, w związku z uchwałą swą nr 12 z dnia 27 marca 1939 roku, postanawia:

- I. zaakceptować zobowiązania Gminy Miejskiej Łódź w postaci pożyczek, zaciągniętych na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta, a mianowicie:
 1. 2 krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Société de Traction et d'Electricité w Brukseli:
 - a) 4¹/₂% pożyczki w wysokości belgów 2.800.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 436/R z dnia 4 września 1937 roku, zwrotnej w równych ratach po belgów 560.000.— każda w następujących terminach: w lipcu 1939 roku, w styczniu i maju 1940 roku, oraz w styczniu i maju 1941 roku;
 - b) 2,9% pożyczki w wysokości belgów 2.800.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 727/R z dnia 10 grudnia 1938 roku, zwrotnej w 3 ratach, a mianowicie:
 - 15 czerwca 1943 roku belgów 1.120.000.—
 - 15 czerwca 1944 roku belgów 1.120.000.—
 - 15 czerwca 1945 roku belgów 560.000.—

2. 9 krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Fundusz Pracy:
- a) 2⁰/₀ pożyczki materiałowej w wysokości zł 263.680,89, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 389/R z dnia 25 maja 1937 roku oraz nr 431/R z dnia 17 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 kwietnia 1938 roku,
 - b) 3⁰/₀ pożyczki materiałowej w wysokości zł 782.743,37, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 389/R z dnia 25 maja 1937 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 kwietnia 1938 roku,
 - c) 5¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty inwestycyjne w wysokości zł 1.000.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 420/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 20 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1938 roku,
 - d) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty kanalizacyjne w wysokości zł 687.500.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 761/M z dnia 10 lutego 1937 roku oraz nr 421/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 40 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 r.
 - e) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty wodociągowe w wysokości zł 982.000.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 761/M z dnia 10 lutego 1937 roku oraz nr 421/R z dnia 4 sierpnia 1937 roku, zwrotnej w 40 półrocznych ratach, poczynając od dnia 1 kwietnia 1938 roku,
 - f) 2¹/₂⁰/₀ pożyczki gotówkowej na roboty kanalizacyjno-wodociągowe w wysokości zł 2.200.000.—, zaciągniętej na mocy postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, nr 632/R z dnia 18 sierpnia 1938 r. oraz nr 742/R z dnia 28 stycznia 1939 roku, zwrotnej w 40 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku,
 - g) 3⁰/₀ pożyczki materiałowej na roboty wodociągowe w wysokości zł 450.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku,

- h) 2⁰/₀ pożyczki materiałowej na roboty drogowo-wodociągowe w wysokości zł 204.502,50, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 552/R z dnia 31 marca 1938 roku, zwrotnej w 10 ratach półrocznych, poczynając od dnia 1 października 1939 roku;
- 3) 3-ch krótkoterminowych pożyczek, udzielonych Gminie Miejskiej Łódź przez Bank Gospodarstwa Krajowego:
- a) 5⁰/₀ pożyczki z kredytów Państwowego Funduszu Budowlanego na budowę części ulic na terenie Nowego Rokicia w wysokości zł 50.000.—, zaciągniętej na mocy postanowienia Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 490/R z dnia 24 listopada 1937 roku, zwrotnej w okresie 2 lat od daty wypłaty I raty, podlegającej konwersji na pożyczkę długoterminową, spłacalną w 30 ratach półrocznych;
- b) 5⁰/₀ pożyczki z kredytów Państwowego Funduszu Budowlanego na budowę części ulic na terenie Nowego Rokicia w wysokości zł 50.000.—, na warunkach, ustalonych w postanowieniu Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 690/R z dnia 3 listopada 1938 roku, zwrotnej w okresie 2 lat od daty wypłaty I raty, podlegającej konwersji na pożyczkę długoterminową, spłacalną w 30 ratach półrocznych,
- c) 0,95⁰/₀ pożyczki z lokat Funduszu Pracy na budowę robotniczego bloku mieszkaniowego na Nowym Rokiciu w wysokości zł 400.000.— w złocie — na warunkach, ustalonych w postanowieniu Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 707/R z dnia 25 listopada 1938 roku, zwrotnej w 100 ratach półrocznych po zł 5.040.— każda, poczynając od dnia 31 grudnia 1940 roku;

II. upoważnić Prezydenta Miasta wraz z jednym z wiceprezydentów Adamem Walczakiem, Antonim Purtałem względnie Arturem Szewczykiem do przeprowadzenia w imieniu Gminy Miejskiej Łódź wszelkich czynności, związanych z konwersją jak również zabezpieczeniem i gwarancją pożyczek tych oraz podpisywania wszelkiego rodzaju zobowiązań, jakie okażą się potrzebne według uznania upoważnionych.

(W głosowaniu brało udział 81 członków Rady).

III. W sprawie konwersji pożyczki w kwocie zł 1.000.000.—, zaciągniętej przez Gminę Miejską Łódź w roku 1938 w Banku Gospodarstwa Krajowego:

Na wniosek przewodniczącego bez dyskusji powzięto uchwałę treści następującej — II uchwalenie —:

Uchwała nr 17.

Rada Miejska, w związku z uchwałą swą nr 13 z dnia 27 marca 1939 roku, postanawia:

1. zaciągnąć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Banku Gospodarstwa Krajowego długoterminową pożyczkę gotówkową w wysokości złotych 1.000.000.— na konwersję pożyczki krótkoterminowej, zaciągniętej w tejże wysokości w okresie budżetowym 1938/39 roku na sfinansowanie robót inwestycyjnych na warunkach, wyszczególnionych w promesie Banku Gospodarstwa Krajowego L. II 1/17096/SB z dnia 22 września 1938 roku;
2. upoważnić Prezydenta Miasta i wiceprezydenta Adama Walczaka do wystawienia w imieniu Gminy Miejskiej Łódź weksla in blanco z deklaracją wekslową, do zabezpieczenia tej pożyczki w sumie zł 1.000.000.— wraz z wszelkimi innymi należnościami przez ustanowienie prawa zastawu na wpływach z dodatków komunalnych do podatków państwowych oraz z udziałów w podatkach państwowych, do poddania Gminy wszelkiego rodzaju zobowiązaniom i rygorom z tytułu tej pożyczki i w ogóle do wszelkich czynności, jakie się okażą potrzebne według uznania upoważnionych;
3. pokryć w roku administracyjnym 1939/40 z dz. IV § 30 p. a budżetu zwyczajnego zł 52.500.— z tytułu oprocentowania tej pożyczki oraz wstawić do dz. IV § p. b budżetu nadzwyczajnego na rok administracyjny 1939/40 zł 500.000.— na spłatę 2 półrocznych rat kapitałowych;
4. zobowiązać Zarząd Miejski do umieszczenia w budżecie administracyjnym 1940/41 roku odpowiednich kwot na oprocentowanie i spłatę pozostałych rat kapitałowych, wynikających z tytułu powyższej pożyczki.

(W głosowaniu brało udział 81 członków Rady; za wnioskiem głosowało 67 członków Rady, przeciwko — 14).

IV. W sprawie zaciągnięcia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy na prowadzenie robót inwestycyjnych pożyczek w kwocie zł 1.700.000.— i złotych 550.000.— oraz przyjęcia dotacji w kwocie zł 1.200.000.—:

Na wniosek przewodniczącego bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej — II uchwalenie —:

Uchwała nr 18.

Rada Miejska, w związku z uchwałą swą nr 14 z dnia 27 marca 1939 roku, postanawia:

1. zaciągnąć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź w Funduszu Pracy w trybie umowy pożyczkowej pożyczkę długoterminową na budowę wodociągów i kanalizacji w wysokości zł 1.700.000.—, zwrotną w 40 równych ratach amortyzacyjnych półrocznych, licząc od dnia 1 kwietnia 1940 roku, przy oprocentowaniu 3⁰/₀ w stosunku rocznym, płatnym z dołu w ratach półrocznych, przy czym raty oprocentowania i kapitałowe ulegać będą zapłacie w dniach 30 września i 31 marca każdego roku;
2. przeznaczyć na pokrycie należności Funduszu Pracy z tytułu mającej być zawartej umowy pożyczkowej dochody z inwestycji wodociągowo-kanalizacyjnych, dodatki komunalne do podatków państwowych i udziały miasta w państwowych opłatach i podatkach, które inkasują władze skarbowe,
3. wyrazić zgodę w przypadku nieuiszczenia Funduszowi Pracy należnych rat z tytułu procentów i kapitału — na uznanie przez właściwą władzę nadzorczą wierzytelności Funduszowi Pracy za niesporne i podlegające egzekucji;
4. upoważnić Zarząd Miejski do ustalenia i przyjęcia pozostałych wymaganych warunków, dotyczących pożyczek, podpisania zobowiązań dłużnych, podjęcia pożyczki w całości lub częściowo oraz w ogóle do przeprowadzenia wszystkich czynności prawnych, które wymagane będą zarówno przy zaciąganiu pożyczki, jako też przy wykonywaniu umowy pożyczkowej;
5. upoważnić Zarząd Miejski do przyjęcia z Funduszu Pracy:
 - a) kredytu materiałowego w wysokości do zł 550.000.— na warunkach, jakie ustali Fundusz Pracy;
 - b) dotacji na regulację rzek w wysokości zł 350.000.—;
 - c) dotacji na budowę ulic (w tym budowa arterij wylotowych), wiaduktu na ul. Rzgowskiej i parku im. Marszałka Piłsudskiego w wysokości zł 850.000.—.

(W głosowaniu brało udział 81 członków Rady).

V. W sprawie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:

W dalszym ciągu debaty generalnej w pierwszej kolei mówców zabierają głos pp.:

3. I. Lewin — w imieniu Frakcji Radnych Aguda.

Radni z Frakcji Obozu Narodowego przeszkadzają mówcy i w związku z tym powstaje utarczka słowna między tymi radnymi, a radnymi

z Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych oraz ławnikiem L. Malinowskim. Przewodniczący wzywa radnych obu ugrupowań oraz ławnika L. Malinowskiego do zachowania spokoju.

4. Sz. M. Zygielbojm — w imieniu Frakcji Radnych Bundu i Klasowych Związków Zawodowych, zgłaszając wniosek natury ogólnej oraz odpowiednie oświadczenie.
5. Inż. E. Zerbe — w imieniu Frakcji Radnych Niemieckiej Socjalistycznej Partii Pracy, składając odpowiednie oświadczenie.
6. Dr L. Tartakower — w imieniu Frakcji Hitachdut, składając deklarację ideową.
7. L. Holenderski — w imieniu Frakcji Radnych Poalej-Sjon.

O godz. 21 przewodniczący zarządza przerwę, wznawiając obrady o godz. 21 min. 20.

Po wznowieniu obrad przemawiają pp.:

8. W. Ortel — w imieniu Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego, składając odpowiednie oświadczenie.
9. Z. Sztrauch — w imieniu Frakcji Radnych Sjonistów,
10. Dr St. Więckowski — w imieniu Frakcji Radnych Klubu Demokratycznego.
11. Z. Wendtland — w imieniu Frakcji Radnych Niemców-Ludowców.

W drugiej kolei mówców głos zabierają pp.:

1. F. Szwajdler — w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego.
2. Dr J. Krausz — w imieniu Frakcji Radnych Sjonistów.
3. Ławnik Sz. Milman — w imieniu Frakcji Radnych Bundu.
4. W. Stawiński — w imieniu Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych.

Na tym debata generalna zostaje zakończona.

W związku z przemówieniem p. F. Szwajdlera, Prezydent Miasta składa oświadczenie.

P. K. Hartman, jako referent generalny preliminarza budżetu, omawia i poddaje krytyce tezy, wysunięte przez poszczególnych mówców oraz wypowiada się przeciwko uwzględnieniu przez Radę zgłoszonych przez nich wniosków. Jednocześnie oświadcza, że, w porozumieniu z Prezydentem Miasta, wypowiada się za przekazaniem Zarządowi Miejskiemu do szczegółowego rozpatrzenia wniosku Frakcji Radnych Obozu Narodowego

w sprawie uchwalenia jednorazowej daniny na F.O.N. w kwocie złotych 500.000.—.

P. F. Sz wajdler składa w związku z przemówieniem p. J. Potkańskiego na posiedzeniu Rady Miejskiej w dniu 27 marca 1939 roku odpowiednie oświadczenie.

O godz. 23 min. 30 przewodniczący zamyka obrady.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Przewodniczący

(—) *Jan Kwapiński*

Prezydent Miasta

P R O T O K Ó Ł

6 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ.

Łódź, dnia 29 marca 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 92.

I. Członkowie Rady:

- a) obecni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Bednarczyk Leon, 3. Belka Antoni, 4. Brauer Kurt, 5. Brzeziński Benedykt, 6. Bukowski Piotr, 7. Ciechański Stanisław, 8. Cyrański Adam, 9. Chmieliński Marian, 10. Dembiński Marian, 11. Domeradzki Henryk, 12. Furmanek Bolesław, 13. Głowacki Lucjan, 14. Goliński Stanisław, 15. Grzelak Antoni, 16. Handelman Sura-Chana, 17. Holenderski Lew, 18. Kędziński Władysław, 19. Kacprzak Stanisław, 20. Karpik Andrzej, 21. Klinkiewicz Bronisław, 22. Kotowski Witold, 23. Kowalski Bronisław, 24. dr Krausz Juliusz, 25. Krężel Antoni, 26. Kukulski Julian, 27. Kuźniak Stefan, 28. Lewin Izaak, 29. Liberman Fiszel, 30. Lipszyc Bencjan, 31. Majzner Herszlik, 32. Malinowski Seweryn, 33. Mendasik Zygmunt, 34. Mazurowski Bronisław, 35. Mermelsztajn Majer, 36. Miliński Andrzej, 37. Morgentaler Icek-Josek, 38. Neurode Bruno, 39. Nutkiewicz Szlama, 40. Ortel Władysław, 41. Pachała Jan, 42. Pietrzak Stanisław, 43. Potkański Józef, 44. Poznański Chaim-Lajb, 45. Ks. Kan. Rajchert Roman, 46. Rakowski Michał, 47. Ratajczyk Stanisław, 48. Rosenberg Szymon L., 49. dr. Rostkowski Czesław, 50. Skrzydlewski Ludwik, 51. Sobczak Kazimierz, 52. Sobociński Antoni, 53. Stawiński Wincenty, 54. Strzelecki Stanisław, 55. Sumerowski Marian, 56. Szczepańczyk Władysław, 57. Sztrauch Zurech, 58. Szwajdler Franciszek, 59. Schwemm Robert, 60. Szulc Henryk, 61. dr Tartakower Leon, 62. Teubner Alfred, 63. dr Tomaszewicz Wincenty L., 64. Wiroński Beniamin, 65. Wasilewski Kazimierz, 66. Dr Więckowski Stanisław A., 67. Witaszewski Kazimierz, 68. Wyrzykowski Kazimierz, 69. Zajdel Leonard, 70. Zajdlowa Józefa, 71. Zygielbojm Szmul-Mordka.
- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Jurczak Wacław, 2. Wendtland Edmund.

- c) nieobecni nieusprawiedliwieni: 1. Grochowski Bolesław, 2. Kopczyński Stanisław, 3. Kempner Rafał.
- d) spóźnieni: 1. Czernik Antoni, 2. Dynek Stefan, 3. Eychner Rajzła, 4. Hartman Kazimierz, 5. Kruczkowski Bronisław, 6. Krzynówek Stanisław, 7. Napieralski Antoni, 8. Inż. Zerbe Emil.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Kwapiński Jan, 2. Wiceprezydent Walczak Adam, 3. Wiceprezydent Purlal Antoni, 4. Wiceprezydent Szewczyk Artur, 5. Ławnik Andrzejak Edward, 6. Ławnik Borucki Bronisław, 7. Ławnik Duszkievicz Mieczysław, 8. Ławnik Grzegorzak Leon, 9. Ławnik Malinowski Leon, 10. Ławnik Matula Władysław, 11. Ławnik Milman Szmul, 12. Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.

- b) spóźniony: Ławnik Miłaczewski Jan.

III. Urzędnicy miejscy:

1. Zast. Naczelnika Barczewski Jan, 2. Naczelnik inż. Brzozowski Julian, 3. Naczelnik Chwalbiński Leon, 4. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 5. Dyrektor inż. Gundlach Stanisław, 6. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 7. Naczelnik Kempner Stanisław, 8. Naczelnik Konopka Heliodor, 9. Kierownik mgr. Koenig Teofil, 10. Zast. Naczelnika Leśniczak Zygmunt, 11. Naczelnik inż. Przeździecki Stanisław, 12. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 13. Naczelnik Rosset Edward, 14. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 15. Naczelnik dr inż. Wilkoszewski Bogumił, 16. Naczelnik Wisławski Tadeusz, 17. Dyrektor inż. Wojewódzki Wacław, 18. Naczelnik Wysocki Adam, 19. Kierownik Wyszacki Henryk.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad:

1. Dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

I. Zagajenie.

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 15 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 83, nieobecnych 14, w tym 2 usprawiedliwionych. W trakcie posiedzenia przybywa 9 członków Rady, wymienionych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Następnie przewodniczący komunikuje, że na dzisiejszym posiedzeniu rozpatrywane będą sprawy:

1. Wybór 5 członków i 3 zastępców Komisji Rewizyjnej Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi, którą zreferuje p. M. Kalinowski, dyrektor Zarządu Miejskiego.
2. Dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

Wobec niezgłoszenia przez członków Rady zmian podany porządek obrad uznaje się za przyjęty.

II. W sprawie wyboru 5 członków i 3 zastępców Komisji Rewizyjnej Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi:

Po wysłuchaniu referatu p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, p. W. Stawiński w imieniu Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza jako kandydatów do Komisji pp. Grzelaka Antoniego, Napieralskiego Antoniego, Mermelsztajna Majera, Wasilewskiego Kazimierza i mgr. Janowskiego Franciszka — na członków oraz Kacprzaka Mieczysława, Mittelpunkta Mowszę-Lajba i Domeradzkiego Henryka — na zastępców członków, p. H. Szulc w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego — zgłasza kandydatury pp. Kotkowskiego Bolesława, Krzemińskiego Henryka, Turskiego Feliksa, Rytla Czesława i Otockiego Feliksa — na członków oraz Gutkowskiego Jana, Roszkowskiego Władysława i Dembowskiemu Jozefa — na zastępców członków, wreszcie p. S. Malinowski w imieniu Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego zgłasza kandydatury pp. Mazurowskiego Bronisława, Cyrańskiego Adama, Sochy Józefa, Kopciucha Aleksandra i Wadowskiego Mariana.

Na zapytanie p. F. Szwajdlera, w jaki sposób dokonany zostanie wybór członków Komisji, przewodniczący oświadcza, że wybrani zostaną kandydaci tej listy, która uzyska większość głosów członków Rady. Ponieważ p. F. Szwajdler powołuje się na odmienny przepis regulaminu obrad Rady Miejskiej i jej Komisji, przewodniczący wyjaśnia, iż regulamin przewiduje zasadę proporcjonalności wyłącznie przy wyborach komisji radzieckich, natomiast wybór przez Radę członków Komisji Rewizyjnej K.K.O. nie może być uznany za równoznaczny z wyborem komisji radzieckiej.

P. F. Szwajdler w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego składa oświadczenie, w którym protestuje przeciwko powoływaniu Komisji Rewizyjnej K.K.O. na zasadzie większościowej a nie proporcjonalnej, co, jego zdaniem, sprzeczne jest z obowiązującym regulaminem obrad Rady Miejskiej i jej Komisji. Identyczne oświadczenie składa p. S. Malinowski w imieniu Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego.

P. W. Stawiński składa oświadczenie, w którym wyjaśnia, że Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych do proponowanego składu Komisji Rewizyjnej K.K.O. włączyła nie tylko członków swej Frakcji, ale członka Frakcji O.Z.N. i przedstawiciela Elektrowni, która duże sumy lokuje w K.K.O. Wynika stąd, że reprezentowana przezeń Frakcja, mogąc korzystać z zasady większościowego systemu wyborów, z własnej inicjatywy rozszerzyła skład osobowy Komisji.

W wyniku przeprowadzonego głosowania lista kandydatów Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych uzyskuje 56 głosów, lista kandydatów Frakcji Radnych Obozu Narodowego — 19 głosów i lista kandydatów Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — 14 głosów.

W związku z tym powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 19.

Wobec zrzeczenia się mandatów przez członków Komisji Rewizyjnej Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi, powołanej postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 728/R z dnia 15 grudnia 1938 r., Rada Miejska, opierając się na § 24 Statutu Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi, postanawia powołać na czas od dnia 1 kwietnia do dnia 31 grudnia 1939 roku Komisję Rewizyjną Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi w następującym składzie:

- a) członkowie: 1. Grzelak Antoni, 2. Napieralski Antoni, 3. Mermelstajjn Majer, 4. Wasilewski Kazimierz, 5. Janowski Franciszek;
- b) zastępcy: 1. Kacprzak Mieczysław, 2. Mittelpunkt Mowsze Lejb, 3. Domeradski Henryk.

P. H. Szulc prosi Prezydenta o zawieszenie powziętej uchwały na podstawie art. 66 ust. (1) ustawy samorządowej.

Prezydent Miasta oświadcza, że odpowiedzi na powyższą prośbę udzieli na następnym posiedzeniu Rady.

III. Dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40:

Zgodnie z regulaminem obrad Rady Miejskiej nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 przystąpiono do drugiego szczegółowego czytania tegoż budżetu, uznając rozesłanie radnym egzemplarzy budżetu za pierwsze czytanie.

P. H. Szulc proponuje Radzie rozpatrzenie przede wszystkim sprawy subwencji i wnosi o skreślenie subwencji dla Pogotowia „Linax Hacedek“, a w razie pozostawienia jej — o przyznanie subwencji w kwocie złotych 20.000.— na dom parafialny przy kościele św. Krzyża i zł 2.500.— na Dom

Dziewcząt Polskiego Tow. Katolickiego Opieki nad Dziewczętami. Od decyzji w tej sprawie uzależnia stosunek Frakcji Radnych Obozu Narodowego do prac nad budżetem.

W zarządzonym — na żądanie p. H. Szulca — głosowaniu propozycja ta większością głosów zostaje odrzucona (19 głosów za, 63 — przeciw).

WYDATKI ZWYCZAJNE.

1. W sprawie Działu I.— Zarząd Ogólny —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. W. Kotowski, S. Malinowski, A. Belka, St. Goliński i W. Stawiński, wyjaśnień zaś udziela referent generalny preliminarza budżetu.

W czasie przemówienia p. W. Kotowskiego na sali powstaje wrzawa, a radni z Obozu Narodowego wstają ze swoich miejsc i wykrzykują pod adresem radnych P.P.S. i Żydów. Przewodniczącemu udaje się uspokoić radnych, przy czym p. B. Kowalski zostaje przywołany do porządku z zapisaniem do protokołu za niewłaściwe zachowanie się.

§ 1 — Wydatki osobowe — przyjęto w kwocie zł 4.402.356.—.

Wnioski Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

- a) obniżenia poz. a — Pobory członków zawodowych Zarządu Miejskiego — o zł 52.513,20 przez przyznanie Prezydentowi Miasta poborów w grupie V, a wiceprezydentom — w grupie VI uposażenia funkcjonariuszów państwowych,
- b) obniżenia poz. c — Pobory pracowników administracyjnych — o zł 191.876,16 przez skreślenie zryczałtowanych wynagrodzeń za pracę w godzinach nadliczbowych oraz ekwiwalentów urlopowych,
- c) obniżenia poz. e — Ubezpieczanie na rzecz Ubezpieczalni Społecznej — o zł 29.156.— w związku z zaproponowanym wyłączeniem pracowników miejskich z ubezpieczenia chorobowego w Ubezpieczalni Społecznej i zorganizowania własnej organizacji opieki lekarskiej nad pracownikami miejskimi i ich rodzinami,
- d) obniżenia poz. i — Emerytury dla pracowników — o zł 71.210,64 w związku z zaproponowanym skreśleniem emerytur, pobieranych przez pracowników Żydów, oraz przez te osoby, których tytuły do pobierania uposażeń emerytalnych nie mają podstawy prawnej (b. ławnicy Magistratu),

- e) podwyższenia poz. l — Zasiłki chorobowe i pośmiertne, zapomogi i godziny nadliczbowe — o zł 35.000.— w związku z propozycją wynagradzania pracowników za pracę w godzinach nadliczbowych według ustawowych stawek i rozszerzenia pomocy zasiłkowej dla pracowników, pobierających niższe uposażenia, a obarczonych rodzinami, w głosowaniu upadają.

Wnioski uzasadniają pp. A. Belka, M. Dembiński, A. Krężel, B. Kowalski i S. Malinowski, przeciwko wnioskowi wypowiada się p. J. Potkański, a wyjaśnień udzielają pp. Prezydent Miasta i dyrektor M. Kalinowski, zaznaczając, że Zarząd Miejski żadnych ekwiwalentów urlopowych nie wypłaca, natomiast do uzasadnienia pozycji wkradła się omyłka redakcyjna, bowiem zamiast wyrazów „ekwiwalent urlopowy“ winno być „wynagrodzenie za urlop“.

§ 2 — Wydatki rzeczowe — przyjęto w kwocie zł 734.640.—

Wnioski Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

- a) obniżenia poz. h — Telefony — o zł 15.395.— w związku z proponowanym ograniczeniem wydatków na telefony o 40%,
- b) obniżenia poz. ł — Środki lokomocji — o zł 52.000.— w związku z proponowanym ograniczeniem ilości samochodów miejskich i biletów tramwajowych,
- c) obniżenia poz. m E — Diety przedstawicieli miasta, zasiadających we władzach Spółek Akcyjnych „Łódzkie Towarzystwo Elektryczne“ i „Kolej Elektryczna Łódzka“ — o zł 1.975.— w związku z proponowanym obniżeniem diet do zł 25.— za każde posiedzenie,
- d) skreślenia poz. n — Wydatki reprezentacyjne,
- e) obniżenia poz. o C — Koszty ogłoszeń i obwieszczeń — o złotych 5.000.—, w głosowaniu upadają.

Wnioski uzasadniają pp. W. Kotowski, A. Krężel, L. Bednarczyk, i H. Szulc, przeciwko zaś uwzględnieniu wypowiada się p. J. Potkański, a wyjaśnień udziela Prezydent Miasta.

Cały Dział I — Zarząd Ogólny — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 5.136.996.—

O godz. 21 min. 35 przewodniczący zarządza przerwę, wznawiając obrady o godz. 21 min. 55.

2. W sprawie Działu II — Majątek komunalny.

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. ławnik L. Grzegorzak, M. Rakowski i J. Potkański.

Rozdział A — Domy czynszowe — przyjęto w kwocie zł 156.255.—.

§ 3 — Wydatki osobowe — przyjęto w kwocie zł 50.203.—.

§ 4 — Wydatki rzeczowe — przyjęto w kwocie zł 106.052.—.

Rozdział B — Targowiska i hale — przyjęto w kwocie zł 92.767.—.

§ 5 — Wydatki osobowe — przyjęto w kwocie zł 58.779.—.

§ 6 — Wydatki rzeczowe — przyjęto w kwocie zł 33.988.—.

Cały Dział II — Majątek komunalny — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 249.022.—.

3. W sprawie Działu IV — Spłata długów.

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. F. Szwajdler, ławnik E. Andrzejak, H. Szulc, K. Hartman i J. Potkański.

P. H. Szulc w czasie przemówienia stawia p. J. Potkańskiemu zarzut, że występując stale w obronie robotników, jednocześnie sam skrzywdził radnego St. Dynka, nie wypłacając mu należnych za pracę zł 20.—.

P. J. Potkański w związku z tym składa oświadczenie, zaprzeczając podanemu przez p. H. Szulca faktowi.

P. F. Szwajdler zwraca się do przewodniczącego o udzielenie głosu p. St. Dynkowi dla złożenia oświadczenia, o co następnie zwraca się sam p. St. Dynek. Przewodniczący komunikuje, że udzieli p. St. Dynkowi głosu po uprzednim złożeniu przezeń tego oświadczenia na piśmie. Na tym tle powstaje wśród radnych z Obozu Narodowego wrzawa, przy czym radni stukają krzesłami i wykrzykują, utrudniając obrady.

Po uspokojeniu sali przystąpiono do głosowania. Rozdział A — Amortyzacja pożyczek — przyjęto w kwocie zł 2.757.790.—.

§ 8 — Société de Traction et d'Electricité, Bruxelles — przyjęto w kwocie zł 1.008.000.—.

§ 9 — Banku Gospodarstwa Krajowego — przyjęto w kwocie złotych 442.352.—.

§ 10 — Zakładu Ubezpieczeń Społecznych — przyjęto w kwocie złotych 58.650.—.

- § 11 — Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych — przyjęto w kwocie zł 25.000.—.
- § 12 — Polskiego Banku Komunalnego — przyjęto w kwocie zł 12.259.—.
- § 14 — Towarzystwa Popierania Budowy Publicznych Szkół Powszechnych — przyjęto w kwocie zł 5.000.—.
- § 15 — Towarzystwa Kredytowego m. Łodzi — przyjęto w kwocie złotych 3.781.—.
- § 16 — Funduszu Pracy — przyjęto w kwocie zł 938.593.—.
- § 17 — Różne — przyjęto w kwocie zł 805.—.
- § 18 — Miejskie pożyczki obligacyjne — przyjęto w kwocie zł 263.350.—.
- Rozdział B — Oprocentowanie pożyczek — przyjęto w kwocie zł 2.773.229.—.
- § 19 — Société de Traction et d'Electricité, Bruxelles — przyjęto w kwocie zł 178.185.—.
- § 20 — Banku Gospodarstwa Krajowego — przyjęto w kwocie złotych 1.503.483.—.
- § 21 — Zakładu Ubezpieczeń Społecznych — przyjęto w kwocie zł 80.658.—.
- § 22 — Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych — przyjęto w kwocie zł 5.740.—.
- § 23 — Polskiego Banku Komunalnego — przyjęto w kwocie zł 56.137.—.
- § 24 — Komunalnego Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego — przyjęto w kwocie zł 20.000.—.
- § 25 — Funduszu Pracy — przyjęto w kwocie zł 416.307.—.
- § 26 — Komunalnej Kasy Oszczędności miasta Łodzi — przyjęto w kwocie zł 54.263.—.
- § 27 — Towarzystwa Kredytowego miasta Łodzi — przyjęto w kwocie zł 15.679.—.
- § 28 — Różne — przyjęto w kwocie zł 48.084.—.
- § 29 — Miejskie pożyczki obligacyjne — przyjęto w kwocie zł 394.693.—.
- Rozdział C i § 30 — Inne wydatki — przyjęto w kwocie zł 200.000.—. Cały dział IV — Spłata długów — przyjęto w związku z tym w kwocie złotych 5.731.019.—.

P. St. Dynek składa oświadczenie w sprawie osobistej.

4. W sprawie Działu V — Drogi i place publiczne —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. H. Szulc, ławnik L. Grzegorzak i A. Karpik.

Rozdział A i § 31 — Wydatki na drogi i mosty państwowe — Na utrzymanie dróg państwowych — przyjęto w kwocie zł 39.974.—.

Rozdział B — Wydatki na drogi i mosty samorządowe — przyjęto w kwocie zł 1.755.484.—.

§ 32 — Wydatki na administrację dróg samorządowych — przyjęto w kwocie zł 271.026.—.

§ 33 — Wydatki na utrzymanie dróg wojewódzkich — przyjęto w kwocie zł 66.440.—.

§ 34 — Wydatki na utrzymanie dróg powiatowych — przyjęto w kwocie zł 11.476.—.

§ 35 — Wydatki na utrzymanie dróg gminnych (ulice miejskie) — przyjęto w kwocie zł 1.085.844.—.

Wniosek p. B. Kowalskiego w sprawie podwyższenia § 35 o złotych 300.000.— w głosowaniu upada.

§ 36 — Wydatki na oczyszczanie dróg i placów miejskich — przyjęto w kwocie zł 320.698.—.

Cały Dział V — Drogi i place publiczne — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 1.795.458.—.

5. W sprawie Działu V-a — Pomiary i plany rozbudowy miasta —

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

§ 37 — Dokonywanie pomiarów — przyjęto w kwocie zł 129.116.—.

§ 38 — Sporządzanie planów zabudowy miasta — przyjęto w kwocie złotych 222.669.—.

§ 39 — Subwencja dla Biura Regionalnego Planu Zabudowania Okręgu Łódzkiego — przyjęto w kwocie zł 36.587.—.

Cały Dział V-a — Pomiary i plany rozbudowy miasta — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 388.372.—.

6. W sprawie Działu VI — Oświata —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. F. Szwajdler, Sz. Nutkiewicz, W. Stawiński, M. Dembiński, ławnik B. Borucki i inż. E. Zerbe.

W związku z przemówieniem p. W. Stawińskiego, który zarzucił p. F. Szwajdlerowi procesowanie się z klasztorem OO. Benedyktynów, p. F.

Szwajdler składa oświadczenie, wyjaśniając, iż spór z klasztorem ma charakter cywilno-procesowy na tle ustalenia praw do majątku, a to przecież nikomu nie uwłacza.

Prezydent Miasta składa oświadczenie, w którym porusza problem budowy gmachów szkół powszechnych i budowy gmachu Akademii Lekarskiej w Łodzi. Zarząd Miejski będzie usilnie dążył do zdobycia odpowiednich środków na akcję budowy gmachów szkolnych, doceniając w pełni istniejące w tym kierunku braki. Jeśli chodzi o Akademię Lekarską, to sprawa przyjscia przez Zarząd Miejski Komitetowi Budowy z pomocą finansową znajduje się w stanie rozważań.

Wobec spóźnionej pory przewodniczący o godz. 0,10 odracza obrady do godz. 19 dnia 30 marca 1939 roku.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Galiński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Przewodniczący

(—) *Jan Kwapiński*

Prezydent Miasta

P R O T O K Ó Ł
7 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ.

Łódź, dnia 30 marca 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 91.

I. Członkowie Rady:

- a) obecni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Bednarczyk Leon, 3. Belka Antoni, 4. Brauer Kurt, 5. Brzeziński Benedykt, 6. Bukowski Piotr, 7. Ciechański Stanisław, 8. Czernik Antoni, 9. Cyrański Adam, 10. Chmieliński Marian, 11. Dembiński Marian, 12. Domeradzki Henryk, 13. Eychner Rajzla, 14. Furmanek Bolesław, 15. Głowacki Lucjan, 16. Goliński Stanisław, 17. Grzelak Antoni, 18. Holenderski Lew, 19. Kędzierski Władysław, 20. Kopczyński Stanisław, 21. Kacprzak Stanisław, 22. Karpik Andrzej, 23. Klinkiewicz Bronisław, 24. Kotowski Witold, 25. Kowalski Bronisław, 26. Dr Krausz Juliusz, 27. Krężel Antoni, 28. Krzynówek Stanisław, 29. Kukulski Julian, 30. Kuźniak Stefan, 31. Lewin Izaak, 32. Lipszyc Bencjan, 33. Malinowski Seweryn, 34. Mendasik Zygmunt, 35. Mazurowski Bronisław, 36. Mermelsztajn Majer, 37. Miliński Andrzej, 38. Morgentaler Icek-Josek, 39. Napieralski Antoni, 40. Neurode Bruno, 41. Nutkiewicz Szlama, 42. Ortel Władysław, 43. Pachala Jan, 44. Pietrzak Stanisław, 45. Potkański Józef, 46. Poznański Chaim-Lajb, 47. Ratajczyk Stanisław, 48. Rosenberg Szymon L., 49. Skrzydlewski Ludwik, 50. Sobczak Kazimierz, 51. Strzelecki Stanisław, 52. Sumrowski Marian, 53. Szczepańczyk Władysław, 54. Sztrauch Zurech, 55. Szwajdler Franciszek, 56. Schwemm Robert, 57. Szulc Henryk, 58. Teubner Alfred, 59. Dr Tomaszewicz Wincenty L., 60. Wirowski Benjamin, 61. Wasilewski Kazimierz, 62. Dr Więckowski Stanisław A., 63. Witaszewski Kazimierz, 64. Wyrzykowski Kazimierz, 65. Zajdel Leonard, 66. Zajdlowa Józefa.
- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Jurczak Waclaw, 2. Kempner Rafał, 3. Dr Tartakower Leon, 4. Wendtland Edmund.
- c) nieobecni nieusprawiedliwieni: 1. Ks. Kan. Rajchert Roman, 2. Sobociński Antoni.

- d) spóźnieni: 1. Dynek Stefan, 2. Grochowski Bolesław, 3. Handelman Sura-Chana, 4. Hartman Kazimierz, 5. Kruczkowski Bronisław, 6. Liberman Fiszel, 7. Majzner Herszlik, 8. Rakowski Michał, 9. Dr Rostkowski Czesław, 10. Stawiński Wincenty, 11. Inż. Zerbe Emil, 12. Zygielbojm Szmul-Mordka.

P. B. Grochowski usprawiedliwia nieobecność swą na posiedzeniu Rady w dniu 29 marca 1939 roku.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Kwapiński Jan, 2. Wiceprezydent Walczak Adam, 3. Wiceprezydent Purlal Antoni, 4. Wiceprezydent Szewczyk Artur, 5. Ławnik Borucki Bronisław, 6. Ławnik Duszkiewicz Mieczysław, 7. Ławnik Grzegorzak Leon, 8. Ławnik Malinowski Leon, 9. Ławnik Matula Władysław, 10. Ławnik Miłaczewski Jan, 11) Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.
- b) spóźnieni: 1. Ławnik Andrzejak Edward, 2. Ławnik Milman Szmul.

III. Urzędnicy miejscy:

1. Naczelnik inż. Brzozowski Julian, 2. Naczelnik Chwalbiński Leon,
3. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 4. Dyrektor Gundlach Stanisław inż., 5. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 6. Naczelnik Kempner Stanisław, 7. Naczelnik Konopka Heliodor, 8. Kierownik mgr. Koenig Teofil, 9. Zast. Naczelnika Leśniczak Zygmunt, 10. Zast. Naczelnika dr Misjon Bolesław, 11. Naczelnik inż. Przeździecki Stanisław, 12. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 13. Naczelnik Rogowicz Stefan, 14. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 15. Kontroler inż. Sławiński Stefan, 16. Naczelnik dr inż. B. Wilkoszewski, 17. Naczelnik Wisławski Tadeusz, 18. Dyrektor inż. Wojewódzki Wacław, 19. Naczelnik Wysocki Adam, 20. Zast. Naczelnika Wyszynacki Henryk.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad:

1. Dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

I. Zagajenie.

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 20 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 77, nieobec-

nych 20, w tym usprawiedliwionych 4. W trakcie posiedzenia przybywa 14 członków Rady, wymienionych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Następnie przewodniczący komunikuje, że na porządku dzisiejszego posiedzenia są dalsze obrady nad budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40.

II. W sprawie budżetu Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 — II czytanie:

Przed przystąpieniem do obrad nad budżetem p. F. Szwajdler składa oświadczenie, w którym deklaruje rzeczowe ustosunkowanie się jego frakcji do dalszych prac nad budżetem i prosi radnych o nieporuszanie w dyskusji spraw natury osobistej, gdyż to obniża poziom obrad.

Przewodniczący, przyjmując oświadczenie to do wiadomości, zwraca się jednocześnie do radnych z prośbą o unikanie poruszania w dyskusji spraw osobistych.

1. W sprawie Działu VI — Oświata —

Wobec zakończenia debaty szczegółowej przystąpiono do głosowania.
Rozdział A — Szkolnictwo powszechne — przyjęto w kwocie zł 2.894.267.—.

§ 40 — Szkoły powszechne — przyjęto w kwocie zł 2.711.159.—.

§ 41 — Pracownia Psychologiczna — przyjęto w kwocie zł 29.224.—.

§ 42 — Higiena szkolna — przyjęto w kwocie zł 153.884.—.

§ 43 — Subsydia — skreślono.

Rozdział B — Przedszkola — przyjęto w kwocie zł 169.078.—.

§ 44 — Utrzymanie ochron miejskich — przyjęto w kwocie zł 137.878.—.

§ 45 — Subsydia dla ochron społecznych — przyjęto w kwocie zł 31.200.—.

Rozdział C — Szkolnictwo średnie i wyższe — przyjęto w kwocie zł 307.716.

§ 46 — Gimnazjum im. Józefa Piłsudskiego — przyjęto w kwocie złotych 173.316.—.

§ 47 — Subsydia dla szkół średnich i wyższych — przyjęto w kwocie złotych 100.000.—, skreślając poz. a — Gimnazjum P.O.W. i poz. c — Towarzystwo Oświatowo-Wychowawcze „Zespołem w Przyszłość“.

§ 48 — Stypendia dla słuchaczy szkół wyższych — przyjęto w kwocie złotych 34.400.—.

Wnioski Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

- a) podwyższenia poborów służby szkolnej o symboliczną złotówkę,
- b) reorganizacji Pracowni Psychologicznej pod odpowiedzialnym i fachowym kierownictwem,
- c) usunięcia z Gimnazjum im. J. Piłsudskiego uczniów narodowości żydowskiej,
- d) skreślenia subwencji dla Wolnej Wszechnicy Polskiej i przeznaczenia tej kwoty na stypendia dla słuchaczy wyższych zakładów naukowych w Polsce narodowości polskiej ze środowiska robotniczego — w głosowaniu upadają.

Wnioski uzasadniają pp. H. Szulc, M. Dembiński i F. Szwajdler, a wyjaśnienie udziela Prezydent Miasta.

Cały Dział VI — Oświata — przyjęto w związku z tym w kwocie złotych 3.371.061.—.

2. W sprawie Działu VII — Kultura i Sztuka —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. L. Grzegorzak, Wiceprezydent A. Purlal, F. Szwajdler, naczelnik dr inż. B. Wilkoszewski i Prezydent Miasta.

Rozdział A — Utrzymanie bibliotek — przyjęto w kwocie zł 180.164.—.

§ 49 — Biblioteka Publiczna — przyjęto w kwocie zł 70.101.—.

§ 50 — Czytelnie pism i wypożyczalnie książek dla dorosłych — przyjęto w kwocie zł 45.683.—.

§ 51 — 6 Wypożyczalni książek dla dzieci i młodzieży — przyjęto w kwocie zł 64.380.—.

Rozdział B i § 52 — Wieczorowe kursy dokształcające, społeczne i świetlice — przyjęto w kwocie zł 130.436.—.

Rozdział C — Muzea i galerie obrazów — przyjęto w kwocie zł 153.243.—.

§ 53 — Muzeum Przyrodniczo-Pedagogiczne — przyjęto w kwocie zł 27.950.—.

§ 54 — Muzeum Etnograficzne — przyjęto w kwocie zł 46.213.—.

§ 55 — Muzeum Historii i Sztuki im. J. i K. Bartoszewiczów — przyjęto w kwocie zł 34.988.—.

§ 56 — Muzeum - Siedziba Marszałka i Wodza Narodu Józefa Piłsudskiego w Łodzi — przyjęto w kwocie zł 30.324.—.

§ 57 — Galeria obrazów — przyjęto w kwocie zł 13.768.—.

Rozdział D — Utrzymanie teatrów miejskich — przyjęto w kwocie złotych 317.508.—.

§ 58 — Utrzymanie Teatru.— przyjęto w kwocie zł 77.508.—.

§ 59 — Subsydia dla teatrów — przyjęto w kwocie zł 240.000.—.

Rozdział E i § 60 — Szerzenie kultury — przyjęto w kwocie zł 8.640.—, skreślając: poz. a — Nagroda m. Łodzi —, poz. b — Na popieranie kultury muzycznej —, poz. c — Organizacja przedstawień teatralnych —, poz. d — Na popieranie szkół rysunku i malarstwa — i poz. g — Nagroda za najlepszą pracę o Pierwszym Marszałku Polski Józefie Piłsudskim —, obniżając jednocześnie poz. e — Zapomogi dla osób, zasłużonych na polu kultury i sztuki — do zł 1.800.—.

§ 61 — Subsydia — skreślono.

Wnioski Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

a) podwyższenia § 50 poz. k — Prenumerata pism i zakup książek — o zł 5.000.—,

b) obniżenia § 59 — Subsydia dla teatrów — do symbolicznej złotówki,

c) skreślenia § 60 poz. e — Zapomogi dla osób, zasłużonych na polu kultury i sztuki — w głosowaniu upadają.

Wnioski te uzasadniają pp. M. Dembiński, F. Sz wajdler i H. Szulc.

Cały Dział VII — Kultura i Sztuka — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 789.991.—.

3. W sprawie Działu VIII — Zdrowie Publiczne —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. M. Dembiński, B. Grochowski, naczelnik St. Kempner, dr St. Więkowski i wiceprezydent A. Purtał.

Rozdział A — Zapobieganie chorobom — przyjęto w kwocie zł 1.970.072.—

§ 62 — Walka z chorobami zakaźnymi — przyjęto w kwocie zł 9.714.—.

§ 63 — Izba Odkażająca — przyjęto w kwocie zł 50.681.—.

§ 64 — Przychodnie Przeciwgruźlicze — przyjęto w kwocie zł 127.186.—.

§ 65 — Zaopatrzenie ludności w wodę — przyjęto w kwocie zł 18.448.—.

§ 66 — Dozory Sanitarne — przyjęto w kwocie zł 72.652.—.

§ 67 — Prosektorium Miejskie — przyjęto w kwocie zł 16.577.—.

§ 68 — Pracownia Bakteriologiczna i Sekcja Epidemiologiczna — przyjęto w kwocie zł 51.628.—.

§ 69 — I Zakład Kąpielowy — przyjęto w kwocie zł 89.997.—.

- § 70 — II Zakład Kąpielowy — przyjęto w kwocie zł 84.619.—.
- § 71 — Referat Wychowania Fizycznego — przyjęto w kwocie zł 40.000.—.
- § 72 — Miejskie Schronisko Turystyczne — przyjęto w kwocie zł 17.000.—.
- § 73 — Subsydia — przyjęto w kwocie zł 163.000.—.
- § 74 — Parki i skwery — przyjęto w kwocie zł 1.023.997.—.
- § 75 — I Ośrodek Zdrowia — przyjęto w kwocie zł 100.256.—.
- § 76 — Punkt lekarski — przyjęto w kwocie zł 15.645.—.
- § 77 — II Ośrodek Zdrowia — przyjęto w kwocie zł 59.906.—.
- § 78 — III Ośrodek Zdrowia — przyjęto w kwocie zł 16.356.—.
- § 79 — Różne wydatki na higienę — przyjęto w kwocie zł 12.410.—.

III. W sprawie budżetu szpitali Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:

Przyjęto w wydatkach i dochodach:

- a) Budżet Publicznego Szpitala Miejskiego pod wezwaniem św. Teresy — w kwocie zł 195.215.—.
- b) Budżet Publicznego Szpitala Powszechnego w Radogoszczu — w kwocie zł 724.000.—.
- c) Budżet Publicznego Szpitala Miejskiego pod wezwaniem św. Józefa — w kwocie zł 421.400.—.
- d) Budżet Publicznego Szpitala Miejskiego pod wezwaniem św. Antoniego — w kwocie zł 279.116.—.
- e) Budżet Publicznego Szpitala Miejskiego Marii-Magdaleny — w kwocie zł 126.700.—.
- f) Budżet Sanatorium Miejskiego dla Lekko-Gruźliczych w Chojnach — w kwocie zł 171.100.—.
- g) Budżet Sanatorium Miejskiego dla dzieci Piersiowo-Chorych w Łągiwnikach — w kwocie zł 98.388.—.
- h) Budżet Prewentorium Miejskiego dla Dzieci Gruźliczych w Łągiwnikach — w kwocie zł 26.700.—.

Ogółem budżet szpitali Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w wydatkach i dochodach w kwocie zł 2.042.619.—.

Rozdział B — Lecznictwo — przyjęto w kwocie zł 3.300.638.—.

- § 80 — Opłaty za leczenie własnych chorych — przyjęto w kwocie złotych 1.497.411.—.

- § 81 — Dopłata do utrzymania szpitali miejskich — przyjęto w kwocie zł 22.955.—.
- § 82 — Ambulatoria ogólne — przyjęto w kwocie zł 169.568.—.
- § 83 — Pomoc dla położnic w zakładach położniczych — przyjęto w kwocie zł 108.135.—.
- § 84 84 — Koszty kuracyjne za chorych w szpitalach obcych — przyjęto w kwocie zł 351.838.—.
- § 85 — Leczenie umysłowo-chorych — przyjęto w kwocie zł 745.176.—.
- § 86 — Stacja opieki nad umysłowo-chorymi — przyjęto w kwocie złotych 118.360.—.
- § 87 — Stacja opieki lekarskiej — przyjęto w kwocie zł 112.757.—.
- § 88 — Pogotowie Ratunkowe i przewóz chorych — przyjęto w kwocie zł 174.438.—.
- § 89 — Subsydia — skreślono.

Wniosek Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie skreślenia poz. b § 84 — Koszty kuracyjne za chorych w szpitalu im. małż. Poznańskich — w kwocie zł 93.879.— w głosowaniu upada.

Wniosek ten uzasadnia p. A. Krężel, a przeciwko uwzględnieniu wniosku wypowiada się Prezydent Miasta, wyjaśniając, że Gmina obowiązana jest pokrywać koszty leczenia ubogich Żydów, pragnących leczyć się w szpitalu im. małż. Poznańskich, nie posiada bowiem własnego szpitala dla leczenia chorych Żydów. Ponadto powołuje się na oświadczenie, złożone przez Zarząd Miejski w tej sprawie na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej.

Równocześnie Prezydent Miasta komunikuje, iż Zarząd Pogotowia „Linas Hacedek“ zawiadomił o zrzeczeniu się przyznanej subwencji w kwocie zł 2.500.—, wobec czego Zarząd Miejski proponuje poz. c § 89 skreślić.

Cały Dział VIII — Zdrowie Publiczne — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 5.270.710.—.

O godz. 21 min. 35 przewodniczący zarządza przerwę, wznawiając obrady o godz. 21 min. 55.

4. W sprawie Działu IX — Opieka Społeczna —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. ławnik L. Grzegorzak, F. Szwajdler, dr St. Więckowski, A. Belka i Prezydent Miasta,

W sprawie budżetu Zakładów Opiekuńczych Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:

Przyjęto w wydatkach i dochodach:

- a) Budżet I Miejskiego Domu Wychowawczego dla Niemowląt — w kwocie zł 163.761.—.
- b) Budżet II Miejskiego Domu Wychowawczego dla dzieci w wieku przedszkolnym — w kwocie zł 126.889.—.
- c) Budżet III Miejskiego Domu Wychowawczego dla dziewcząt w wieku szkolnym — w kwocie zł 109.336.—.
- d) Budżet IV Miejskiego Domu Wychowawczego — Pogotowie Opiekuńcze dla dzieci — w kwocie zł 82.313.—.
- e) Budżet V Miejskiego Domu Wychowawczego im. Stefana Żeromskiego dla chłopców w wieku szkolnym — w kwocie zł 153.624.—.
- f) Budżet Miejskiego Domu Starców i Kalek Chrześcijan — w kwocie zł 194.312.—.
- g) Budżet Miejskiego Domu dla chronicznie chorych — w kwocie złotych 94.733.—.
- h) Budżet Miejskiego Domu dla Bezdomnej Matki — w kwocie złotych 32.267.—.

Ogółem budżet Zakładów Opiekuńczych Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w wydatkach i dochodach w kwocie zł 957.235.—.

Rozdział A — Opieka nad dziećmi, młodzieżą i macierzyństwem — przyjęto w kwocie zł 2.199.025.—.

§ 90 — Dopłata do utrzymania zakładów opiekuńczych — przyjęto w kwocie zł 548.928.—.

§ 91 — Koszty utrzymania dzieci w innych zakładach — przyjęto w kwocie zł 367.044.—.

§ 92 — Opieka nad dziećmi, oddanymi na wychowanie do rodzin zastępczych — przyjęto w kwocie zł 471.082.—, z tym, że poz. g nadaje się tytuł — Koszty prowadzenia świetlic —.

§ 93 — Dokarmianie dzieci — przyjęto w kwocie zł 159.300.—.

§ 94 — Odzież dla najbiedniejszych dzieci — przyjęto w kwocie zł 24.375.—.

§ 95 — Zapomogi dla matek obarczonych dziećmi — przyjęto w kwocie zł 504.000.—.

§ 96 — Kolonie lecznicze i półkolonie dla dzieci — przyjęto w kwocie zł 124.296.—.

§ 97 — Subsydia — skreślono.

Rozdział B — Opieka nad dorosłymi — przyjęto w kwocie zł 1.095.573.—.

§ 98 — Dopłata do utrzymania zakładów opiekuńczych — przyjęto w kwocie zł 356.041.—.

§ 99 — Utrzymanie starców — przyjęto w kwocie zł 504.480.—.

§ 100 — Udział Zarządu Miejskiego w walce z żebractwem — przyjęto w kwocie zł 72.054.—.

§ 101 — Domy Noclegowe — przyjęto w kwocie zł 29.000.—.

§ 102 — Doraźna pomoc dla biednych — przyjęto w kwocie zł 60.930.—.

§ 103 — Oddział Porad Prawnych — przyjęto w kwocie zł 54.795.—.

§ 104 — Opiekunowie społeczni — przyjęto w kwocie zł 14.740.—.

§ 105 — Podkomisja kwalifikacyjna — przyjęto w kwocie zł 3.533.—.

§ 106 — Subsydia — skreślono.

Rozdział C i § 107 — Pośrednictwo pracy i pomoc dla bezrobotnych — Walka z bezrobociem — przyjęto w kwocie zł 103.995.—.

Wniosek Frakcji Radnych Obozu Narodowego, zreferowany przez p. A. Belkę, w sprawie przyznania subwencji w kwocie zł 2.500.— dla Polskiego Towarzystwa Katolickiego Opieki nad Dziewczętami — w głosowaniu upada.

Prezydent Miasta oświadcza, iż Zarząd Miejski, tak, jak to już zakomunikował na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej w dniu 21 marca 1939 roku, zwróci specjalną uwagę na opiekę społeczną, przeznaczając na ten cel wszelkie wolne fundusze po uzyskaniu oszczędności w budżecie, i że te oszczędności nie mogą być dokonywane mechanicznie.

Cały Dział IX — Opieka Społeczna — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 3.398.591.—.

5. W sprawie Działu X — Popieranie Rolnictwa —

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. W. Kątowski, B. Grochowski, dr St. Więckowski i W. Ortel.

P. B. Grochowski zostaje przez przewodniczącego przywołany do porządku z zapisaniem do protokołu za użycie niewłaściwych zwrotów pod adresem radnych Żydów.

Rozdział B — Służba weterynaryjna — przyjęto w kwocie zł 289.472.—.

§ 108 — Wydatki osobowe — przyjęto w kwocie zł 241.494.—.

§ 109 — Wydatki rzeczowe — przyjęto w kwocie zł 47.978.—.

Rozdział C — Tania Jatka — przyjęto w kwocie zł 195.350.—.

§ 110 — Wydatki osobowe — przyjęto w kwocie zł 31.780.—.

§ 111 — Wydatki rzeczowe — przyjęto w kwocie zł 163.570.—.

Cały dział X — Popieranie Rolnictwa — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 484.822.—.

6. W sprawie Działu XI — Popieranie przemysłu i handlu —

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

Rozdział A — Szkolnictwo zawodowe — przyjęto w kwocie zł 487.742.—.

§ 112 — Miejskie Gimnazjum Kupieckie — przyjęto w kwocie zł 160.165.—.

§ 113 — Szkoły kształcące zawodowe i centralne świetlice — przyjęto w kwocie zł 327.577.—.

§ 114 — Subsydia — skreślono.

Rozdział B i § 115 — Nadzór nad korporacjami rzemieślniczymi — przyjęto w kwocie zł 480.—.

Wniosek Frakcji Radnych Obozu Narodowego, zreferowany przez p. M. Dembińskiego w sprawie rozszerzenia zakresu szkolnictwa zawodowego do granic istotnie narastających potrzeb — w głosowaniu upada.

Cały Dział XI — Popieranie przemysłu i handlu — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 488.222.—.

7. W sprawie Działu XII — Bezpieczeństwo publiczne —

W debacie szczegółowej głos zabiera p. B. Grochowski, wyjaśnien zaś udziela p. inż. J. Rybołowicz, naczelnik Wydziału Technicznego.

§ 116 — Oddział Nadzoru Budowlanego — przyjęto w kwocie zł 315.840.—.

§ 117 — Telefony dla Policji Państwowej — przyjęto w kwocie zł 20.937.—.

§ 118 — Wydział Przemysłowy — przyjęto w kwocie zł 151.668.—.

§ 119 — Oświetlenie ulic i placów — przyjęto w kwocie zł 974.632.—.

§ 120 — Subsydium dla Łódzkiej Straży Pożarnej — przyjęto w kwocie zł 300.000.—.

Cały Dział XII — Bezpieczeństwo Publiczne — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 1.763.077.—.

7. W sprawie Działu XIII — Różne —

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

§ 121 — Składki i inne świadczenia — przyjęto w kwocie zł 357.375.—.

§ 122 — Subsydia — przyjęto w kwocie zł 5.000.—, skreślając: poz. b — Y.M.C.A., poz. c — Komitet Budowy Domu im. Marszałka Piłsudskiego, poz. d — OO. Bonifratrom na budowę szpitala w Chojnach poz. e — Związkom b. Wojskowych, zrzeszonych w Federacji Grodzkiej P.Z.O.O. w Łodzi, poz. f — Koło Młodzieży Spółdzielczej, poz. h — Komitet Dnia Konia — i poz. i — Tow. Opieki nad Zwierzętami.

§ 123 — Zwroty — przyjęto w kwocie zł 46.900.—.

§ 124 — Na fundusze specjalne — przyjęto w kwocie zł 398.592.—.

§ 125 — Na obronę powietrzną i przeciwigazową Państwa — przyjęto w kwocie zł 405.500.—, w związku z podwyższeniem — na wniosek Zarządu Miejskiego — poz b — Subsydium dla Obwodu Miejskiego L.O.P.P. — o zł 2.500.—.

Wnicski Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

- a) wstawienia do § 125 nowej pozycji — Subsydium na budowę domu parafialnego przy kościele św. Krzyża — zł 20.000.—, zreferowany przez p. M. Dembińskiego,
- b) wstawienia nowej pozycji — Jednorazowa danina na Fundusz Obrony Narodowej — zł 500.000.—, zreferowany przez p. H. Szulca, przeciwko któremu wypowiadają się pp. S. Malinowski i Prezydent Miasta — w głosowaniu upadają.

Jednocześnie Rada wyraża zgodę na propozycję Prezydenta Miasta w sprawie odesłania wniosku w przedmiocie daniny w kwocie złotych 500.000.— Zarządowi Miejskiemu do szczegółowego rozpatrzenia.

8. W sprawie budżetu Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40:

W debacie szczegółowej głos zabierają pp. H. Szulc, F. Szwajdler i A. Czernik, wyjaśnień zaś udzielają pp. wiceprezydent A. Purlal, inż. W. Wojewódzki, dyrektor przedsiębiorstwa miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“, inż. J. Rybołowicz, naczelnik Wydziału Technicznego i inż. St. Gundlach, dyrektor Gazowni Miejskiej.

Przyjęto:

1. w wydatkach i dochodach zwyczajnych:
 - a) Miejski Dom Pracy — w kwocie zł 302.348.—.
 - b) Miejska Apteka Szpitalna — w kwocie zł 238.797.—.
 - c) Warsztaty Mechaniczne — w kwocie zł 406.302.—.
 - d) Betoniarnia Oddziału Drogowego — w kwocie zł 609.724.—.
 - e) Osiedle Miejskie im. Montwiłła-Mireckiego — w kwocie zł 556.687.—.
 - f) Tabor Miejski — w kwocie zł 267.627.—.
 - g) Majątek Rszew — w kwocie zł 147.475.—.
 - h) Gazownia Miejska — w kwocie zł 3.050.582.—;
2. Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi:
 - a) w wydatkach i dochodach zwyczajnych — w kwocie zł 2.004.357.—.
 - b) w wydatkach i dochodach nadzwyczajnych — w kwocie zł 5.543.752.—.

Ogółem budżet Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto: w wydatkach i dochodach zwyczajnych — w kwocie zł 7.583.899.— w wydatkach i dochodach nadzwyczajnych — w kwocie zł 5.543.752.—.

Wnioski Frakcji Radnych Obozu Narodowego, zreferowane przez p. H. Szulca, w sprawie:

- a) zlikwidowania Warsztatów Mechanicznych,
- b) sprzedaży majątku Rszew, a do czasu sprzedaży — oddania go w dzierżawę, w głosowaniu upadają.

9. W sprawie Działu III — Przedsiębiorstwa Komunalne —

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

Cały Dział III i § 7 — Przedsiębiorstwa Komunalne — Pokrycie niedoborów budżetowych — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 195.622.—.

W związku z powyższym wydatki zwyczajne Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w kwocie zł 30.476.330.—.

Wydatki nadzwyczajne.

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

1. Dział I i § 1 — Administracja ogólna — przyjęto w kwocie zł 555.585.—.
2. Dział II i § 2 — Majątek komunalny — przyjęto w kwocie zł 1.044.662.—.

3. Dział III i § 3 — Przedsiębiorstwa komunalne — przyjęto w kwocie zł 5.729.552.—.
4. Dział IV i § 4 — Spłata długów — przyjęto w kwocie zł 850.000.—.
5. Dział V i § 5 — Drogi i place publiczne — przyjęto w kwocie złotych 3.562.800.—.
6. Dział V-a i § 6 — Pomiary i plany rozbudowy miasta — przyjęto w kwocie zł 650.000.—.
7. Dział VI i § 7 — Oświata — przyjęto w kwocie zł 237.750.—.
8. Dział VIII i § 8 — Zdrowie publiczne — przyjęto w kwocie złotych 1.040.503.—.
9. Dział IX i § 9 — Opieka społeczna — przyjęto w kwocie zł 53.800.—.
10. Dział XII i § 10 — Bezpieczeństwo publiczne — przyjęto w kwocie zł 50.000.—.
11. Dział XIV i § 11 — Pokrycie niedoborów z lat ubiegłych — przyjęto w kwocie zł 200.000.—.

W związku z powyższym wydatki nadzwyczajne Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w kwocie zł 13.974.652.—.

Dochody zwyczajne.

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

1. W sprawie Działu I — Majątek komunalny —

- § 1 — Dochód z budynków — przyjęto w kwocie zł 237.509.—.
- § 2 — Eksploatacja placów, gruntów, lasów i stawów rybnych — przyjęto w kwocie zł 46.473.—.
- § 3 — Dochód z kapitałów własnych — przyjęto w kwocie zł 10.000.—.

Cały Dział I — Majątek komunalny — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 293.982.—.

2. W sprawie Działu II — Przedsiębiorstwa komunalne —

- § 4 — Dochód z przedsiębiorstw własnych — przyjęto w kwocie złotych 216.567.—.
- § 5 — Dochód z przedsiębiorstw koncesjonowanych — przyjęto w kwocie zł 3.109.683.—.

Cały Dział II — Przedsiębiorstwa komunalne — przyjęto w związku z tym kwocie zł 3.389.019.—.

3. W sprawie Działu III — Subwencje i dotacje —

§ 6 i cały Dział III — Subwencje i dotacje — przyjęto w kwocie złotych 493.705.—.

4. W sprawie Działu IV — Zwroty —

§ 7 — Zwroty od Państwa i związków komunalnych — przyjęto w kwocie zł 3.—.

§ 8 — Zwroty od pracowników — przyjęto w kwocie zł 26.477.—.

§ 9 — Zwroty inne — przyjęto w kwocie zł 2.984.473.—.

Cały Dział IV — Zwroty — przyjęto w związku z tym w kwocie złotych 3.010.953.—.

5. W sprawie Działu V — Opłaty administracyjne —

§ 10 — cały Dział V — Opłaty administracyjne — przyjęto w kwocie zł 678.172.—.

6. W sprawie Działu VI — Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów dobra publicznego —

§ 11 — Opłaty placowe — przyjęto w kwocie zł 130.001.—.

§ 12 — Opłaty dla Wydziału Zdrowia Publicznego — przyjęto w kwocie zł 229.629.—.

§ 13 — Opłaty dla Wydziału Oświaty i Kultury — przyjęto w kwocie zł 43.900.—.

§ 14 — Opłaty dla Wydziału Opieki Społecznej — przyjęto w kwocie zł 150.—.

§ 15 — Różne opłaty — przyjęto w kwocie zł 203.101.—.

Cały Dział VI — Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów dobra publicznego — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 615.781.—.

7. W sprawie Działu VIII — Udział w podatkach państwowych —

§ 17 i cały Dział VIII — Udział w podatkach państwowych — przyjęto w kwocie zł 12.580.000.—.

8. W sprawie Działu IX — Dodatki do podatków państwowych —

§ 18 i cały Dział IX — Dodatki do podatków państwowych — przyjęto w kwocie zł 6.395.500.—.

9. W sprawie Działu X — Podatki samoistne —

§ 19 i cały Dział X — Podatki samoistne — przyjęto w kwocie złotych 3.140.000.—.

10. W sprawie Działu XI — Różne wpływy —

§ 20 — Nieprzewidziane — przyjęto w kwocie zł 1.—.

§ 21 — Kary — przyjęto w kwocie zł 110.002.—.

§ 22 — Inne — przyjęto w kwocie zł 200.000.—.

Cały Dział XI — Różne wpływy — przyjęto w związku z tym w kwocie zł 310.003.—.

W związku z powyższym dochody zwyczajne Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w kwocie zł 30.907.115.—.

Dochody nadzwyczajne.

W debacie szczegółowej nikt głosu nie zabiera.

1. Dział I i § 1 — Ze sprzedaży i likwidacji majątku oraz przedsiębiorstw — przyjęto w kwocie zł 27.202.—.
2. Dział II i § 2 — Subwencje i dotacje — przyjęto w kwocie zł 1.400.002.—.
3. Dział III i § 3 — Zwroty — przyjęto w kwocie zł 134.000.—.
4. Dział IV i § 4 — Pożyczki — przyjęto w kwocie zł 11.757.663.—.
5. Dział VII i § 5 — Różne — przyjęto w kwocie zł 225.000.—.

W związku z powyższym dochody nadzwyczajne Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 przyjęto w kwocie zł 13.543.867.—.

Na tym drugie czytanie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 zakończono.

P. Sz. Zygielbojm składa oświadczenie, w którym jak najkategoryczniej protestuje przeciwko sposobowi przemawiania radnych z Frakcji Obozu Narodowego i uprzedza, że podobne przemówienia w przyszłości spotkają się z najostrzejszym odporem ze strony radnych z Frakcji Bundu.

III. W sprawie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 — III czytanie:

Z kolei przystąpiono do III czytania preliminarza budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40.

P. M. Kalinowski, dyrektor Zarządu Miejskiego, komunikuje, że preliminarz budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny

1939/40 wyłożony był do publicznego przeglądu w czasie od dnia 24 lutego do dnia 3 marca 1939 roku i że nikt z obywateli żadnych uwag czy protestów do preliminarza tego nie wniósł.

P. F. Sz waj dler oświadcza, że, aczkolwiek Frakcji Radnych Obozu Narodowego rozpatrywany preliminarz budżetu nie odpowiada, jednakże będzie ona głosowała za przyjęciem budżetu.

P. W. Stawiński oświadcza, że Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych wierzy, iż Zarząd Miejski będzie gospodarował w taki sposób, iżby żadna z dziedzin gospodarki miejskiej nie była pokrzywdzona. Z tych powodów reprezentowana przezeń frakcja nie wprowadza do budżetu żadnych zmian zasadniczych i głosować będzie za jego przyjęciem.

Wobec niewniesienia przez Radę w czasie III czytania żadnych zmian do preliminarza budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40, uchwalonego w II czytaniu — na wniosek przewodniczącego — powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 20.

Opierając się na rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1924 roku o obowiązku i sposobie pokrywania wydatków przez związki komunalne (Dz. U.R.P. nr 51, poz. 522) i rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 grudnia 1932 roku o sporządzaniu i ustalaniu budżetów związków komunalnych (Dz. U. R. P. nr 11/1933, poz. 71), Rada Miejska uchwała zatwierdzić:

- a) budżet zwyczajny Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40, zamykający się: w dochodach kwotą zł 30.907.115.—, zaś w wydatkach kwotą zł 30.476.330.—;
- b) budżet nadzwyczajny Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40, zamykający się w dochodach kwotą złotych 13.543.867.—, zaś w wydatkach kwotą zł 13.974.652.—;
- c) budżet szpitali i zakładów opiekuńczych Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40, zamykający się w dochodach i wydatkach: pierwszy — kwotą zł 2.042.619.—, drugi zaś kwotą złotych 957.235.—;
- d) budżet przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40, zamykający się: w dochodach i wydatkach zwyczajnych kwotą zł 7.583.899.—, zaś w dochodach i wydatkach nadzwyczajnych kwotą zł 5.543.752.—.

W głosowaniu brało udział 91 członków Rady.

Po odczytaniu przez p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, wniosków, powziętych przez Komisję Finansowo-Budżetową, oraz zgłoszonych przez poszczególne frakcje w czasie debaty generalnej nad budżetem Zarządu Miejskiego w Łodzi na rok administracyjny 1939/40 — powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 21.

1. Rada Miejska, na wniosek p. K. Hartmana, zgłoszony na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wzywa Zarząd Miejski do zreorganizowania systemu dopłat do płac pracowniczych w oparciu o zasady sprawiedliwości społecznej.
2. Rada Miejska, na wniosek p. A. Cyrańskiego, zgłoszony na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wzywa Zarząd Miejski aby:
 - a) przy obsadzaniu wolnych stanowisk uwzględniani byli w pierwszym rzędzie mieszkańcy m. Łodzi,
 - b) przy awansowaniu oraz nadawaniu etatów uwzględniani byli ci pracownicy miejscy, którzy od 10 lat nie awansowali, względnie pracujący od szeregu lat w charakterze pracowników kontraktowych.
3. Rada Miejska, na wniosek p. K. Hartmana, zgłoszony na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wzywa Zarząd Miejski do skontrolowania wydatków na telefony i poczynienia w tym dziale wydatnych oszczędności.
4. Rada Miejska, na wniosek p. K. Hartmana, zgłoszony na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wzywa Zarząd Miejski do skontrolowania wydatków na środki lokomocji i poczynienia w tym dziale wydatnych oszczędności.
5. Rada Miejska, w związku z dezyderatem p. dr St. Więckowskiego zgłoszonym na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wyraża życzenie, aby Zarząd Miejski ułatwił młodzieży z rodzin, biorących zapomogi z Wydziału Opieki Społecznej, kształcenie się zawodowe przy pomocy finansowej miasta.
6. Rada Miejska, na wniosek p. A. Cyrańskiego, zgłoszony na posiedzeniu Komisji Finansowo-Budżetowej, wzywa Zarząd Miejski, aby przy budowie jezdni i chodników uwzględnił przede wszystkim przedmieścia, gdyż jezdnie i chodniki znajdują się tam w katastrofalnym stanie, a robotnicy i pracownicy, śpieszący do pracy z odległych zakątków miasta, mają utrudnioną komunikację.

7. Rada Miejska, na wniosek p. Sz. Zygielbojma, zgłoszony w czasie debaty generalnej:

- a) wzywa Zarząd Miejski do poczynienia wszelkich starań w celu uzyskania prawa ustanowienia szeregu podatków specjalnych dla rozszerzenia sieci szkolnej we własnych budynkach, podniesienia stanu zatrudnienia bezrobotnych oraz rozszerzenia działów społecznych (zdrowie publiczne, opieka społeczna, oświata i kultura) do granic odpowiadających istotnym potrzebom miasta;
- b) wyraża przekonanie, że dla normalnego rozwoju Samorządu Łódzkiego, jak i wszystkich związków komunalnych Polski, konieczne jest rozszerzenie kompetencji samorządów miejskich, dających im zupełną swobodę inicjatywy i działania w kierowaniu gospodarką miejską.

W wyniku głosowania upadają zgłoszone przez Frakcję Radnych Obozu Narodowego wnioski w sprawie:

1. zahamowania zwiększania personelu administracyjnego, zjadającego nieproporcjonalnie olbrzymią część dochodów kasy miejskiej,
2. wyrównania istniejących w systemie płac krzywd przez: 1) podwyższenie zasadniczego uposażenia pracowników XII, XI, X i IX grupy uposażenia o 10⁰/₀, 2) podwyższenia zasadniczego uposażenia pracowników VIII i VII grupy uposażenia o 5⁰/₀ i 3) zastosowania progresji w dodatku rodzinnym w ten sposób, że na drugie dziecko dodatek wynosi zł 25.— miesięcznie, na trzecie — zł 30.—, na czwarte — zł 35.—, na piąte — złotych 40.— i na szóste — zł 50.—, z tym, że dodatki na żonę i na pierwsze dziecko pozostają w dotychczasowej wysokości; powyższe wyrównania mają być przyznane w postaci dodatków wyrównawczych. (Wniosek uzasadnia p. F. Szwajdler, natomiast Prezydent Miasta oświadcza, iż nie jest on zgodny z przepisami, regulującymi pobory pracowników miejskich).
3. przyznania robotnikom sezonowym, zatrudnionym przez Zarząd Miejski, zarobków w wysokości zł 6.— za dzień pracy, a dla innych kategorii robotników — podwyżki 25⁰/₀ zarobków dotychczas stosowanych. (Wniosek uzasadnia p. H. Szulc, przeciwko zaś uwzględnieniu wniosku wypowiada się p. W. Ortel, natomiast p. W. Stawiński zgłasza propozycję nierozpatrywania wniosku, jako niezgłoszonego na Komisji Finansowo-Budżetowej przeciwko czemu oponuje p. A. Belka).

Po odrzuceniu przez Radę wniosku w sprawie podwyżki zarobków robotników sezonowych, radni z Obozu Narodowego wszczęli tumult, bijąc

w pulpity i wznosząc różne okrzyki. P. A. Czernik zostaje przez przewodniczącego przywołany do porządku z zapisaniem do protokołu za awantury i okrzyki na sali.

Wobec zakończenia prac nad budżetem przewodniczący o godz. 1 min. 55 posiedzenie zamyka, dziękując Radzie za wydatną pracę oraz życząc radnym Wesołych Świąt.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Przewodniczący

(—) *Jan Kwapiński*

Prezydent Miasta

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

Zespolenie samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym.

Ustawa z dnia 23 lutego rb. o zespoleniu samorządu szkolnego z samorządem terytorialnym (Dz. U. R. P. nr 16, poz. 93) znosi dotychczasowe organy samorządu szkolnego a na ich miejsce powołuje specjalne organy samorządu terytorialnego: Komisje Oświatowe oraz Komitety Szkolne. Ustawa ustala sposób powoływania tych Komisyj oraz określa ich zakresy czynności.

Dla miast: Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania, Warszawy i Wilna przewiduje się możliwość ustanowienia w drodze rozporządzeń odmiennej organizacji specjalnych organów samorządu terytorialnego do spraw oświaty i kultury. Rozporządzenie takie mogą wydać na wniosek odnośnych miast ministrowie W. R. i O. P. oraz Spraw Wewnętrznych.

Zakaz udzielania odroczeń służby wojskowej szeregowcom z cenzusem, urlopowanym z powodu czasowej niezdolności.

Pismem okólnym z dnia 27 lutego rb. Min. Spraw Wewnętrznych zaleca nie udzielać odroczeń służby wojskowej szeregowcom z cenzusem, urlopowanym z powodu czasowej niezdolności do służby wojskowej.

Stan higieniczno-sanitarny publicznych szkół powszechnych.

W piśmie okólnym z dnia 3 marca rb. (Dz. Urz. M. S. W. nr 5, poz. 35) Min. Spraw Wewnętrznych przypomina o obowiązku wykonania okólnika z dnia 27. VII. 1937 r. w sprawie utrzymywania budynków szkolnych w należyłym stanie sanitarno-porządkowym.

Dla doprowadzenia budynków szkolnych do należytego stanu sanitarno-porządkowego Ministerstwo poleca:

1. wykonać niezwłocznie „a nadalej do dnia 15 kwietnia rb. zarządzenia, zawarte w powołanym okólniku,

2. zwrócić szczególną uwagę na nowowznoszone budynki szkolne w celu niedopuszczenia do jakichkolwiek wadliwości urządzeń sanitarnych w nowych gmachach.

Zmiana rozporządzenia wykonawczego do ustawy z dnia 5. VIII. 1938 r. o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych..

W nr 19 Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 128 ukazało się rozporządzenie Min. Skarbu z dnia 28 lutego rb. zmieniające rozporządzenie z dnia 19. VIII. 1938 r. w sprawie wykonania ustawy o środkach finansowych na popieranie gospodarczo uzasadnionego kształtowania cen artykułów rolniczych.

Rozporządzenie wykonawcze do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

W Dzienniku Ustaw R. P. nr 20 pod poz. 131 ogłoszone zostało obszerne rozporządzenie wykonawcze z dnia 7 lutego rb. do ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym.

WYKONANIE BUDŻETU
za czas od 1 kwietnia
(bez sum)

Dział	NAZWA DZIAŁU	Wydatki zwyczajne		Stosunek % %
		preliminarz na okres roczny	wydatkowane za 12 miesięcy	
I	Zarząd ogólny	4.516.577.—	5.200.404.91	115,14
II	Majątek komunalny	207.586.—	344.289.58	165,85
III	Przedsiębiorstwa komunalne	205.580.—	332.20	0,16
IV	Splata długów	4.904.672.—	4.659.709.42	95,01
V	Drogi i place publiczne	1.633.387.—	1.991.757.10	121,94
Va	Pomiary i plany rozb. miasta	385.107.—	376.309.47	97,71
VI	Oświata	3.226.624.—	3.185.924.25	98,74
VII	Kultura i sztuka	801.823.—	904.362.36	112,79
VIII	Zdrowie publiczne	4.934.236.—	4.668.505.67	94,61
IX	Opieka społeczna	3.261.617.—	3.274.059.32	100,38
X	Popieranie rolnictwa	480.936.—	429.660.23	89,34
XI	Popieranie przemysłu i handlu	532.632.—	526.468.48	98,84
XII	Bezpieczeństwo publiczne	1.656.891.—	1.636.115.75	98,75
XIII	Różne	1.644.640.—	730.750.62	44,43
	Ogółem	Zł. 28.392.308.—	27.928.649.36	98,37

ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI
1938 r. do 31 marca 1939 r.
rozrachunkowych)

Dział	NAZWA DZIAŁU	Dochody zwyczajne		Stosunek o/ ₃
		Preliminarz na okres roczny	Wpłynęło za 12 miesięcy	
I	Majątek komunalny	306.900.—	194.169 18	63,27
II	Przedsiębiorstwa komunalne	3.285.341.—	3.282.166.25	99,90
III	Subwencje i dotacje	423.801.—	416.976.85	98,39
IV	Zwroty	2.602.021.—	1.873.611.04	72,01
V	Oplaty administracyjne	589.814.—	714.894.02	121,21
VI	Oplaty z urzędzeń dobra publ.	660.588.—	613.267.72	92,84
VII	Dopłaty	—	—	—
VIII	Udział w podatk. państwowych	12.473.023.—	10.887.703.49	87,29
IX	Dod. do podatków państwowych	6.709.000.—	6.379.879.03	95,09
X	Podatki samoistne	1.200.000.—	1.447.461.05	120,62
XI	Różne	200.004.—	399.315.07	199,65
	Ogółem	Zł. 28.450.492.—	26.209.443.70	92,12

UWAGA: Sumy wykonania dz. VIII i dz. IX wykazane w rubryce 2-iej nie obejmują wpływów podatkowych za miesiąc marzec 1939 r. z powodu przekazania tych należności przez Izbę Skarbową w następnym miesiącu.—

SPRAWOZDANIE FINANSOWE ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI

za czas od 1 kwietnia 1938 roku do 31 marca 1939 roku.

NAZWA RACHUNKU	Bilans otwarcia na dzień 1 kwietnia 1938 r.		Obroty od 1. IV. — 28. II. 1939 r.		Obroty w miesiącu marcu 1939 r.		Ogólne obroty za czas od 1. IV. 1938 r. — 31. III. 1939 r.	
	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma	Winien	Ma
1. Kasa	49.082.83	—	27.957.808.02	27.930.369.28	2.777.470.94	2.853.992.51	30.784.361.79	30.784.361.79
2. Wydatki budżetowe	—	—	35.826.694.80	2.606.882.20	2.298.025.31	478.003.18	38.124.720.11	3.084.885.38
3. Dochody budżetowe	—	—	214.054.82	30.396.733.67	401.069.—	3.151.230.80	615.123.82	33.577.964.47
4. Zakłady i szpitale	—	—	2.730.452.09	1.483.948.22	303.236.96	112.990.70	3.033.689.05	1.596.938.92
5. Przedsiębiorstwa komunalne	—	—	3.871.835.59	2.356.033.21	116.374.90	385.672.55	3.988.210.49	2.741.705.76
6. Zobowiązania z tyt. wyk. budżetu	20.—	3.076.155.54	31.806.062.76	31.983.243.38	2.976.124.31	2.354.244.75	34.782.207.07	37.413.643.67
7. Instytucje kredytowe	30.223.02	—	33.395.802.58	33.285.221.20	2.484.253.72	2.625.058.12	35.910.279.32	35.910.279.32
8. Sumy przechodnie	1.957.757.22	1.157.956.58	38.416.256.64	40.167.147.91	4.112.929.97	4.324.730.47	44.486.943.83	45.649.834.96
9. Weksle obce	30.432.—	—	200.—	200.—	—	—	30.632.—	200.—
10. Zaliczki	1.703.699.65	25.778.13	7.631.876.58	6.677.609.56	1.067.931.95	753.113.88	10.403.508.18	7.456.501.57
11. Dłużnicy i wierzyciele	100.212.15	10.519.45	11.368.45	849.—	—	—	111.580.60	11.368.45
12. Akcepty	—	322.000.—	1.520.841.17	2.088.841.17	285.000.—	—	1.805.841.17	2.410.841.17
13. Depozyty walorowe obce	516.267.12	—	418.643.40	257.527.36	16.610.—	195.400.49	951.520.52	452.927.85
14. Deponenci	—	745.141.96	1.476.614.89	1.793.782.37	318.486.69	139.318.05	1.735.101.58	2.678.242.38
15. Pożyczki krótkoterminowe	—	1.500.000.—	3.346.095.22	5.950.000.—	380.000.—	450.000.—	3.726.095.22	7.900.000.—
16. Papiery wartościowe własne	17.096.033.40	—	124.50	4.250.—	—	38.200.—	17.096.157.90	42.450.—
17. Skarbiec	—	17.096.033.40	4.250.—	124.50	38.200.—	—	42.450.—	17.096.157.90
18. Fundusze specjalne Gminy	—	1.201.934.65	41.244.35	27.850.—	—	—	41.244.35	1.229.784.65
19. Depozyty własne wydane	—	9.737.758.67	13.532.000.—	18.670.500.—	—	—	13.532.000.—	28.408.258.67
20. Różni za depozyty własne wydane	9.737.758.67	—	15.070.500.—	9.932.000.—	—	—	24.808.258.67	9.932.000.—
21. Deficyty i nadwyżki budżetowe	1.908.034.12	—	—	—	—	—	1.908.034.12	—
22. Przedsiębiorstwa i zakłady	2.139.385.03	395.626.83	843.540.87	2.503.153.70	—	—	2.982.925.90	2.898.780.53
23. Bilans otwarcia	—	—	35.399.842.01	35.399.842.01	—	—	35.399.842.01	35.399.842.01
24. Różne rachunki	130.936.80	130.936.80	—	—	316.241.75	—	447.178.55	130.936.80
Razem	Zł. 35.399.842.01	35.399.842.01	253.516.108.74	253.516.108.74	17.891.955.50	17.891.955.50	306.807.906.25	306.807.906.25

KRONIKA.

U mogił poległych.

W dniu 17 marca rb. p. prezydent Jan Kwapiński i wiceprezydenci pp. Szewczyk, Purtal i Walczak złożyli imieniem Zarządu Miejskiego wieniec z pięknych czerwonych kwiatów na mogile bohaterów rewolucji 1905—1908 roku na Polesiu Konstantynowskim. Z Polesia p. prezydent Kwapiński udał się na stary cmentarz, gdzie na grobie Aleksandra Napiórkowskiego również złożono piękny wieniec.

Dni Marszałków Polski w Łodzi.

Dzień 18 i 19 marca rb. upłynął w Łodzi pod znakiem uroczystości imienninowych Marszałków Polski.

Uroczystości ku czci Marszałka Polski Edwarda Śmigłego-Rydza rozpoczęły się w dniu 17 bm. W godzinach wieczornych właściciele domów wywiesili flagi o barwach narodowych. W wielu instytucjach i organizacjach odbyły się uroczyste akademie okolicznościowe.

Właściwe uroczystości rozpoczęły się dnia 18 marca nabożeństwem w kościele Katedralnym św. Stanisława Kostki, które o godz. 10 rano odprawił J. E. ks. Biskup Kazimierz Tomczak w asyście liczego duchowieństwa. W nabożeństwie wzięły udział organizacje i instytucje oraz władze wojaskowe, samorządowe i administracji ogólnej z dowódcą O.K. gen. Wikto-rem Thommée, płk. Bolesławiczem, wicewojewodą inż. Jellinkiem, nacz. Wroną, insp. Złotowskim, wiceprezydentem A. Purtalem w zastępstwie p. prezydenta Jana Kwapińskiego, wicestarostą Giełczyńskim, kom. Elses-ser - Niedzielskim oraz zarząd Związku Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego z prezesem Szustkiewiczem na czele.

Kazanie okolicznościowe wygłosił ks. prałat Cesarz.

Po nabożeństwie odbyła się na Preu Katedralnym podniosła uroczystość przekazania Armii samolotu ufundowanego przez Związek Właścicieli Autobusów Województwa Łódzkiego. Po przejęciu samolotu przez

przedstawiciela Armii p. generała Wiktora Thommée przed zebranymi przed Katedrą przedstawicielami władz i urzędów odbyła się defilada kilkudziesięciu autobusów, kursujących na poszczególnych liniach w województwie. Defilada ta była właściwie korowodem, ilustrującym rozwój komunikacji autobusowej. Cieszyła się ona dużym zainteresowaniem ze strony publiczności, czego dowodem były liczne stosunkowo rzesze zgromadzone na chodnikach. Szczególne wrażenie zrobił „autobus konny“ — zrekonstruowany cylizans z ubiegłego stulecia.

Korowód autobusów przejechał ulicami: Piotrkowską, Placem Wolności, Nowomiejską, Brzezińską, Łagiewnicką, Sowińskiego i Zgierską, a po rozwiązaniu pochodu na Bałuckim Rynku autobusy zostały skierowane na dworce autobusowe.

Wieczorem około godz. 19-ej przed gmachem Zarządu Miejskiego zebrali się przedstawiciele władz i społeczeństwa oraz organizacji społecznych, oddając w czasie przemarszu oddziałów wojskowych hołd pamięci Pierwszego Marszałka Polski — Józefa Piłsudskiego. Ulicami miasta przeciągnęły capstrzyki orkiestr wraz z werblami żałobnymi.

Dnia 19 marca rb. o godz. 10 rano odbyło się uroczyste nabożeństwo w Katedrze. Na nabożeństwo przybyli przedstawiciele władz — reprezentant p. wojewody p. wicewojewoda inż. Jellinek w towarzystwie naczelnika dra wrony, dowódca O. K. gen. W. Thommée, p. prezydent Jan Kwapiński, przedstawiciele społeczeństwa oraz delegacje ze sztafardami stowarzyszeń, organizacji i związków.

O godzinie 11 min. 30 odbyła się w sali Teatru Polskiego przy ul. Cegielnianej 27 uroczysta akademie ku czci Marszałka Józefa Piłsudskiego, zorganizowana przez Międzyorganizacyjny Komitet Młodzieży.

O godz. 19 przez megafony, zainstalowane na Placu Wolności, transmitowane było przemówienie Pana Prezydenta Rzeczypospolitej.

Łódź na „Dar Wielkanocny“ dla dzieci najbiedniejszych.

W dniu 2 kwietnia rb. z inicjatywy Miejskiego Komitetu Pomocy Zimowej dla bezrobotnych odbyła się zbiórka publiczna pod hasłem na „Dar Wielkanocny“ dla dzieci najbiedniejszych. W zbiorce tej brali czynny udział przedstawiciele najwyższych władz państwowych, samorządowych, organizacji społecznych i zawodowych. Z ramienia miasta wzięli w zbiorce udział pp. wiceprezydenci A. Walczak i A. Szewczyk oraz dyrektor Zarządu Miejskiego p. M. Kalinowski i wicedyrektor Wł. Graliński. Zbiórka przyniosła ogółem 26 tysięcy złotych.

NEKROLOGI

W dniu 20 marca 1939 roku zmarł, przeżywszy lat 53

Ś.†P.

ANTONI KAWCZYŃSKI

niższy funkcjonariusz Wydziału Prezydialnego

Zmarły pracował w służbie miejskiej 15 lat.

Odnaczony był Krzyżem Niepodległości.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 21 marca 1939 r. zmarł, przeżywszy lat 56

Ś.†P.

MICHAŁ BONIK

emeryt miejski

Zmarły pracował w służbie miejskiej na stanowisku niższego funkcjonariusza Wydziału Gospodarczego 14 lat.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 23 marca 1939 r. zmarł, przeżywszy lat 30

Ś.†P.

JÓZEF CHORWIŃSKI

Lekarz weterynarii Wydziału Zdrowia Publicznego

Zmarły pracował w służbie miejskiej 2 lata.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 16 kwietnia 1939 r. zmarł, przeżywszy lat 62

Ś. † P.

TEODOR SZPERLING

pracownik Wydziału Podatkowego.

Zmarły przepracował w służbie miejskiej na stanowisku rachmistrza lat 24.

Cześć Jego Pamięci!
ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

RUCH SŁUŻBOWY PRACOWNIKÓW ETATOWYCH ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI ZA MIESIĄC MARZEC 1939 ROKU.

A. MIANOWANIA.

niżsi funkcjonariusze:

1. **Jefremowa Anna**, pielęgniarka szpitala w Radogoszczu powierzono z dniem 15. III. 1939 r. pełnienie obowiązków przełożonej tegoż szpitala z dotychczasowym uposażeniem.

B. PRZENIESIENIA.

urzędnicy:

1. **Walter Jan**, rachmistrz Oddziału Personalnego przeniesiony z dn. 1.III. 1939 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Zdrowia Publicznego z dotychczasowym uposażeniem.

2. **Michalak Leon**, referent Wydziału Podatkowego przeniesiony z dn. 1.III. 1939 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Oświaty i Kultury.

3. **Skąlecki Henryk**, referent Wydziału Technicznego przeniesiony z dn. 15.III. 1939 r. na stanowisko sekretarza Pana Prezydenta Miasta.

4. **Kozerski Władysław**, sekretarz Wydziału Wojskowego przeniesiony z dn. 21.III. 1939 r. na równorzędne stanowisko do Wydziału Prawnego z dotychczasowym uposażeniem.

C. PRZENIESIENIA W STAN SPOCZYNKU.

urzędnicy:

1. **Dominikiewicz Lucyna**, przełożona szpitala w Radogoszczu z dniem 1. III. 1939 roku.

OKÓLNIK Nr 11.

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Przedmiot:

Instrukcja o sposobie przygotowywania przez wydziały wniosków do rozpatrzenia przez organy ustrojowe Gminy.

W załączeniu przesyłam Instrukcję o sposobie przygotowywania przez wydziały (przedsiębiorstwa) wniosków dla powzięcia jednoosobowego zarządzenia względnie zaopiniowania lub uchwalenia przez organy ustrojowe Gminy Miejskiej Łódź wraz z następującymi załącznikami:

1. wykazem spraw natury ogólnej, należących do kompetencji Prezydenta Miasta,
2. wykazem spraw, należących do kompetencji Magistratu,
3. wykazem spraw, należących do kompetencji Rady Miejskiej oraz
4. wzorami wniosków w sprawach, należących do kompetencji Prezydenta, Magistratu i Rady Miejskiej.

Panowie Naczelnicy Wydziałów oraz Dyrektorzy Przedsiębiorstw zechcą z Instrukcją tą szczegółowo się zapoznać i stosować się do postanowień w niej zawartych.

Odpowiednie zarządzenia ze swej strony zechcą Panowie Naczelnicy Wydziałów oraz Dyrektorzy Przedsiębiorstw wydać kierownikom Oddziałów i referentom, przygotowującym wnioski.

Zaznaczam, że wnioski w sprawach wymienionych w Instrukcji, nienależycie opracowane, będą przez Oddział Ogólny Wydziału Prezydzialnego zwracane zainteresowanym wydziałom oraz przedsiębiorstwom w celu preredagowania lub uzupełnienia.

Jednocześnie z niniejszym zarządzeniem traci moc obowiązującą okólnik nr 20 z dnia 17 września 1935 roku o zakresie kompetencji Rady Miejskiej i Magistratu.

Łódź, dnia 14 marca 1939 roku.

Prezydent Miasta
(—) Jan Kwapiński.

I N S T R U K C J A

o sposobie przygotowywania przez wydziały (przedsiębiorstwa) wniosków dla powzięcia jednoosobowego zarządzenia względnie zaopiniowania lub uchwalenia przez organy ustrojowe Gminy Miejskiej Łódź, zatwierdzona zarządzeniem Prezydenta Miasta nr 4 z dnia 8 marca 1939 roku.

I. Postanowienia wstępne.

§ 1.

Instrukcja niniejsza ustala formę oraz sposób opracowywania i rejestrowania wniosków, składanych przez wydziały (przedsiębiorstwa) Zarządu Miejskiego do podjęcia jednoosobowego zarządzenia względnie zaopiniowania lub uchwalenia przez organy ustrojowe Gminy Miejskiej Łódź.

§ 2.

(1) Pod powołaną w niniejszej Instrukcji ustawą samorządową (u. s.) rozumieć należy ustawę z dnia 23 marca 1933 roku o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

(2) Pod „rozp. II“ rozumieć należy rozporządzenie Min. Spraw Wewnętrznych z dnia 15 grudnia 1933 roku w sprawie wykonania ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego.

(3) Paragrafy, powołane bez bliższego określenia, oznaczają odnośnie paragrafy niniejszej Instrukcji.

II. Ogólne zasady, dotyczące przygotowywania wniosków.

§ 3.

(1) Wniosek każdy zawiera:

- a) zwięzłą i jasną treść proponowanej uchwały lub zarządzenia Prezydenta Miasta,
- b) uzasadnienie wniosku,
- c) termin wykonania względnie wprowadzenia w życie proponowanej uchwały lub zarządzenia,
- d) podstawę prawną projektowanej uchwały lub zarządzenia.

(2) W treści proponowanej uchwały lub zarządzenia, jeśli uchwalenie lub zatwierdzenie wniosku powoduje materialne obciążenie Gminy, należy wskazać kredyt budżetowy.

(3) Uchwały lub zarządzenia, podlegające wykonaniu z dniem uchwalenia lub zatwierdzenia wniosku, są wykonane względnie wprowadzane w życie niezwłocznie, najpóźniej zaś po upływie dni 14 od daty uchwały lub zarządzenia.

(4) Jeśli uchwały lub zarządzenia nie mogą być z jakichkolwiek względów wykonane w ustalonym terminie odnośny wydział (przedsiębiorstwo) obowiązany jest wyjednać przedłużenie tego terminu. O przedłużeniu takiego terminu decyduje Prezydent Miasta.

(5) Uchwały lub zarządzenia, wymagające zatwierdzenia przez władze nadzorcze, kierowane są do tych władz bezpośrednio przez wydział (przedsiębiorstwo), do którego kompetencji należy omawiana w uchwale lub zarządzeniu sprawa.

(6) Uzasadnienie wniosku winno zawierać stan faktyczny i stan prawny sprawy.

§ 4.

(1) Wnioski są opracowywane według wzorów, załączonych do niniejszej Instrukcji (wzory nr 1, 2 i 3).

(2) Wniosek, wymagający zarządzenia Prezydenta Miasta, przedkładany jest w 1 egzemplarzu; wymagający uchwały Magistratu — w 3 egzemplarzach, wymagający zaś uchwały Rady Miejskiej — w 4 egzemplarzach.

§ 5.

(1) Wnioski winny być starannie opracowywane i aprobowane przez właściwego resortowego wiceprezydenta miasta.

(2) Wnioski w sprawach, w których zainteresowane są również inne wydziały lub w których konieczna jest opinia fachowa, winny być uprzednio uzgodnione z zainteresowanymi wydziałami (przedsiębiorstwami); w treści zarządzenia lub uchwały należy w takich wnioskach umieścić odpowiednią wzmiankę.

§ 6.

Zakres kompetencji organów ustrojowych Gminy, dotyczący opiniowania, uchwalania lub zatwierdzenia zgłaszanych wniosków, omówiony jest w rozdziale III niniejszej Instrukcji oraz przykładowo w załączonym wykazie:

III. Kompetencje organów ustrojowych Gminy.

A. Prezydent Miasta.

§ 7.

(1) Prezydent Miasta jest uprawniony do podejmowania zarządzeń w sprawach natury ogólnej, które nie są zastrzeżone kompetencją Magistratu lub Rady Miejskiej (art. art. 46 ust. (1) i 47 ust. (1) u. s.).

(2) W załączonym wykazie wymienione są przykładowe sprawy, zatwierdzane przez Prezydenta Miasta w formie zarządzenia.

B. Magistrat.

§ 8.

(1) Magistrat jest właściwy do podejmowania uchwał w sprawach, przewidzianych:

- a) w art. 44 ust. (1) u. s.,
- b) w art. 47 ust. (2) u. s. oraz § 28 II rozp.,
- c) w art. 42 ust. (2) u. s.,
- d) w art. 45 ust. (2) u. s.,
- e) w art. 6 ust. (4) w związku z art. 6 ust. (3) i (5) oraz w art. 8 u. s.,
- f) w art. 66 u. s.,
- g) w art. 72 ust. (3) u. s.,
- h) w art. 120 u. s.

(2) Magistrat działa z głosem stanowczym we wszystkich sprawach, wymienionych w art. 44 u. s. za wyjątkiem spraw, dotyczących udzielania na żądanie przełożonego Gminy, opinii o regulaminach i instrukcjach dla agend miejskich, w których Magistrat działa jako organ opiniodawczy.

(3) Uchwały Magistratu o których mowa w ust. (1) lit. „g“ art. 44 u. s. jeśli chodzi o dzierżawę (najem lub koncesję) ponad 3 lata, uzyskują moc prawną po zatwierdzeniu ich przez władzę nadzorczą, zgodnie z art. 65 ust. (1) u. s.

§ 9.

Magistrat może powoływać zgodnie z art. 45 ust. (2) i (3) u. s. komisje spośród swych członków (komisje ściśle magistrackie) bądź też spośród swych członków z udziałem radnych, a w razie potrzeby również z udziałem mieszkańców Łodzi, posiadających prawo wybieralności do Rady Miejskiej (komisje mieszane).

C. Rada Miejska.

§ 10.

(1) Do zakresu działania Rady Miejskiej należą sprawy przewidziane:

- a) w art. 43 ust. (1), za wyjątkiem spraw, wymienionych pod lit. „u“ i „w“ u. s.,
- b) w art. 43 ust. (1), lit. „u“ i „w“ u. s.,
- c) w art. 45 ust. (1), 36 ust. (1) i 62 ust. (1) i (3) u. s.

§ 11.

(1) W sprawach, wymienionych w ust. (1) lit. „u“ i „w“ art. 43 u. s. Rada Miejska działa jako organ opiniodawczy, w innych sprawach, powołanych w tymże art. działa z głosem stanowczym.

(2) Uchwały Rady Miejskiej, wymienione w art. 43, ust. (1), litery „d“, „e“, „f“, „g“, „h“, „i“, „j“ i „p“ u. s. oraz uchwały w sprawie świadczeń w naturze uzyskują moc prawną po zatwierdzeniu ich przez właściwą władzę nadzorczą.

IV. Czynności związane z przygotowaniem wniosków i wykonaniem uchwał lub zarządzeń.

A. Czynności związane z przygotowaniem wniosków i wykonywaniem uchwał Magistratu i Rady Miejskiej.

§ 12.

(1) Wnioski na posiedzenia Magistratu i Rady Miejskiej opracowuje się według wzorów, podanych jako załączniki do niniejszej Instrukcji oraz przesyła do Oddziału Ogólnego Wydziału Prezydialnego.

(2) Po uchwaleniu przez Magistrat względnie Radę Miejską wniosków, wyciągi z odnośnych protokółów posiedzeń tych organów Oddział Ogólny Wydziału Prezydialnego przesyła do wykonania względnie wiadomości właściwym wydziałom (przedsiębiorstwom).

§ 13.

Zgłaszane przez wydziały (przedsiębiorstwa) wnioski poza uzasadnieniem winny już być zaopatrzone w przedaprobateę resortowego wiceprezydenta miasta oraz uzgodnione z zainteresowanymi wydziałami (przedsiębiorstwami).

§ 14.

Referat Protokółów Oddziału Ogólnego Wydziału Prezydialnego po otrzymaniu wniosku dokonywuje następujących czynności:

- a) wprowadza ewentualne poprawki do proponowanego tekstu zarządzenia, uchwały Magistratu lub Rady Miejskiej,
- b) nadaje kolejną numerację oddzielnie uchwałom Magistratu i oddzielnie uchwałom Rady Miejskiej, ciągłą w czasie całego okresu kadencji tych organów,
- c) prowadzi ewidencję uchwał i opinii kolegialnych organów ustrojowych Gminy,
- d) prowadzi zbiór protokółów posiedzeń Magistratu, Rady Miejskiej i komisyj.

§ 15.

Urzędnik, protokółujący na posiedzeniach Magistratu, Rady Miejskiej lub komisji radzieckich, protokółuje obrady zgodnie z odnośnymi instrukcjami, dotyczącymi sposobu zwoływania i protokółowania posiedzeń powyższych organów, włączając do protokołu obrad tych organów teksty poszczególnych uchwał.

B. Czynności, związane z przygotowaniem wniosków i wykonaniem zarządzeń Prezydenta Miasta.

§ 16.

(1) Wnioski w ważniejszych sprawach natury ogólnej, podlegających kompetencji Prezydenta Miasta (wnioski organizacyjne, regulaminy i instrukcje, mające obowiązywać w wydziałach itp.), zatwierdza Prezydent Miasta w formie zarządzenia.

(2) Wykaz spraw, wymagających zarządzenia Prezydenta Miasta, znajduje się w załączniku do niniejszej Instrukcji.

(3) Wnioski w takich sprawach wydziały składają za pośrednictwem Oddziału Ogólnego Wydziału Prezydialnego, który, po zatwierdzeniu ich przez Prezydenta Miasta, przekazuje je do zarejestrowania Referatowi Protokółów Wydziału Prezydialnego.

(4) Referat Protokółów nadaje odnośnym zarządzeniom kolejną ciągłą numerację w czasie całej kadencji Prezydenta Miasta, poświadczone odpisy tych zarządzeń przesyłając do wiadomości lub wykonania właściwym wydziałom.

§ 17.

Ogólne uwagi, dotyczące przygotowywania wniosków na posiedzenia Magistratu i Rady Miejskiej, odnoszą się również do wniosków, wymagających zarządzenia Prezydenta Miasta.

V. Postanowienia końcowe.

§ 18.

(1) Instrukcja niniejsza wchodzi w życie z dniem podania jej do wiadomości poszczególnym wydziałom i przedsiębiorstwom Zarządu Miejskiego.

(2) Z tym dniem traci moc obowiązująca okólnik nr 20 z dnia 17 września 1935 roku, wraz z wprowadzoną tym okólnikiem Instrukcją w przedmiocie podejmowania przez Tymczasowego Prezydenta Miasta postanowień w sprawach, należących do kompetencji Rady Miejskiej i Magistratu, jak również załączniki:

- a) wykaz spraw, należących do kompetencji Rady Miejskiej,
- b) wykaz spraw, należących do kompetencji Magistratu,
- c) wzory wniosków w sprawach, należących do kompetencji Rady Miejskiej i Magistratu,
- d) wzory postanowień, podejmowanych przez Tymczasowego Prezydenta Miasta w zastępstwie Rady Miejskiej i Magistratu.

(3) Kwestie, nieuregulowane bliżej niniejszą Instrukcją rozstrzygane będą w razie potrzeby doraźnymi okólnikami Prezydenta Miasta.

OKÓLNIK Nr 12

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Przedmiot:
Okólniki Prezydenta Miasta.

W załączeniu przesyłam wykaz okólników, wydanych do dnia 31 grudnia 1938 roku i posiadających moc obowiązującą.

Wszystkie okólniki, nie wymienione w załączonym wykazie należy, jako nieobowiązujące, usunąć z posiadanego zbioru okólników aktualnych.

Łódź, dnia 14 marca 1939 roku.

Prezydent Miasta
(—) Jan Kwapiński.

W Y K A Z

okólników Prezydenta Miasta, posiadających moc obowiązującą.

Rok 1924.

- nr 38 z dnia 7. IV. — poufność opinii Oddziału Prawnego;
nr 47 z dnia 11. IX. a) przyjmowanie upominków i prezentów od współpracowników i podwładnych,
b) wypożyczanie mienia miejskiego osobom obcym,
c) wysyłanie przesyłek pilnych,
d) odbiór pism urzędowych, adresowanych imiennie do pracowników miejskich.

Rok 1926.

- nr 10 z dnia 3. IV. — przestrzeganie poufności opinii Oddziału Prawnego;
nr 13 z dnia 19. IV. — zamawianie druków przez wydziały (obowiązuje część pierwsza okólnika).

Rok 1927.

- nr 3 z dnia 27. I. — podział pracy między pracownikami miejskimi (obowiązuje część pierwsza);
nr 11 z dnia 27. IV. — przestrzeganie przepisów o pobieraniu opłat stemplowych;
nr 29 z dnia 19. XII. — niezwłoczne zawiadamianie o nieszczęśliwych wypadkach.

Rok 1928.

- nr 1 z dnia 12. I. — a) praca w godzinach nadliczbowych,
— b) sposób angażowania i zwalniania pracowników miejskich;
nr 35 z dnia 5. X. — deponowanie zdjęć fotograficznych i klisz drukarskich w Oddziale Prasowym.

Rok 1929.

- nr 17 z dnia 28. XI. — skreślenie w statucie etatów dla pracowników Zarządu Miejskiego podziału stanowisk na stałe i niestałe.

Rok 1930.

- nr 1 z dnia 9. I. — czas pracy pracowników, zatrudnionych przy pilnowaniu, i sposób obliczania wynagrodzenia za pracę w niedziele i dni świąteczne;
nr 8 z dnia 16. IV. — badanie lekarskie pracowników, przyjmowanych do służby miejskiej;
nr 18 z dnia 20. XI. — ubezpieczenie na wypadek bezrobocia niższych funkcjonariuszy miejskich.

Rok 1931.

- nr 18 z dnia 9. VI. — przepisy o opłatach za mieszkania służbowe;
nr 28 z dnia 19. XI. — wstrzymanie przesunięć pracowników do wyższych szczebli.

Rok 1932.

- nr 8 z dnia 15. IV. — prowadzenie ksiąg zażeń w wydziałach i urzędach Zarządu Miejskiego w Łodzi;
nr 12 z dnia 17. VI. — unormowanie wysokości poborów służbowych pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi;
nr 16 z dnia 18. VII. — przepisy o udzielaniu urlopów pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi;
nr 18 z dnia 18. VII. — przepisy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi i ich rodzin;
nr 20 z dnia 22. VII. — ubezpieczenie pracowników na wypadek bezrobocia;
nr 25 z dnia 17. XI. — zamawianie, dostarczanie, katalogowanie i przechowywanie książek i czasopism;
nr 26 z dnia 3. XII. — sprawa stosowania przymusu w administracji;
nr 27 z dnia 27. XII. — potrącenia z poborów służbowych pracowników miejskich należności z tytułów sądowych i administracyjnych.

Rok 1933.

- nr 6 z dnia 20. IV. — zmiany przepisów wykonawczych o udzielaniu zapomóg na wpisy szkolne pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi;
nr 9 z dnia 22. VI. — przepisy o organizacji komisji dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi (obowiązuje punkt 1 i 3 części pierwszej i część druga okólnika);
nr 10 z dnia 26. VI. — powoływanie ekspertów przez Wydział Kontroli.

Rok 1934.

- nr 1 z dnia 9. I. — wykorzystywanie urlopów wypoczynkowych przez pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi;
nr 2 z dnia 11. I. — zgłoszenie pracowników miejskich do Ubezpieczalni Społecznej;
nr 3 z dnia 16. I. — zmiana punktu 6 okólnika nr 1 z roku 1928 w sprawie wynagradzania za pracę nadliczbową;
nr 4 z dnia 27. I. — postępowanie w sprawach o świadczenia wypadkowe;
nr 5 z dnia 30. I. — pobieranie od pracowników miejskich składek ubezpieczeniowych na wypadek choroby;
nr 6 z dnia 6. II. — obliczanie i przekazywanie składek ubezpieczeniowych;
nr 9 z dnia 14. II. — ustalenie jednolitej nazwy Zarządu Miejskiego w Łodzi;

- nr 10 z dnia 5. III. — przejęcie sporządzania list płacy dla pracowników miejskich przez Wydział Prezydyjalny;
- nr 13 z dnia 28. III. — terminowe załatwianie spraw urzędowych;
- nr 15 z dnia 27. IV. — zmiana przepisów o udzielaniu pomocy lekarskiej pracownikom Zarządu Miejskiego;
- nr 17 z dnia 7. V. — utworzenie referatu organizacji gospodarki świetlnej przy Wydziale Przedsiębiorstw Miejskich;
- nr 23 z dnia 24. IX. — przepisy o wprowadzeniu polskich norm urzędowych do papieru;
- nr 27 z dnia 22. X. — podejmowanie i wypłacanie poborów pracownikom Zarządu Miejskiego.

Rok 1935.

- nr 2 z dnia 9. I. — rozrachunki między wydziałami administracyjnymi, a przedsiębiorstwami miejskimi;
- nr 6 z dnia 13. II. — przekazywanie opłat na rzecz Funduszu Pracy Zarządowi Funduszu Bezrobocia;
- nr 8 z dnia 12. III. — wykorzystywanie przez pracowników miejskich swego stanowiska służbowego
- nr 9 z dnia 11. III. — a) sposób wypłaty zarobków niepodjętych;
- nr 22 z dnia 19. XI. — zakaz brania przez pracowników Zarządu Miejskiego udziału w licytacjach, przeprowadzanych przez Wydział Podatkowy;
- nr 27 z dnia 5. XII. — zmiana ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Rok 1936.

- nr 2 z dnia 19. II. — zawiadamianie prokuratora o przestępstwach ściganych z urzędu;
- nr 3 z dnia 22. II. — oddłużenie pracowników miejskich (obowiązuje część B okólnika);
- nr 12 z dnia 5. VI. — postępowanie przymusowe w administracji;
- nr 13 z dnia 13. VI. — czas trwania zajęć służbowych;
- nr 20 z dnia 19. VIII. — zasady nowej pisowni.

Rok 1937.

- nr 2 z dnia 12. II. — należności za podróże służbowe i delegacje członków i pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi;
- nr 5 z dnia 25. V. — ściganie winnych rozgłaszania plotek w biurach Zarządu Miejskiego;
- nr 7 z dnia 9. VI. — ograniczenie zapomóg na wpisy szkolne;
- nr 8 z dnia 8. VI. — zakaz sprzedaży znaczków i urządzania zbiórek w biurach Zarządu Miejskiego;
- nr 9 z dnia 9. VI. — wnioski o awansowanie pracowników miejskich;

- nr 10 z dnia 24. VI. — odzież dla niższych funkcjonariuszów miejskich;
- nr 11 z dnia 30. VI. — utrzymywanie porządku w biurach Zarządu Miejskiego;
- nr 13 z dnia 6. VII. — zwroty pracownikom miejskim opłat kanalizacyjnych i wodociągowych;
- nr 15 z dnia 10. VIII. — zakaz kolportażu i sprzedaży wydawnictw w biurach wydziałów, urzędów i przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego;
- nr 16 z dnia 14. VIII. — zwroty pracownikom miejskim opłat kanalizacyjno-wodociągowych;
- nr 23a z dnia 17. XI. — pieczęć urzędowa Zarządu Miejskiego;
- nr 24 z dnia 19. XI. — uzupełnienie okólnika nr 13 z roku 1936 w sprawie godzin służbowych;
- nr 27 z dnia 29. XI. — udzielanie pracownikom Zarządu Miejskiego urlopów nadzwyczajnych na okres odbywania zastępczej służby wojskowej;
- nr 28 z dnia 29. XI. — statut oraz przepisy wewnętrzne Archiwum Miejskiego;
- nr 29 z dnia 29. XI. — instrukcja o sposobie oddawania i odbierania dostaw i robót dla Gminy Miejskiej Łódź;
- nr 31 z dnia 9. XII. — studiowanie i gromadzenie przepisów normatywnych.

Rok 1938.

- nr 2 z dnia 10. I. — dostawa leków dla pracowników miejskich;
- nr 4a z dnia 26. I. — wykonanie instrukcji o sposobie oddawania i odbierania dostaw i robót dla Gminy Miejskiej Łódź;
- nr 6 z dnia 31. I. — kasowanie znaczków miejskiej opłaty administracyjnej;
- nr 7 z dnia 5. II. — korzystanie z miejskich pojazdów mechanicznych;
- nr 9 z dnia 17. II. — areszty komorników;
- nr 11 z dnia 18. II. — zasady przyznawania pożyczek pracownikom miejskim;
- nr 12 z dnia 25. II. — przepisy kancelaryjne Zarządu Miejskiego w Łodzi;
- nr 14 z dnia 16. III. — informowanie opinii publicznej o działalności Zarządu Miejskiego;
- nr 17 z dnia 11. IV. — przedłużenie czasowego obniżenia składek za ubezpieczenia społeczne;
- nr 18 z dnia 14. IV. — instrukcja o zakresie czynności i odpowiedzialności członków oraz urzędników Zarządu Miejskiego w Łodzi;
- nr 19 z dnia 16. V. — doręczanie pism zamiejscowych;
- nr 20 z dnia 16. V. — powołanie Komisji Wczasów dla pracowników Zarządu Miejskiego;
- nr 22 z dnia 28. VII. — podatek specjalny;
- nr 24 z dnia 10. VIII. — zwroty za opłaty kanalizacyjno-wodociągowe;
- nr 25 z dnia 31. VIII. — statut o opłacie administracyjnej;
- nr 26 z dnia 7. IX. — wykorzystywanie urlopów dorocznych przez pracowników miejskich;
- nr 27 z dnia 9. IX. — uzupełnienie statutu o opłacie administracyjnej;

- nr 29 z dnia 12. IX. — utworzenie funduszu amortyzacyjnego;
nr 30 z dnia 6. X. — zaświadczenia stwierdzające udział w pracy niepodległościowej pracowników miejskich;
nr 31 z dnia 6. X. — zapomogi dla studiujących na W.W.P. Oddział w Łodzi;
nr 35 z dnia 2. XI. — ograniczenie zapomogi na wpisy szkolne;
nr 36 z dnia 12. XI. — dodatek komunalny na rok budżetowy 1938/39;
nr 37 z dnia 24. X. — pomoc zimowa dla bezrobotnych;
nr 38 z dnia 29. XI. — statut organizacyjny Zarządu Miejskiego w Łodzi.

OKÓLNIK Nr 13

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Przedmiot:

Przestrzeganie norm art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dn. 22.III. 1928 r. o postępow. admin. (Dz. U. R. nr 36, p. 341)

W związku z okólnikiem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nr 9 z dnia 17 lutego 1939 roku o kumulacji służby państwowej z wolnymi zawodami w budownictwie i miernictwie (Dz. Urz. Min. Spraw Wewnętrznych nr 4, poz. 22) przypominam, że wszyscy urzędnicy miejscy winni przy załatwianiu spraw urzędowych przestrzegać ściśle norm, zawartych w art. 7 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o postępowaniu administracyjnym (Dz. U.R.P. nr 36, poz. 341), a dotyczących wyłączenia zainteresowanych urzędników przy załatwianiu spraw w urzędzie.

Poniżej podaję tekst art. 7 cytowanego rozporządzenia o postępowaniu administracyjnym:

„Art. 7. 1) Urzędnik powinien się wyłączyć:

- a) w sprawie, w której sam jest stroną, albo pozostaje do strony w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego osobiste prawa i obowiązki;
- b) w sprawie żony, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia włącznie, rodzeństwa i ich dzieci;
- c) w sprawie swych rodziców przybranych, dzieci przysposobionych oraz osób, będących pod jego opieką lub kuratela;
- d) w sprawie, w której był lub jest pełnomocnikiem jednej ze stron;
- e) w postępowaniu odwoławczym, jeżeli brał udział w niższej instancji w wydaniu zaskarżonej decyzji;
- f) w sprawie, z powodu której wdrożono przeciw niemu dochodzenie wstępne, postępowanie dyscyplinarne lub karno-sądowe.

- 2) Przełożony może wyłączyć podwładnego urzędnika, jeżeli uzna to za potrzebne ze względu na interes publiczny“.

Nieprzestrzeganie powyższych norm pociągnie za sobą daleko idące konsekwencje służbowe. Na PP. Naczelników Wydziałów i Dyrektorów Przedsiębiorstw wkładam obowiązek natychmiastowego donoszenia mi o każdym wypadku naruszenia powyższych przepisów.

Łódź, dnia 5 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta

(—) Jan Kwapiński.

OKÓLNIK Nr 14.

Do
Wszystkich Wydziałów
Zarządu Miejskiego w Łodzi
Miejskim przedsiębiorstwom
autonomicznym — do wiadomości.

Przedmiot:

Cofnięcie samodzielności Oddziału
Apropowizacyjnego Wydziału Przed-
siębiorstw i Apropowizacji.

Opierając się na reskrypcie Wojewody Łódzkiego nr 0.187/pf z dnia 10 marca 1939 roku, Magistrat uchwałą nr 56 z dnia 24 marca 1939 roku cofnął, poczynając od dnia 1 kwietnia 1939 roku, przewidzianą w Statucie Organizacyjnym Zarządu Miejskiego w Łodzi samodzielność Oddziału Apropowizacyjnego Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji.

W związku z powyższym komunikuję:

1. poczynając od dnia 1 kwietnia 1939 roku Oddział Apropowizacyjny jest podporządkowany Naczelnikowi Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji w takim stopniu, w jakim podporządkowane są dwa inne oddziały tego wydziału;
2. w posiadanych egzemplarzach Statutu Organizacyjnego Zarządu Miejskiego, zatwierdzonego postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 1754/M z dnia 17 listopada 1938 roku, powziętym w zastępstwie Magistratu, należy skreślić, z powołaniem się na wymienioną wyżej uchwałę Magistratu, punkt 4 ust. (2) § 11 omawianego Statutu;
3. w egzemplarzach Statutu Organizacyjnego Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji, zatwierdzonego zarządzeniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 17 z dnia 10 listopada 1938 roku, należy skreślić z powołaniem się na zarządzenie moje nr 6 z dnia 30 marca 1939 r., ust. (2) § 5 wymienionego w niniejszym punkcie Statutu;

4. w okólniku nr 3 z dnia 11 stycznia 1939 roku, dotyczącego granic samodzielności oddziałów autonomicznych, należy skreślić w punkcie I lit. „a“ w wierszu 4-ym i 5-ym wyrazy „oraz Oddział Apropowizacyjny Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji“.

Łódź, dnia 6 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta

w/z. (—) Adam Walczak

Wiceprezydent Miasta.

OKÓLNIK Nr 15.

Do

Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Odpisy przesłać Związkom Zawodowym Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:

Składki za ubezpieczenie emerytalne pracowników umysłowych i robotników oraz za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych.

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 29 marca 1938 roku o przedłużeniu czasowego obniżenia składek za ubezpieczenie społeczne (Dz. U.R.P. nr 21, poz. 171) upływa z dniem 31 marca 1939 roku ulgowy termin wymiaru składek, ustanowionych Dekretem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 roku o czasowym obniżeniu składek emerytalnych za ubezpieczenie pracowników umysłowych i robotników oraz za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych (Dz. U.R.P. nr 3, poz. 24).

W związku z powyższym należy, poczynając od 1 kwietnia 1939 roku, potrącać pracownikom umysłowym kontraktowym oraz robotnikom etatowym, kontraktowym i sezonowym składki za ubezpieczenie emerytalne oraz za ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych według norm, obowiązujących przed dniem 1 lutego 1936 roku.

Z chwilą wydania niniejszego okólnika traci moc obowiązującą okólnik nr 17 z dnia 11 kwietnia 1938 roku.

Wszelkich bliższych wyjaśnień w tej sprawie udzielać będzie na żądanie Oddział Personalny Wydziału Prezydyjnego.

Łódź, dnia 6 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta

w/z. (—) Adam Walczak

Wiceprezydent Miasta.

TABELA SKŁADEK UBEZPIECZENIOWYCH,
obowiązujących od dnia 1 kwietnia 1939 roku.

Granica wynagrodzeń miesięcznych	S K Ł A D K I		
	od pracownika	od pracodawcy	Razem
Ubezpieczenie emerytalne kontraktowych pracowników umysłowych:			
1. od zł 1 do 59.—	—	M. zł 6.—	M. zł 6
2. „ „ 60 „ 400.—	3,2 ⁰ / ₀	6,8 ⁰ / ₀	10 ⁰ / ₀
3. „ „ 401 „ 725.—	4 ⁰ / ₀	6 ⁰ / ₀	10 ⁰ / ₀
4. „ „ 725 „ 800.—	M zł 29.—	M. zł 43.50	M. zł 72.50
5. „ „ 801 i wyżej	M „ 34.80	M. „ 37.70	M. „ 72.50
Ponadto należy potrącać pracownikowi od różnicy między pobieranym uposażeniem a zł 725.—			
	1,2 ⁰ / ₀		
Ubezpieczenie chorobowe pracowników umysłowych:			
1. od zł 6 do 174.— tyg.	2,3 ⁰ / ₀	2,3 ⁰ / ₀	4,6 ⁰ / ₀
2. ponad zł 174.— „	T. zł 4.—	T. zł 4.—	T. zł 8.—
Ubezpieczenie emerytalne robotników:			
1. od zł 6 do 72.— tyg.	0,05 ⁰ / ₀	0,05 ⁰ / ₀	0,1 ⁰ / ₀
2. „ „ 73 „ 174.— „	3,3 ⁰ / ₀ 3,35 ⁰ / ₀	1,9 ⁰ / ₀ 1,95 ⁰ / ₀	5,2 ⁰ / ₀ 5,3 ⁰ / ₀
3. ponad zł 174.— „	T. zł 2.41	T. zł 1.41	T. zł 3.82
	„ „	„ „	„ „
Ubezpieczenie chorobowe robotników:			
1. od zł 6 do 72.— tyg.	2,5 ⁰ / ₀	2,5 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀
2. „ „ 73 „ 174.— „	2,5 ⁰ / ₀	2,5 ⁰ / ₀	5 ⁰ / ₀
3. ponad zł 174.— „	T. zł 4.35	T. zł 4.35	T. zł 8.70
Ubezpieczenie od wypadków i chorób zawodowych: (płaci tylko pracodawca)			
1. od zł 6 do 174.— tyg.		0,90 ⁰ / ₀	0,90 ⁰ / ₀
2. zł 174.— tygodniowo jest najwyższą normą zarobku, od którego potrąca się składki.			

UWAGI:

1. Litera „M“ oznacza miesięcznie, litera „T“ — tygodniowo.
2. Osobom ubezpieczonym, a nie pobierającym żadnego wynagrodzenia, należy obliczać składkę w zakresie ubezpieczenia chorobowego, wypadkowego oraz emerytalnego robotników od zł 6.— tygodniowo, przy czym winna ona być pokrywana w całości przez pracodawcę.

3. Za pracowników umysłowych, nie pobierających żadnego wynagrodzenia, składkę w zakresie ubezpieczenia emerytalnego należy obliczać od zł 59.—.
4. Za ubezpieczonych, których rzeczywisty zarobek dzienny nie przekracza zł 2.—, całkowitą składkę pokrywa pracodawca.
5. Za zarobek tygodniowy przyjmuje się przy wypłacie miesięcznej $\frac{6}{25}$ zarobku miesięcznego, a przy wypłacie dziennej — kwotę zarobku dziennego, pomnożoną przez sześć.
6. Składka emerytalna w ubezpieczeniu społ. za etatowych niższych funkcjonariuszów miejskich winna być pokrywana w całości z funduszków miejskich.

OKÓLNIK Nr 16.

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Odpisy przesłać Związkom Zawodowym
Pracowników Miejskich

Przedmiot:

Subskrypcja „5 $\frac{0}{10}$ Pożyczki Obrony
Przeciwlotniczej“ oraz „3 $\frac{0}{10}$ Bonów
Obrony Przeciwlotniczej“.

Na podstawie uchwały Związków Zawodowych Pracowników Miejskich, działających na terenie Zarządu Miejskiego w Łodzi, otwarta zostaje wśród pracowników miejskich subskrypcja „5 $\frac{0}{10}$ Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej“ oraz „3 $\frac{0}{10}$ Bonów Obrony Przeciwlotniczej“.

Zasady, obowiązujące pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi, są następujące:

„Za podstawę do obliczania wysokości subskrybowanej pożyczki brane będą pobory netto, tj. po odliczeniu ustawowych świadczeń socjalnych (ubezpieczenie chorobowe, składki emerytalne, podatek dochodowy, Fundusz Pracy).

Wpłaty na subskrypcję dokonywane będą przez potrącenie z poborów w pięciu równych ratach, z których pierwsza płatna jest 1 maja, pozostałe zaś — 1 czerwca, 1 lipca, 1 sierpnia i 1 września 1939 roku.

Na czas spłacania rat „5 $\frac{0}{10}$ Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej“ oraz „3 $\frac{0}{10}$ Bonów Obrony Przeciwlotniczej“ wstrzymane zostaną potrącenia rat pożyczek, zaciągniętych przez pracowników miejskich z funduszków Zarządu Miejskiego; jeżeli jednak rata pożyczki z funduszków miejskich jest wyższa, niż rata na „5 $\frac{0}{10}$ Pożyczkę Obrony Przeciwlotniczej“ i „3 $\frac{0}{10}$ Bonów Obrony Przeciwlotniczej“, to potrącana będzie odpowiednia różnica.

Na czas trwania wpłaty subskrybowanych pożyczek wstrzymane zostaje udzielenie pracownikom pożyczek z funduszków miejskich.

Normy subskrypcji „5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej“ oraz „3% Bonów Obrony Przeciwlotniczej“, ustalone dla pracowników Zarządu Miejskiego, są następujące:

pracownicy, zarabiający netto do zł 170.—					zł 20.—,
„ „ „ od „ 171.— do 300.—					15% pob. mies.
„ „ „ „ „ 301.— „ 400.—					25% „ „
„ „ „ „ „ 401.— „ 600.—					35% „ „
„ „ „ „ „ 601.— „ 1000.—					50% „ „
„ „ „ „ „ 1001.— „ 2000.—					75% „ „
„ „ „ „ „ 2000.— wzwyż					100% „ „

przy czym dla wszystkich kategorii, z wyjątkiem pierwszej, każda suma, rozpoczynająca nową dwudziestkę, zaokrąglona będzie w górę do zł 20.— (wartość imienna 1 bonu).

Wpłaty na subskrypcję mogą być przyjmowane wyłącznie w gotówzinie.

Emeryci miejscy będą mogli podpisać deklaracje subskrypcyjne na „5% Pożyczkę Obrony Przeciwlotniczej“ lub „3% Bonów Obrony Przeciwlotniczej“ na tych samych warunkach, co pracownicy miejscy.

Miejsce i czas zostaną podane specjalnym zawiadomieniem.

Wszelkich wyjaśnień udzielać będzie Referat Rachunkowy Oddziału Personalnego.

Łódź, dnia 12 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta

(—) Jan Kwapiński.

ZALĄCZNIK DO OKÓLNIKA Nr 16

z dnia 12 kwietnia 1939 roku.

1) Cena sprzedażna obligacji 5% Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej wynosi złotych 100.— za 100 złotych wartości imiennej. Do ceny sprzedażnej dolicza się wartość kuponu bieżącego za czas do dnia zapłaty, jeżeli cena sprzedażna choćby częściowo została zapłacona po dniu 1 czerwca 1939 roku, od którego to dnia biegnie oprocentowanie pożyczki. Wartość kuponu bieżącego za każdy dzień po tym terminie ustala się na 1 grosz od każdych 100 zł wartości imiennej pożyczki, objętej daną subskrypcją.

2) Cena sprzedażna 3% Bonów Obrony Przeciwlotniczej wynosi zł 20.— za 20 złotych wartości imiennej. Odsetki od Bonów za cały okres 5 lat łącznie wypłaca się subskrybentowi zgóry przez potrącenie ich z ceny sprzedażnej bonów. Kwotę tego potrącenia zmniejsza się w razie wpłacenia ceny sprzedażnej choćby częściowo po dniu 1 czerwca 1939 roku o 5 gr za każdy pełny miesiąc po tym terminie od każdego bonu, objętego daną subskrypcją.

3) Należność, przypadająca do zapłaty z tytułu subskrypcji, podpisany na deklaracji zobowiązuje się uiszczyć, płacąc: co najmniej $\frac{1}{3}$ część zadeklarowanej kwoty przy subskrypcji, pozostałe $\frac{2}{3}$ należności w czterech równych ratach, w dniach: 1. VI, 1. VII, 1. VIII i 1. IX 1939 roku.

Obligacje pożyczki będą wydane najpóźniej przed dniem płatności pierwszego kuponu, tj. przed dniem 1 grudnia 1939 roku, wszystkim tym subskrybentom, którzy wpłacili całą należność za subskrypcję w ustanowionym terminie. Bony będą wydane najdalej do dnia 1 grudnia 1939 r. tym subskrybentom, którzy uiścili całą należność za subskrypcję w ustanowionym terminie.

OKÓLNIK Nr 17.

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi.

Odpisy przesłać Związkom Zawodowym
Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:

Subskrypcja „5°/_o Pożyczki Obrony
Przeciwlotniczej“ oraz „3°/_o Bonów
Obrony Przeciwlotniczej“.

Wobec nadesłanych przez Komisarza Generalnego Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej minimalnych norm orientacyjnych przy subskrypcji tej Pożyczki po porozumieniu się ze Związkami Zawodowymi pracowników miejskich, działającymi na terenie Zarządu Miejskiego w Łodzi, normy subskrypcji „5°/_o Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej“ oraz „3°/_o Bonów Obrony Przeciwlotniczej“, ustalone dla pracowników Zarządu Miejskiego, będą następujące:

pracownicy,	zarabiający netto do zł	160.—			20 zł
„	„	„ od „	161 — do	300.—	— 25 ^o / _o pob. mies.
„	„	„ „	301.— „	400.—	— 35 ^o / _o „ „
„	„	„ „	401.— „	600.—	— 50 ^o / _o „ „
„	„	„ „	601 — „	1000.—	— 75 ^o / _o „ „
„	„	„ „	1001.— „	2000.—	— 100 ^o / _o „ „
„	„	„ „	2001—wzwyż		— 150 ^o / _o „ „

przy czym dla wszystkich kategorii, z wyjątkiem pierwszej, każda suma, rozpoczynająca nową dwudziestkę, zaokrąglona będzie w górę do zł 20.— (wartość imienna 1 bonu).

W związku z tym ulega odpowiedniej zmianie okólnik nr 16 L. dz. I. P. r/98-39 z dnia 12 kwietnia 1939 roku.

Łódź, dnia 21 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta
(—) Jan Kwapiński.

OGŁOSZENIE

ZARZĄDU MIEJSKIEGO W ŁODZI Z DNIA 1 KWIETNIA 1939 r.

o oddaniu kanałów miejskich do użytku publicznego.

Zarząd Miejski w Łodzi podaje do publicznej wiadomości, iż zgodnie z § 2 Zarządzenia Ministra Robót Publicznych w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 2 września 1930 roku w sprawie przepisów miejscowych o skanalizowaniu i połączeniu nieruchomości z kanałami ulicznymi oraz o warunkach korzystania z tych kanałów w m. Łodzi (Łódzki Dziennik Wojewódzki nr 28, poz. 335), zostają oddane z dniem 1 kwietnia 1939 roku do użytku publicznego kanały miejskie na następujących ulicach lub ich częściach:

1. Karolewskiej od Towarowej do Kwiecistej
2. Kwiecistej od Karolewskiej do granicy miasta
3. Kątnej od Wólczańskiej do Nowo-Pańskiej nr pol. 1—9 i 2—24
4. Rembielińskiego — całość
5. Wołowej — całość
6. Nowo-Obywatelskiej od projektowan. przedłuż. Nowo-Pańskiej do ul. Rejtana
7. Obywatelskiej od Nowo-Obywatelskiej do granicy miasta
8. Piotrkowskiej od nr 284 i 307 włącznie do Pabianickiej
9. Wólczańskiej od Pięknej do Pabianickiej nr pol. 261—265 i 260—266
10. Bednarskiej od Unickiej do Pabianickiej nr pol. 24—42 i 23—25
11. Zacisze od Południowej nr pol. 1—7 i 2—12.

W myśl powołanego na wstępie § 2 przepisów miejscowych, właściciele nieruchomości przylegających do wyżej wymienionych ulic lub ich części, obowiązani są skanalizować swe nieruchomości i połączyć je z miejską siecią kanalizacyjną w terminie jednego roku, licząc od dnia 1 kwietnia 1939 roku, pod skutkami zastosowania wykonania zastępczego, jako środka przymusowego, przewidzianego w art. 4 lit. c. Rozp. Prezydenta Rzplitej z dnia 22 marca 1928 roku o postępowaniu przymusowym w adm. (Dz. U.R.P. nr 36, poz. 342), zmienionego rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dnia 28 grudnia 1934 roku (Dz. U.R.P. nr 110, poz. 976) oraz w § 3 wyżej cytowanych przepisów miejscowych.

Prezydent Miasta

(—) Jan Kwapiński.

OBWIESZCZENIE.

Na podstawie art. 151 Ordynacji Podatkowej (Dz. U. R. P. z 1936 roku Nr 14, poz. 134) Zarząd Miejski wzywa niżej wymienionych do zgłoszenia się w biurze Wydziału Podatkowego przy ul. Zawadzkiej 1 (front, 11 piętro, pokój 14) celem odbioru pism, nadesłanych przez Urzędy Skarbowe:

2 Urząd Skarbowy w Łodzi:**orzeczenia karne:**

Nr. rej. karn.	31/38	Frenkiel Wolf, Gdańska 24.
" "	30/38	Frenkiel Wolf, Gdańska 24.
" "	21/38	Fijałko Salomon, Piramowicza 5.
" "	221/38	Dawidowicz Szajndla, Zachodnia 24.
" "	230/38	Gorlicki Icek Josek, Zawadzka 17.
" "	271/38	Warszawiak Hersz Hen., Północna 4.
" "	334/38	Birenholc Mendel, Zgierska 43.
" "	376/38	Bok Mojżesz, Browarna 7.
" "	387/38	Zylbering Josek, Mielczarskiego 5.
" "	388/38	Zylbering Josek, Mielczarskiego 5.
" "	432/38	Keselman Regina, Franciszkańska 10.
" "	431/38	Żółty Szlama, Zgierska 10
" "	490/38	Aranowicz Moszek, Nowomiejska 28.
" "	512/38	Litwin Izaak, Nowomiejska 4.
" "	513/38	Knebel Szmul, Zawadzka 37.
" "	517/38	Edelist Moszek Dawid, Nowomiejska 20.
" "	519/38	Goldberg Leon, 11-go Listopada 32.

8 Urząd Skarbowy w Łodzi.**nakazy płatnicze na państwowy podatek przemysłowy od obrotu za rok 1936 i 1937:**

Nr. ks. bier.	81	Becher Beniamin, Piłsudskiego 12.
" "	86	Belefeld Szmul, Śródmiejska 29.
" "	2932	Bykat Ida Aria, Zgierska 76.
" "	2432	Grynoch Sura Rywka, Sterlinga 12.
" "	4001	Huber Chana, Pomorska 17.
" "	3922	Munk Hersz, Pomorska 73.
" "	1295	Munk Hersz, Sienkiewicza 6.
" "	2890	Rachwalski Pinkus, Anstadta 5.
" "	1482	Rajwiczer Jakub, Pomorska 7.
" "	2079	Zelwer Szaja, Pomorska 7.
" "	2079	Zelwer Szaja, Pomorska 7.

orzeczenie karne:

Nr. rej. karn.	105/38	Szenicer Pinkus, Południowa 20.
----------------	--------	---------------------------------

11 Urząd Skarbowy w Łodzi.

nakazy płatnicze na państwowy podatek przemysłowy od obrotu za lata 1935, 1936 1937

Nr.	ks.	bier.	1183	Koziróg Helena, Kilińskiego 105.
"	"	"	3128	Masslich R. i Ska, Piotrkowska 102-a.
"	"	"	24	Ajtnor Stefan, Kilińskiego 84.
"	"	"	2808	Bornsztejn Icek, Kilińskiego 87.
"	"	"	324	Cyranek Irena, Kilińskiego 121.
"	"	"	2851	Drzewiecka Helena, Nowy Świat 11.
"	"	"	3048	Król Zofia, Rokicińska 53.
"	"	"	3570	Kasprzak Franciszek i Ska, Kilińskiego 158.
"	"	"	1244	Kukiela Zofia, Główna 34.
"	"	"	505	Fischer Regina, Kilińskiego 94.
"	"	"	621	Gliksman Mariem, Główna 6.
"	"	"	3531	Gebauer Maria, Rokicińska 27.
"	"	"	741	Haber B-cia f. „Krynica“, Kilińskiego 125.
"	"	"	860	Chwaliński Józef, Targowa 16.
"	"	"	856	Chrabelski Klemens, Wysoka 29.
"	"	"	1295	Landau Jakub, Targowa 33.
"	"	"	1332	Leśniewicz Kornelia, Nawrot 55.
"	"	"	1338	Lewandowska Stanisława, Kilińskiego 118.
"	"	"	3536	Makowska Stanisława, Nawrot 98.
"	"	"	1577	Mołodkiewiczówna Janina, Przejazd 33.
"	"	"	1662	Nowiński Jan, Przędzalniana 37.
"	"	"	2077	Sławiński Wincenty, Kilińskiego 126.
"	"	"	2336	Tebus Marta, Piotrkowska 124.
"	"	"	3587	Waga Mordka, Żydowska 24.
"	"	"	3554	Wegner Józef, Kilińskiego 113.
"	"	"	3561	Wasiela Władysław, Dowborczyków 26.
"	"	"	3329	Ujma Karol, Targowa 57.
"	"	"	3743	Lewandowski K. Iwański L., Kilińskiego 122.
"	"	"	14	Adelfang Bluma, Piotrkowska 116.
"	"	"	2282	Schweikert Elza, Nawrot 20.
"	"	"	2936	Hellman Gustaw, Targowa 57.
"	"	"	1883	Radke Adela, Nawrot 32.
"	"	"	1814	Płoszajski Julian, Główna 32.
"	"	"	3585	Rozenberg Rywka, Główna 55.
"	"	"	2638	Zajdel August, Pomorska 59.
"	"	"	3085	Lieberman S. W. i S-ka, Rokicińska 28.
"	"	"	1876	Rabinowicz Bluma, Targowa 36.
"	"	"	1129	Koleczko Józefa, Nawrot 17.
"	"	"	3801	Brzeziński Henryk, Legionów 17.
"	"	"	3802	Pe-Ka-Be sp. z ogr. odp., Piotrkowska 158.
"	"	"	2383	Tugeman F. W., Piotrkowska 122.
"	"	"	196	Jakubowicz Mieczysław, Zawadzka 6.

nakazy płatnicze na różnicę podatku dochodowego za rok 1938:

Nr.	rej.	wym.	416	Słoniowski Jakub, Wodny Rynek 2.
"	"	"	469	Dziworski Czesław, Nawrot 8.

orzeczenia karne:

Nr. rej. karn.	234/38	Dziworski Czesław, Nawrot 8.
„ „ „	209/38	Słoniowski Jakub, Wodny Rynek 2.

zawiadomienia o odbiorze pism:

		„Fe-Ka-Be“, Piotrkowska 158.
Nr. II/3-Zod.	13/38	Jcsek Majer Rozenbaum, Rokicińska 28.

13 Urząd Skarbowy w Łodzi.**nakazy płatnicze na państwowy podatek dochodowy na rok 1938:**

Nr.	ks.	bier.	99	Bajn Josel Chaim, Zgierska 5.
„	„	„	4568	Urbaniak Marianna, Brzeska 29.
„	„	„	4516	Łukawiec Abram, Północna 4.
„	„	„	4442	Blajwajs Majer, Żydowska 27.
„	„	„	4543	Rapaport Lajb, Żydowska 25.
„	„	„	4040	Sznell Henryk, Smugowa 25.
„	„	„	1164	Grosman Eliaz, Północna 22.
„	„	„	4606	Szulc Icek Efroim, Północna 4.
„	„	„	1891	Kukułka Weronika, Brzeska 6.

Po upływie czterech tygodni od daty ukazania się niniejszego obwieszczenia w Łódzkim Dzienniku Wojewódzkim doręczenia uważa się za skuteczne.

Łódź, dnia 12 kwietnia 1939 roku.

Prezydent Miasta
(—) Jan Kwapiński.

DROBNE OGŁOSZENIA

Bendyk Henoch, zam. w Łodzi przy ul. Północnej nr 10, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Bronowski M. S. (Łódź, ul. Zachodnia nr 15), zagubił potwierdzenie zgłoszenia nr 8958, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Depczyński Stanisław, zam. w Łodzi przy ul. Gnieźnieńskiej nr 26, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prawo jazdy jednokonną dorożką, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Goldsztajn Zajnwel Hercka, zam. w Łodzi przy ul. Żydowskiej nr 10, zagubił dowód tożsamości konia nr 211, wydany przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Hemfler Edward, zam. w Łodzi przy ul. Napiórkowskiego nr 36, zagubił potwierdzenie zgłoszenia nr 307, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi na prowadzenie filii „Zrzeszonych Wędliniarzy“.

Hecht Chaim-Dawid, zam. w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej nr 29, zagubił: koncesję nr 30 na sprzedaż mięsa z uboju rytualnego przy ul. Cegielnianej nr 5, legitymację Giełdy Mięsnej w Łodzi nr 22, legitymację wstępu do Rzeźni Miejskiej nr 2, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Herszkowicz Uszer, zam. w Łodzi przy ul. Piotrkowskiej nr 73, zagubił potwierdzenie zgłoszenia nr 174, wydane w dniu 24 sierpnia 1929 r. przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Kaliski Szlama, zam. w Łodzi przy ul. Nowomiejskiej nr 4, zagubił dowód zastawu nr 175/11/2835 na 5 dolarówek, wydany przez Komunalną Kasę Oszczędności m. Łodzi.

Kołodny Jakub, zam. w Łodzi przy ul. Śródmiejskiej nr 56, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Lipski Herman, zam. w Łodzi przy ul. Zgierskiej nr 5, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie przedsiębiorstwa zakładania instalacji elektrycznych, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Lajpcigier Towia, zam. w Łodzi przy ul. Żórawiej nr 17, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prawo jazdy dorożką konną, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„Lew E., Spadkobiercy“, Łódź, ul. Piotrkowska nr 66, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Proch Chaim-Mordka, zam. w Łodzi przy ul. Pogonowskiego nr 43, zagubił potwierdzenie zgłoszenia nr 279, wydane w 1931 roku przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Rozner Adela, zam. w Łodzi przy ul. Kopernika nr 46, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Wajcwałg Frajda, zam. w Łodzi przy ul. Lutomierskiej nr 19, zagubiła dowód osobisty, wydany w 1934 r. przez Wydział Ewidencji Ludności Zarządu Miejskiego w Łodzi.
